

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SEVGİ SOYSAL'IN ÖYKÜLERİNİN II. KADEME
ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Bünyamin SARIKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

VAN

Mayıs - 2013

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SEVGİ SOYSAL'IN ÖYKÜLERİNİN II. KADEME
ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Bünyamin SARIKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Kemal EROL

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

VAN

Mayıs - 2013

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
VAN

Bünyamin SARİKAYA tarafından yapılan “SEVGİ SOYSAL’IN ÖYKÜLERİNİN II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından TÜRKÇE EĞİTİMİ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Yrd. Doç.Dr. Kemal EROL

Üye : Yrd. Doç.Dr. Raşit KOÇ

Üye : Yrd. Doç.Dr. Celal ASLAN

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 31/05/2013

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun ...../...../..... tarih ve.....Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.....

Enstitü Müdürü

Ön Söz

Sevgi Soysal, 1960 sonrası Türk Edebiyatına gerek eserleri gerekse de fikirleri ile damga vurmuş müstesna bir şahsiyettir. Kendisi hakkında günümüzde yeterli sayıda araştırma-inceleme yapılmamış olsa da onun önemli bir edebî şahsiyet olduğu eserlerinden anlaşılabilir. Nitekim bazı çevrelerce kapalı kutu olarak nitelendirilmiştir - ki buna sebebiyet onun kısa ömrü gösterilir - (d.1936-ö.1976). Sevgi Soysal, kıvrak bir zekâyâ ve güçlü bir kaleme sahiptir. Tez konumuzu Sevgi Soysal olarak belirlememizin nedeni, onun Türkçeye olan hâkimiyetini göstererek kendisini bir nebze de olsa tanıtmak arzumuzdur.

Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın öyküleri (*Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk* isimli öykü kitapları) Türkçe eğitimi açısından incelenmiştir. Özellikle II. kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimlerine katkı sunması bakımından öyküler analiz edilmiştir. Çalışma üç temel bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Sevgi Soysal'ın hayatı, eserleri ve edebî kişiliği hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun yanı sıra yukarıda ismi zikredilen üç öykü kitabındaki öyküler analiz edilmiş ve sınıflandırılmıştır (durum ve olay öyküleri bakımından).

Çalışmanın ikinci bölümünde Sevgi Soysal'ın öyküleri Türkçe eğitimi açısından incelenmiştir. Bu bölümde öykülerin söz varlığı araştırılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde Sevgi Soysal'ın öyküleri, dil bilgisi öğretimi ve Öğretim Programındaki dil bilgisi kazanımlarına uygunluk açısından incelenmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında değerli fikirlerinden istifade ettiğim danışmanım saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Kemal Erol'a, benden desteklerini esirgemeyen ve fikirleriyle yol gösteren saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Ömer Çiftçi'ye, Arş. Gör. Kenan Bulut, Servet Şengül ve Hatice Coşkun'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

İçindekiler

Ön Söz	I
İçindekiler	II
Özet	V
Abstract	VI
Tablo Listesi	VII
Şekil Listesi	VII
Ek Listesi	VII
Kısaltmalar	VIII
Giriş	1
Önceki Çalışmalar	10
Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	10
Materyal ve Metot	13
Verilerin Toplanması.....	13
Verilerin Analizi	13
Sınırlılıklar.....	14
Tanımlar	14

I. BÖLÜM

Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği	16
1.1. Hayatı	16
1.2. Öğrenim Hayatı.....	19
1.3. Edebî Yönü	21
1.4. Eserleri.....	21
1.5. Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Analizi	30
1.5.1. Olay Öykülerinin Analizi	30
1.5.2. Durum Öykülerinin Analizi.....	34
1.6. Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Dil ve Üslûp	40

1.6.1. Cümle Düzeyinde Dil ve Üslûp	41
a) Eksik ve Devrik Cümle Kullanımı:	41
b) İsim Cümlelerinin Kullanımı:	41
c) Fiil Cümlelerinin Kullanımı:	42
d) Tasvir (betimleme) Zenginliği:	42
e) Diyalog Sıklığı:	43
f) Şiirle Nesrin İç İçe Olması:	44
g) Günlük Konuşma Dilinin Yazıya Aktarılması:	45
1.6.2. Sözcük Düzeyinde Dil ve Üslûp	45
a) Deyimlerin Kullanımı:	45
b) İkilemelerin Kullanımı:.....	45
c) Benzetme Yollu Anlatım:	46
d) Argo Sözcük ve Bedduaların Kullanımı:	46
e) Sözcük Tekrarları:	47
f) Bazı Sözcük veya Sözcük Gruplarının Yazımı:.....	47
g) Değişik Yöresel Ağızların Kullanımı:	48

II. BÖLÜM

Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Türkçe Eğitimine Katkısı	49
2.1. Sözcük Seçimi	49
2.2. Söz Varlığı	50
2.2.1. Deyimler.....	52
2.2.2. İkilemeler	55
2.2.3. Yansımalar	58
2.2.3. Kalıp Sözler	61
2.2.4. Atasözleri	63
2.2.5. Özlü Sözler	64
2.2.6. Dolaylama	65
2.3. Aktarmalar	65
2.3.1. Deyim Aktarması.....	65
2.3.2. Ad Aktarması.....	68
2.4. Söz Sanatları	69
2.4.1. Benzetme	69

2.4.2. Kişileştirme	72
2.4.3. İntak	73
2.5. Cümle Bilgisi	74

III. BÖLÜM

Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Bilgisi Kazanımlarına

Uygunluğu	81
3.1. Dil Bilgisi Kazanımlarına Uygunluğu	81
3.1.1. 6. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk	82
3.1.2. 7. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk	93
3.1.3. 8. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk	103
Sonuç Ve Öneriler	113
Sonuçlar	113
Öneriler	115
Kaynakça	117
Ekler	122
Öz Geçmiş	140

Özet

SEVGİ SOYSAL'IN ÖYKÜLERİNİN II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKISI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bünyamin SARIKAYA

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

2013

Bu çalışmanın amacı, çağdaş Türk Edebiyatı yazarlarından Sevgi Soysal'ın öykülerinin, II. kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimlerine katkısını araştırmaktır.

Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın öyküleri (*Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*) Türkçe eğitimi açısından incelenmiştir. Bu öyküler, özellikle II. kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimlerine katkı sunması bakımından analiz edilmiştir. Öyküler, durum ve olay öyküleri olarak sınıflandırılmıştır, bunun yanı sıra öykülerin söz varlıkları da incelenmiştir. Ayrıca öykülerin 2006 (6, 7, 8) Türkçe Dersi Öğretim Programındaki dil bilgisi 'kazanımlarına' uygunluğu da araştırılmıştır.

Bu çalışma sonucunda, Sevgi Soysal'ın öykülerinin geniş bir söz varlığına sahip olduğu ve II. kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimlerine katkı sunabileceği saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe eğitimi, kazanımlar, söz varlığı, öykü, öğretim programı

Abstract

**THE EVALUATION OF THE STORIES BY SEVGI SOYSAL IN TERMS OF
THE CONTRIBUTION OF THEM SECOND GRADE STUDENTS' TURKISH
EDUCATION**

MASTER DEGREE THESIS

Bünyamin SARIKAYA

DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

UNIVERSITY OF YÜZÜNCÜ YIL

2013

The purpose of this work is to investigate the contribution of stories by Sevgi SOYSAL, one of the contemporary Turkish Literature writers, to secondary students' Turkish education.

In this work, the stories by Sevgi SOYSAL, 'Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk' have been examined from point of Turkish Education. The stories have been analyzed especially for the secondary school students so as to contribute to their Turkish Education. Stories have been classified as state and event stories. The remark presences of stories also have been examined. Besides, the suitability to acquisitions of 2006 Turkish Lesson Education Programme has been investigated.

In the end of this work, it has been determined that stories by Sevgi SOYSAL, has a vast remark presence and capability of contributing to Turkish Education.

Key Words: Turkish Education, acquisitions, remark presence, story, education program.

Tablo Listesi

Tablo 1: Sevgi Soysal'ın Öykülerindeki “ <i>Tek Yargılı Cümlelerin</i> ” Türlerine İlişkin Bilgiler	74
Tablo 2: Sevgi Soysal'ın Öykülerindeki “ <i>Birleşik Cümlelerin</i> ” Türlerine İlişkin Bilgiler	77

Şekil Listesi

Şekil 1: Genel Sözcük Dağılımı	49
Şekil 2: Bazı Sözcüklerin Kendi İçinde Dağılımları.....	50
Şekil 3: Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil Bilgisi Kazanımlarına Uygunluk Oranı	112

Ek Listesi

Ek-1: Sevgi Soysal'ın Bazı Öykülerinde Geçen Sözcüklerin Köken Bilgisi	122
Ek-2: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Deyimler Listesi	130
Ek-3: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen İkilemeler Listesi.....	133
Ek-4: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Yansıma Sözcükler Listesi.....	138
Ek-5: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Kalıp Sözler Listesi	139

Kısaltmalar

- Akt.** : Aktaran
BAÇ. : Barış Adlı Çocuk
Bkz. : Bakınız
Çev. : Çeviren
s. : Sayfa
TP. : Tutkulu Perçem
TR. : Tante Rosa
TDK. : Türk Dil Kurumu
tmln : Tamlayan
tmlnn : Tamlanan
vb. : Ve benzeri
vd : Ve diğeri/leri
Yay. : Yayını, yayınları, yayıncılık
Alm. : Almanca
Ar. : Arapça
Bul. : Bulgarca
Çin. : Çince
Fars. : Farsça
Fr. : Fransızca
Gr. : Grekçe
Har. : Harezmece
Hit. : Hititçe
İng. : İngilizce
İsp. : İspanyolca

İtl. : İtalyanca

Lat. : Latince

Moğ. : Moğolca

Peh. : Pehlevce

Rum. : Rumca

Sanskr. : Sanskritçe

Sog. : Sogdça

Tr. : Türkçe

Yun. : Yunanca

İncelenen Öykülerin Kısaltmaları (İnceleme Sırasına Göre)

TP : Tutkulu Perçem

KA : Kalabalıklarda

NGSBH : Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz

BŞHHOY : Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti

OBABGGG : On Bir Ayın Birisinde Gidelim Güzel Gidelim

DOBS : Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte

HSNSİSGS : Hani Savaş Nerde Savaş İşte Savaş Güzel Savaş

DBBYKBBBA : Diyerekten Bizi Bir Yarın Kıyısına Bıraktılar Baktık
Biziz Aşağılarda

ÜPA : Üç Portakalın Aşk1

SESBGYNV : Sen Ey Saçma Barışlar Getiren Yağmur Ne Verebilir

İ : İkili

KN : Köstebekname

TKBD : Tek Bir Kırmızı Bir de

TRACO : Tante Rosa At Cambazı Olamadı

TRRO	: Tante Rosa Rahibeler Okulunda
TRH	: Tante Rosa'nın Hayvanları
TRAE	: Tante Rosa Afroz Ediliyor
TRMÜO	: Tante Rosa Mezarlıkta Üretici Oluyor
TRSKÇGD	: Tante Rosa Soluk Kır Çiçeklerine Geri Dönüyor
TRBRA	: Tante Rosa Bütün Rüzgârlara Açık
TRYIE	: Tante Rosa Yaşamakta Israr Ediyor
TRILY	: Tante Rosa I love You
TRGDŞM	: Tante Rosa Grand Düşes ş.m.
TRP	: Tante Rosa'nın Papağanı
TRD	: Tante Rosa'nın Düşü
TRY	: Tante Rosa'nın Yolculuğu
TETR	: The End Tante Rosa
DN	: Delikli Nazarlık
MAŞK	: Mal Ayrılığı ve Şampanya Kovası
CFKHNK	: Cellat Fuchs Kent Halkına Nasıl Karıştı?
NÖKA	: Nasıl Öğreteceğim Köpeğe Aport'u
DTÇ	: Delikli Tank ve Çocuk
Y	: Yapı
AB	: Ay'ı Boyamak
H	: Hanife
E	: Eskici
SB	: Savaş ve Barış
BGG	: Bir Görüş Günü
BAÇ	: Barış Adlı Çocuk

BAG : Bir Ağaç Gibi

ZS : Zulmet Sevinci

Giriş

Öykü kavramı edebiyatta ve diğer sanatsal çalışmalarda oldukça önemli yer tutar. Öykü, gerçekte olan ya da olması muhtemel olay ve durumları; okuyanı heyecanlandırmak, onda zevk uyandırmak amacıyla yazılan kısa yazı türüdür. *TDK Türkçe Sözlük*'te (2005: 891) öykü, “gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü” şeklinde tanımlanır. Söz konusu edebî tür başka pek çok dilbilimci ve eğitimci tarafından tanımlanmıştır. Bu tanımlar birbirine yakın özellikler taşır: “*Olayları ve kişileri tek yönüyle ele alıp anlatan, romandan daha kısa yazıdır*” (Kavcar vd. 2002: 88). “*Olmuş ya da olması mümkün bir olayı yer, zaman ve kişi bildirerek anlatan türe hikâyeye denir*” (Oğuzkan 2001:243). Mehmet Doğan ise öykü hakkında şu çarpıcı tanımı yapar: “*Olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma; bu şekilde anlatılan olay, mesel, kıssa; anlatma, nakletme; olmuş veya olması mümkün olayların anlatılması esasına dayanan edebî tür; boş gereksiz laf, uydurma*” (Doğan, 2005: 556).

Türkiye'de “öykü” ya da “hikâyeye” kavramı, diğer yeni türler gibi Tanzimat'tan sonra edebiyatımıza girmiştir. Türün ilk yerli örneklerini *Kıssadan Hisse* ve *Letâif-i Rivâyat* (1870- 1893) adlı hikâyeleri ile Ahmet Mithat Efendi verir. *Letâif-i Rivâyat*'ı onunla aynı yıllarda yazılan Emin Nihat Bey'in *Müsâmeretnâme* isimli eseri (1872–1875) takip eder. Bu iki eser hakkında Ali İhsan Kolcu şu yorumu yapar: “*Ahmet Mithat Efendi ve Emin Nihat Bey'in hikâyelerinin büyük bir kısmı Rusların Povest dediği uzun hikâyeye ya da kısa roman türünde ve hacminde olan eserlerdi*” (Kolcu, 2006: 13). Emin Nihat Bey'in bu eseri, Osmanlı toplumunun o devirdeki temel problemlerini (yabancı kadınlarla evlenme, misyonerlik faaliyetleri, esaret, evlilik vb.) ele alır. Bu iki öykü, bazı edebiyat çevrelerince hacim bakımından kısa roman türü olarak görülmüştür. Her iki örnekte görülen başlıca özellik, tam bir öykü algısının gelişmediğinin ipuçlarını verir.

Ancak kısa hikâyeye (Novella) örneklerinin teşekkülü sonraki dönemlere dayanır. Sami Paşazâde Sezai'nin *Küçük Şeyler* (1890) ve *Rumuzu'l-Edeb* (1898) isimli eserlerinde yer alan öyküler, modern öyküye geçiş noktasında küçük hikâyeye türünün ilk örnekleri olarak ortaya çıkar. “*Sami Paşazâde Sezai'nin özellikle Küçük Şeyler'le yapmış olduğu bu çıkış, onu takip eden hikâyeciler üzerinde yönlendirici olduğu gibi*

türün romanla arasındaki temel farklılıkların belirginleşmesinde de etkili olmuştur” (Daşcıoğlu ve Koç; 2009: 803).

Nâbizâde Nâzım, uzun hikâyesi *Karabibik*'le (1890) hikâye türünü daha da geliştirir. Bu eser, öyküyü hem tematik olarak hem de realist ve naturalist yönelimiyle gerçekçiliğin çizgisine taşır. Bu eser, batıdaki realizm akımına özenilerek yazılmıştır. Ancak bu eserin roman türü veya öykü türüne dâhil edilmesi konusunda edebiyat çevrelerinde tartışmalar da olmuştur.

Servet-i Fünûn (1896-1901) döneminde öykünün kusurlu yönleri vardır. Dönemin yazarlarının dili ve üslûbu buna sebebiyet verir. Bu dönemde diğer edebi türlerde olduğu gibi öyküde de çoğunlukla bireysel konular işlenmiştir. Servet-i Fünûn döneminde öykü türünün örnekleri Halit Ziya ile vermeye başlanır. O, Avrupaî tarzda öyküler yazar. Bu edebî akımda Halit Ziya'nın dışında, bu akımın içinde yer alan ve öykü türüne ait örnekler sunan şahıslar şunlardır: Mehmed Rauf, Hüseyin Cahid Yalçın, Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Safveti Ziya. Bu akımın dışında kalan ve aynı dönemde öykü türünde eserler veren sanatkarlar da vardır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmed Rasim, Mehmed Celâl, Mustafa Reşid, Fatma Aliye, Mehmet Vecihi, Safvet Nezihi ve Güzide Sabri Aygün bunlardan bazılarıdır.

Çok kısa sürmekle beraber Fecr-i Âtî (1909-1913) devrinin de edebî hareketler bakımından oldukça canlı bir dönem olduğu söylenebilir. Özellikle nesir alanında oldukça verimlidir. Bu devirde öykü türünde Cemil Süleyman Alyanakoğlu ve İzzet Melih Devrim gibi şahsiyetler önemli eserler vermişlerdir.

Millî Edebiyat Devri (1911-1923) daha çok hayata ve sosyal meselelere yönelen, sanata dayalı dil ve üslûbu bir yana bırakarak konuşma dilini ve üslûbunu hâkim kılmaya çalışan yeni bir hikâye tarzının da yer almaya başladığı devirdir. Kenan Akyüz bu devrin öykücülük anlayışı için, *“Bu devrin öykülerinde, fert hayatından sosyal hayata doğru genişçe bir açılmanın; tema bakımından sosyal hayata doğru büyük bir kaymanın başladığını söylemek gerekir”* (Akyüz, 1995: 180) yorumunda bulunur. Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halid Karay, Aka Gündüz, Ömer Seyfettin, Reşat Nuri Güntekin, Ebubekir Hâzım Tepeyran ve Abdullah Efendi bu devirde öykü türünde eser veren şahsiyetlerdir. Özellikle bu devirde öykü alanında

Ömer Seyfettin önemli eserlerle dikkat çekmiştir. Refik Halid Karay ve Ömer Seyfettin bu devirde 'olay öyküleri' özelliği taşıyan örnekler vermişlerdir.

Cumhuriyet dönemi ilk yıllarının roman yazarları olarak tanınan Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri Güntekin bu devirde öykü de yazmışlardır. Bu yazarlar arasında öykü kitaplarını dönemin ilk yıllarında yayımlayan Reşat Nuri Güntekin (1889-1956)'dir. 1919-1932 yılları arasında yayımladığı *Tanrı Misafiri*, *Sönmüş Yıldızlar*, *Leyla ile Mecnun*, *Olağan İşler* isimli öykü kitapları Cumhuriyet döneminde yayımlanmıştır. Romanlarında yer verdikleri konulara öykülerinde de yer vermiştir. Öykülerinde Anadolu ile ilgili - daha çok evlilik - konuları ele almış, bunun yanı sıra, meslek sahibi kadınların durumu, modern yaşamın yanlış anlaşılması, dinin kötüye kullanılması, çocukların ve gençlerin eğitimi, geçim sıkıntısı vb. konulara değinmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Reşat Nuri'yi izleyerek ilk öykü kitaplarını 1923-1940 yılları arasında yayımlayan yazarlar olarak, Fahri Celalettin Göktulga (1895-1975), Ercüment Ekrem Talu, Selahattin Enis, Kenan Hulusi Koray, Nahit Sırrı, Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Bekir Sıtkı Kunt (1905-1959) ve Sait Faik Abasıyanık (1906-1954) sayılabilir. Bu yazarların ortak özelliği, öykülerinde toplumsal konuları işlemiş olmalarıdır.

Sait Faik, bu yılların öykü yazarları arasında öykü sayısının çokluğu, konu çeşitliliği, öykü yazma yönteminde yaptığı değişiklikle dikkati çeken isim olur. Sayısı yüz elliye aşan öykülerinde alışlagelen serim-düğüm-çözüm bölümleri bulunmaz. Bu özellikleriyle bir 'durum öyküsü' niteliği taşıyan öyküleriyle klasik yöntemden ayrılmıştır. Ele aldığı konular, insan ve toplum, insan ve doğa, psikolojik konular olarak öne çıkar.

1940-1950 yılları arasında öykülerde ele alınan konulara bakıldığında konu çeşitlenmesinin arttığı görülür. Öykülerde Anadolu'ya, halkın yaşamına eğilme ağırlık kazanmaya başlar. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nda sonra Anadolu'nun durumu, İkinci Dünya Savaşı'nın toplumda yarattığı ahlak çöküntüsü ve çeşitli olumsuzluklar, ele alınan konulardır. Öykülerin dikkati çeken bir yanı da kişilerin ön planda tutulmasıdır. Yazarların bireye ağırlık vermeye başladığı görülür. 1940'lı yıllara gelindiğinde Ümran Nazif Yiğit'in (1915-1964) dışında bu yılların roman yazarlarının da öykü kitapları yayımladıkları görülür. 1940-1950 yılları arasında öyküleri ile de tanınan yazarlar

olarak Memduh Şevket Esendal, Halikarnas Balıkcısı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemal Bilbaşar, Orhan Kemal, Kemal Tahir, Samim Kocagöz, Cevdet Kudret, Yaşar Kemal sayılabilir.

1940-1950 döneminde Memduh Şevket Esendal, öykülerinde güçlü gözlemciliği, toplum yaşayışındaki aksaklıklara değinişi ile dikkat çekerken, değişik gerçekçilik anlayışıyla Ahmet Hamdi Tanpınar, kişilerin ön planda tutulduğu öykülerinin başkişilerinde kendi iç dünyasını yansıtmış, genelde kişilerin ruhsal çöküntüsünü, yaşamın gerçeklerinden çok iç benliklerine sığınışlarını anlatmıştır. Bu iki yazarın dışında öykülerinde dönemin toplumsal ve bireysel sorunlarını işleyen Orhan Kemal, Kemal Tahir ve Yaşar Kemal diğer önemli şahsiyetlerdir.

1950'den sonra öykü yazarlarının sayısında büyük bir artış görülür. 1950-60 yılları öykü yazarlarının gerçekçilik çizgisinden ayrılmadıkları görülür. Toplumsal konuları ön planda tutan yazarların yanı sıra, bireyi hareket noktası alan, kişinin değişik psikolojik durumlarını yansıtan öyküler yazan ilk yazarlarımıza da bu yıllarda rastlanır. Bu yıllarda en çok dikkati çeken, öykünün bir yazın türü olarak değerlendirilişindeki gelişmedir. Gerçekçiliği sürdüren, arada eleştirel gerçekliğe kayan öykü yazarları dikkati çeker. 1950-1960 yılları arasında öykü yazarı olarak Haldun Taner, Samet Ağaoğlu, Naim Tiralı, Ziya Osman Saba, Sabahattin Kudret Aksal, Muzaffer Buyrukçu, Nezihe Meriç, Vüsat Bener, Onat Kutlar, Zeyyat Selimoğlu sayılabilir. Aynı yıllarda Aziz Nesin, İlhan Tarus, Necati Cumalı, Fakir Baykurt, Tahsin Yücel, Tarık Dursun K, Oktay Akbal, Tarık Buğra gibi şahsiyetler öykü türünde eserler vermişlerdir.

1960-70 yıllarına gelindiğinde, ilk dikkati çeken şey, yazar sayısının çokluğuyla birlikte, konulardaki çeşitliliktir. Bir yandan toplumcu gerçekçiliğin geliştiği bir yandan da varoşçuluk akımının etkisini göstermeye başladığı dönemdir. Toplumsal konular olarak köylülerin, işçilerin, kenar semt halkının sorunları işlenirken, kadın-erkek ilişkilerinin cinsellik açısından ele alındığı konular da öykülere yansır. Ayrıca bu dönem eserlerinde 27 Mayıs ve 12 Mart'ın izleri görülür. Yazarlar, daha çok insanın çevresiyle uyumsuzluğu, yaşanan düzene, alışkanlıklara, ahlak ölçülerine baş kaldırma vb. bireyde tedirgin, bıkkınlık yaratan durumları psikolojik çözümlenmelerle okuyuculara da yansıtmışlardır. Genellikle kişilerin içinde buldukları durumdan kurtulamadıkları dikkati çeken bir diğer unsurdur. Bu yıllarda öykü yazarı olarak Leyla Erbil, Sevim

Burak, Demir Özlü, Behiç Duygulu, Demirtaş Ceyhun, Erdal Öz, Bilge Karasu, Adnan Özyalçiner, Nevzat Üstün, Dursun Akçam, Orhan Duru, Necati Tosuner, Necati Cumalı, Mehmet Seyda, Talip Apaydın, **Sevgi Soysal**, Ferit Edgü, Yusuf Atılgan, Kerim Korcan, Bekir Yıldız, Selim İleri sayılabilir. (Ayrıntılı bilgi için; Bkz. *Çağdaş Türk Edebiyatı I* (1998), Editör: Yrd. Doç. Dr. Canan İleri, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.)

Bu çalışmanın da konusu olan yazar Sevgi Soysal, bu dönemde eserler vermeye başlamıştır. *Tutkulu Perçem*'le adını duyuran **Sevgi Sosyal** (d. 1936), ilk öykülerinde bireysel duyarlılıkları, sorunları işler. Varoluşçuluğun, biçim kaygısının ağır bastığı öykülerinde kadının toplumsal yaşantısına açıklık getirmek amacındadır. Kadın erkek ilişkilerini daha çok cinsellik yönünden ele alan Sosyal, erkeğin egemenliğine karşı kadınları özgürleştirme çabasıdır. Almanya'nın küçük bir kasabasında yetişen Tante Rosa'nın yaşam serüvenini yazar, *Tante Rosa* isimli öykü kitabında yayımlar. Daha sonra yayımladığı *Barış Adlı Çocuk*'ta da yurduna karşı yabancılaşmakta olan bireylerin durumunu anlatır. Ayrıca, devlet düzenindeki bozukluklar, yozlaşmalar ve cezaevlerinin durumu da üzerinde durduğu konular arasındadır. Sevgi Soysal özellikle bu yıllarda bireysellikle toplumsallığı bir arada veren yazar olarak dikkati çekse de hastalığı dolayısıyla kısa bir yaşam sürer.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kıvrak bir zekâ, akıcı bir dil ve sağlam bir üslup görülür. Bu bağlamda bu çalışmada Sevgi Soysal'ın öykülerinin Türkçe eğitimindeki yeri ve önemi verilmiştir. Bu çalışma; Sevgi Soysal'ın öykülerinin Türkçe eğitimindeki işlevi ve II. kademe (9-12 yaş) öğrencilerinin Türkçe eğitimine katkı sunması amacıyla yapılmıştır.

“Türkçe öğretimi genellikle yazınsal ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler öğretimin temel araçlarıdır. Türkçenin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve mecaz gücü ile duygu, düşünce zenginliğinin yansıtıldığı metinlerle gerçekleştirilen çalışma ve incelemeler, öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır. İnsan yaradılışıyla, deneyimleriyle ilgili bu yaşantılar; onların duygu ve düşünce bakımından gelişmiş, dengeli ve sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmaya önemli katkı sağlar” (Sever, 2004: 8-9).

Türkçe öğretiminde bu ve benzeri katkıların büyük bir kısmı öyküler aracılığıyla sağlanır. Öyküler, insanoğlunun serüvenlerini en çarpıcı biçimde anlatan türlerin başında geldiği için dinleyen veya okuyanlarda bir heyecan uyandırır. Öykülerde yaşanan olaylar ve durumlar uyandırdıkları heyecan sebebiyle ilgi çekicidir. Okuyanda belli bir zevk uyandırır. Bu özelliklerinden ötürü; millî kültür bilinci, dil ve yurt sevgisi, insan sevgisi kazanma, güzel ahlak sahibi olma vb. birçok durumun çocuklara kazandırılabilmesi için öyküler en önemli materyallerdir. Bu bağlamda Sever'e göre (1987 sayı:73) öyküler aracılığıyla;

1. Çocuklar erken yaşlarda hayata hazırlanabilir. Onların sınırlı hayat tecrübeleri zenginleştirilebilir.

2.Çocuklara olumsuz davranışlar gösterilerek olumlu davranışlar kazandırılabilir.

3. Onların gözlem gücü arttırılabilir.

4. Çocuklar gözlediği olayları daha farklı bakış açısıyla değerlendirebilir.

5. Onlara değişik insan tip ve karakterlerini tanıma imkânı verilebilir.

6. Çocukların ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilinci ve ulusal coşkusu geliştirilebilir. İçinde yaşadıkları topluma ve kültürel ortama uyum sağlamaları kolaylaştırılabilir.

7. Güzel metinlerin zevkini tadarak onların Türk diline olan sevgisi arttırılabilir. Onlara okuma zevki ve alışkanlığı kazandırılabilir.

8. Çocukların konuşma, tartışma yeteneği ile okuma-dinleme becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.

9. Çocukların hayal gücünün gelişmesine olumlu katkılar yapılabilir.

10. Çocukların yaratıcılığı ve girişimciliği geliştirilebilir.

11. Onların eleştirme yeteneği geliştirilerek tepkileri düzenlenebilir.

Bunların yanı sıra Sever, (1987 sayı: 73) yarımın büyüklerini oluşturacak çocukların, psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik yönlerden dengeli fertler olarak yetişmeleri, büyük ölçüde çocukluk yıllarında aldıkları uyarımlara bağlı olduğunu;

eğitim aracı olan çocuk öykülerinin de dil, anlatım, Şekil ve içerik ynnden aynı amaca yönelik olması gerektiğini ifade eder.

Bu nedenle çocuklara; zihinsel yeteneklerini geliŐtiren, sevgi-saygı, doğru-yanlış, güzel-çirkin, iyi-kötü kavramlarının farkını öğreten, görüş ve düşünce ufkunu geniŐleten, yurt ve millet sevgisini aŐılayan özelliklere sahip öykülerin sunulması son derece önemlidir.

yk, gerçekte olan ya da olması muhtemel olay ve durumları; okuyanı heyecanlandırmak, onda zevk uyandırmak amacıyla yazılan kısa yazı türüdür.

yk, “*olayları ve kişileri tek yniyle ele alıp anlatan, romandan daha kısa yazıdır*” (Kavcar vd. 2002: 88). “*Olmuş ya da olması mümkün bir olayı yer, zaman ve kişi bildirerek anlatan tre hikâye denir*” (Oğuzkan 2001:243).

yk türünü iyice anlamak ve incelemek için onun ögelerini tanımak gerekir. Her öykünün yapısını oluşturan başlıca ögeler vardır: Kurgu, olay/olay örgüsü, anlatıcı, bakış açısı, mekân, zaman, Şahıs kadrosu, dekoratif unsurlar.

Kurgu, eserin tasarımıdır. Yapısı, inŐasıdır. Yazarın kafasında planladığı dış çerçevedir. Bu aynı zamanda ona yol gösterir. Yazarın neyi nerde yapacağını önceden tasarlaması iŐidir. Kurgu, kendisini giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde gösterir.

Olay, konunun hareket haline getirilmesine yardımcı olur. Olay, aslında yazarın eserinde oluşturduğu ve okuyucunun da takip etmesini istediği aksiyondur. Olaylar çerçevesinde gelişen ve birbiriyle bağlantılı olan durumlar da **olay örgüsünü** oluşturur. “*yk, olayların kronolojik olarak aktarılması olduğuna göre olayların sebep sonuç iliŐkisine göre anlatılması da olay örgüsüdür*” (Tekin 2002: 67). Olay rgs farklı Şekillerde karşımıza çıkar:

Tek olay örgüsünde, merkezde ana kahraman vardır ve her Şey onda baŐlayıp onda biter. Yani olay örgüsü tek halkalıdır.

Paralel olay örgüsü ya da çok halkalı olay örgüsü, iki ayrı kahramanın iki ayrı olayı yaŐamasıdır ve hayatları keŐiŐen ve ya ayrılan olayları içerir.

İ içe olay örgüsü ya da helezonik olay örgüsü, birbirinden ayrı olayları içerir. Merkezde temel olay vardır, diğer alt olaylar da ona bağlı olarak geliŐir.

Anlatıcı, metindeki ya da öyküdeki olayları okuyucuya aktaran varlıktır. Bu varlık, sadece insan olmak zorunda değildir. İnsan olabileceği gibi hayvan, taş, ağaç, masa, ırmak, deniz vb gibi varlıklar da olabilir. Yazar, aktarmak istediği mesajı anlatıcı yoluyla okuyucuya sunar.

Bakış açısını belirleyen, tayin eden kişi yazardır. Yazar, olayların anlatımında öyküleyici ve betimleyici anlatım tekniklerini kullanır. Bu ise, üç anlatıcı tipinden yararlanarak gerçekleştirilir; 1. tekil kişi (ben), 3. tekil kişi (o), ve 2. çoğul kişi (siz).

Olaylar bazen birinci kişi ağzıyla aktarılır. Kişi, kendi başından geçen olayları, duygu ve düşüncelerini, içinde bulunduğu durumu anlatır. Bu kişi ana kahraman da olabilir, yardımcı kahramanlardan biri de olabilir.

Üçüncü kişi ağzıyla anlatım örnekleri son derece fazladır. Üçüncü kişi her şeyi bilir, görür ve ona göre anlatır. Öyküyle okuyucu arasına girer; ancak ortalıkta görünmez.

İkinci çoğul kişi (siz) ağız ile anlatım çok az kullanılan bir örnektir.

Anlatıcı, olayları üç farklı bakış açısı ile okuyucuya sunar.

“Hâkim (ilâhi) bakış açısı, geçmiş veya gelecekle ilgili her şeyi bilme, görme, sezme ile ilgilidir” (Tekin, 2002: 50).

“Gözlemci bakış açısında okuyucunun anlatılanları daha iyi anlamasına yardımcı olma esastır. Olayları daha iyi açıklamak ya da yorumlamak için diğer kahramanlar konuşturulurlar. Bu bakış açısında olaylar gözlemlenir” (Tekin, 2002: 52).

“Kahraman bakış açısında, olay, şahıs kadrosu ve mekâna ait unsurlar kahramanlardan biri tarafından nakledilir” (Aktaş, 2000: 93).

Mekân, öyküde yaşananların, olayların geçtiği yerdir. Mekân kavramı somut bir öge olabileceği gibi (ev, cadde, sokak, şehir, fabrika, otobüs) soyut bir öge (hayaller, iç dünya) de olabilir. Mekân, eserdeki karakterlerle doğrudan ilişkili olduğu için son derece önemli bir kavramdır. Okuyucunun olayı yaşaması için mekânın canlı tanıtılması gerekir.

Bir öyküdeki olaylar belli bir yerde geçtiği gibi belli bir *zamanda* da geçer. Bir öyküde yer alan olaylar zincirinin zamanı, üç yol ile öğrenilir:

Birinci yol; yazar okuyucuya olayın geçtiği tarihin gününü, ayını, yılını veya mevsimini verir. “O sırada”, “iki yıl sonra” gibi ifadeler kullanır. *İkinci yol* zamanın ne kadar sürdüğünü gösterir. Olaylar arasında bağlantı kurularak öyküde bütünlük sağlanmaya çalışılır. *Üçüncü yol* ise, yazarın zamanı ve olayların sunulduğunda geçen veya yaşanan süreyi hissettirmesidir.

Şahıs kadrosu, öykünün belki de en önemli ögesidir. Öyküdeki olayların içinde olan ya da olmayan herkes şahıs kadrosunun birer parçasıdır. Şahıs kadrosu insanlardan oluşabileceği gibi, insan dışı nesne ve kavramlardan da oluşabilir. Öykülerdeki şahıs kadrosu; başkişi (ana kahraman) ve yardımcı kişilerden oluşur. Başkişi, eserin hemen hemen tümünde yer alır ve olayların merkezindedir; yardımcı kişiler ise başkişinin etrafında olan ve çeşitli şekillerde olayların içinde yer alan kişilerdir.

Dekoratif unsurlar, “*olayın ana karakterine ya da bizzat olayın kendisine çok fazla etki etmeyen, fakat ona katkıda bulunan kısaca olayın gerçekleşmesinde bir işlevi olmayan öğelerdir*” (Kolcu, 2006: 26). Dekoratif unsur canlı olabileceği gibi cansız bir nesne de olabilir.

Önceki Çalışmalar

Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Literatür taramasında, konu alanı olarak seçilen Sevgi Soysal'ın öykülerinin incelenmesine yönelik yeterli sayıda özel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Konu alanımızı yakından ilgilendiren Sevgi Soysal'ın eserleriyle ilgili çalışmalardan ve bu çalışmalara ait verilerden bazıları şunlardır:

Sefa Yüce (2007) *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebî Eserleri* adlı tezinde Sevgi Soysal'ın tüm eserlerini detaylı bir şekilde örnekler dâhilinde açıklamıştır. Sevgi Soysal'ın ailesi ve çalıştığı kurumdaki bireylerle görüşmüş kendisi ve eserleri hakkında doyurucu bilgilere ulaşmıştır. Sevgi Soysal'ın, bugün yaşamış olması halinde, sadece bir yazar olarak değil, bir Türk entelektüeli olarak da Türk toplumunun gelişimine büyük katkılar sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır. Konumuzla ilgili kısımda ise Sevgi Soysal'ın bütün öykülerini tek tek açıklama yoluna gitmiştir.

Yasemin Bakır (2005) *Sevgi Soysal'ın Romanlarındaki Kadın Kahramanlar Üzerine Taksonomik Bir İnceleme* adlı tezinde, Sevgi Soysal'ın romanlarındaki kadın kahramanların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlarını çözümlenmiştir. *Tante Rosa*, *Yürümek*, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* ve *Şafak* romanlarındaki kadın kahramanların romanda işlev üstlenmiş olanları incelenmiştir. Bu inceleme sonunda başkişi olan kadın kahramanların bilişsel davranışlarının duyuşsal ve devinişsel davranışlarından daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Karin Karakaşlı (2010) *Avangard ve Toplum dışı Roman Kadınları: Sevgi Soysal'ın Tante Rosa'sı İle Jean Rhys'in Günaydın Geceyarısı Romanını Karşılaştırmalı Okuması* adlı tezinde karşılaştırma çalışmasına gitmiştir. Karakaşlı her iki romanda anlatım ve içerik açısından *Avangard* noktaları araştırmıştır. Bu çalışmada Sevgi Soysal ve Jean Rhys'in edebiyat dünyasındaki yerleri, dünya görüşleri, eserlerindeki otobiyografik yansımalarını göstermiştir. Her iki romandaki kadın karakterin benzer ve farklı deneyim ve konumlarını saptayarak bu benzerlik ve farklılıklarının neyi temsil ettiğini araştırmıştır. Çalışma sonunda, yazarların yeni bir gerçeklik için yeni bir dil denediklerini ve bu dilin sadece edebiyat değil, hayat açısından da değişimi öngördüğünü belirtmiştir.

Gamze Somuncuoğlu (2002) *Sevgi Soysal'ın Yapıtlarında Kadın Kimliği (Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Yürümek)* adlı tezinde *Tutkulu Perçem, Tante Rosa* ve *Yürümek* adlı eserlerdeki kadın karakterleri incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Sevgi Soysal'ın yapıtlarında psikolojik yapıları benzer kadınları işlediği ve kurgulamayı da bu kadınların yaşamı ya da iç dünyasıyla verdiğini belirtmiştir.

Süleyman Alper Sökmen (2003) *Sevgi Soysal'ın "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti" Romanında Sıfatlar ve Üslûba Katkısı* adlı tezinde sıfatların görünümünü, Soysal'ın sıfatlardan ne şekilde yararlandığını, üslûp değeri taşıyan herhangi bir dil malzemesinden yola çıkılarak bir yazarın üslûbuna ulaşılabileceğini örneklerle ortaya koymaya çalışmıştır.

Selen Erdoğan (2011) *İroninin İçinden Kadın Olarak Yazmak: Tante Rosa ve Cüce* adlı tezinde ironinin, kadın yazarların romanlarındaki işlevi araştırılmıştır. Sevgi Soysal'ın *Tante Rosa* ve Leyla Erbil'in *Cüce* romanları özelinde inceleme yapılmıştır. Çalışmanın sonunda, iki romanda *Tante Rosa*'nın bir gelişim romanı özelliği taşıdığı ve *Cüce*'nin parçalı benlik temsillerinin ötesinde güçlü bir yazar sesine işaret ettiği iddia edilmiştir.

Sefa Yüce (2008) *Sevgi Soysal'ın Hikâyeciliği* adlı makalesinde Sevgi Soysal'ın üç hikâyeye kitabı (*Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk*) hakkında bilgiler verir. Sevgi Soysal'ın, üç hikâyeye kitabında da kadın kahramanların iç dünyalarını, toplumla çatışmalarını, yaşadıkları sosyal buhran ve açmazlarını kendi bakış açısıyla anlattığını belirtir.

Sefa Yüce (2008) *Venüslü Kadınların Serüvenleri* adlı makalesinde Sevgi Soysal'ın yayımlanmamış bu tiyatro eseri hakkında bilgiler vermektedir. Yazarın, *Venüslü Kadınların Serüvenleri* adlı tiyatro eserinde, birey olamayan kadınların yaşam mücadelesini yarı alay, yarı ironik bir biçimde anlattığını ifade eder.

Canan Olpak Koç (2012) *Sevgi Soysal ve Cezaevi Günleri: Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu Romanında Birey ve Grup Psikolojisinin Doğurduğu Çatışmalar Ve Uyum* adlı makalesinde, Sevgi Soysal'ın *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* romanını incelemiştir. Koç, bu çalışmasında mahkûmiyetin gereği olarak cezaevinde oluşan sosyal ortama birey ve grup olarak mahkûmların katkıları nelerdir? Grup psikolojisinin

yarattığı yakınlık veya çatışma yaşanmakta mıdır? Bu yakınlığın ya da çatışmanın mevcut ceza süresine etkileri nedir sorularına yanıt aramıştır.

İsviçreli Priska Furrer (1990) *Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa* konulu bir doktora tezi hazırlamıştır. Furrer'in tezi daha ziyade romanların kısa özeti ile yazarın "dilsel anlatım biçimi"ne yoğunlaşan bir çalışma olarak karşımıza çıkmakta ve yazarla ilgili genel değerlendirmeler içermektedir. Bütün eserlerini kapsayan detaylı bir çalışma değildir.

Materyal ve Metot

Bu araştırma bir “doküman analizi” çalışmasıdır. Doküman analizi çalışmaları ‘betimsel analiz’ ve ‘içerik analizi’ şeklinde olmaktadır. Bu çalışmada “betimsel doküman analizi” modeli uygulanmıştır.

Doküman analizi, yapılacak olan çalışma ile ilgili olan kayıt ve belgelerin toplanması ve belirli kural veya sisteme göre kodlanıp incelenmesi işlemidir. Doküman analizi belgesel gözlem ya da belgesel tarama olarak da ifade edilir. Doküman analizi sürecinde, araştırmacı çalışmanın amacına yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatlice okur, gerekli bilgileri not alır ve notlardan yola çıkarak bazı değerlendirme işlemleri yapar. Bu süreçte en önemli konu araştırmacının kaynaklardaki bilgileri, kaynaktan anlatılmak istenilen gibi anlaması ve o doğrultuda kullanmasıdır. Bu işlemin sonucunda yeni bir bilgiye ulaşılması veya bu yolla bir keşif yapılması zor görülmekle birlikte, daha çok yapılanlardan yola çıkılarak, genel eğilimlerin, farklı düşünce ve fikirlerin varlıkları biraz daha netleşmiş olur (Çepni, 2007: 76-77; Altunkaya, 2010: 79).

Verilerin Toplanması

Araştırmayla ilgili veriler ‘belgesel tarama yolu’yla elde edilmiştir. Belgesel tarama var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplama işlemidir. Belgesel tarama, belli bir amaca yönelik kaynakları bulma, okuma, kaydetme ve değerlendirme işlemlerini içine almaktadır (Altunkaya, 2010: 80).

Araştırmanın konusunu oluşturan Sevgi Soysal’ın *Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk* isimli öykü kitapları temin edilmiştir. Tez konusuyla ilgili literatür taranarak daha önce yapılan çalışmalar, yazılan makale, tez ve eserler incelenmiştir. Ayrıca bazı kaynak, makale ve tezler çeşitli kütüphanelerden, başta YÖK’ün olmak üzere tez araştırma merkezlerinden veya kaynakçada belirtilen internet sitesinden alınmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde Sevgi Soysal’ın öyküleri detaylı bir şekilde incelenmiş olup öyküler değerlendirilmiştir. Ayrıca söz varlığı kavramı hakkında bilgi edinilmiştir. Dil bilgisi öğretimi ve Öğretim Programında yer alan kazanımlar ayrıntılı olarak

incelenmiş olup bu konu hakkında yazılmış kitap, tez, makale ve yazılar incelenmiştir. Daha sonra yazma aşamasında, okunan öyküler bazı özellikleriyle sınıflandırılmıştır. Bu öykülerin söz varlığı unsurları da detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Son olarak da öykülerin, dil bilgisi öğretimi ve dil bilgisi kazanımlarına uygunluğu sebep – sonuç ilişkisi dâhilinde yazıya aktarılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma,

- a. Sevgi Soysal'ın bütün eserlerinin içinden 3 öykü kitabıyla (Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk) ve içindeki 41 öyküyle,
- b. Bu öykülerin söz varlıklarının tespiti ve Türkçe eğitimine katkısıyla,
- c. Sevgi Soysal'ın konumuz kapsamındaki öykülerinin, dil bilgisi kazanımlarına uygunluğuyla sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Öykü: Öykü, olayları ve kişileri tek yönüyle ele alıp anlatan, romandan daha kısa yazıdır (Kavcar vd. 2002: 88).

Olmuş ya da olması mümkün bir olayı yer, zaman ve kişi bildirerek anlatan türe hikâye denir (Oğuzkan, 2001:243).

Olay Öyküsü: Temelinde olayın yer aldığı; giriş, gelişme sonuç bölümlerinden oluşan ve hareket ögesinin ön planda olduğu öykülere denir.

Durum Öyküsü: Klasik yapının (giriş - gelişme - sonuç) görülmediği, sonucun okuyucuya bırakıldığı ve olay ögesinin yer almadığı öykülere denir.

Söz Varlığı: Çok genel bir bakışla dillerin sahip olduğu sözcüklerin tümüne söz varlığı diyoruz. Bu bağlamda sözcük dağarcığına da bir tür kişisel söz varlığı demek yanlış olmayacaktır (Beyreli vd, 2005: 138).

Bir dilde var olan kelime, deyim, atasözü ve diğer sözlerin oluşturduğu bütün (MEB, 2006: 287).

Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılarla öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir (2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı, 2006: 11).

Öğretim Programı: Öğrencilere bir plana göre kazandırılması istenilen öğrenim yaşantılarının tümünü içine alan programa denir.

Derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, kaç saat okutulacaklarını, öğretim metot ve tekniklerini gösteren bir belgedir.

I. BÖLÜM

Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği

1.1. Hayatı

Sevgi Soysal'ın babası Ali Mithat Yenen Selanik kökenlidir. Mithat Bey, 1908-1987 yılları arasında yaşamıştır. Annesi Aliye Yenen, (Alman asıllı Anneliese Rupp -ki evlendikten sonra Aliye Yenen adını almış) 'dir. Sevgi Soysal, 30.09.1936'da İstanbul Bakırköy'de doğar. Çocukluğu, ilerde onun hayatında derin izler bırakacak olan bozkır kenti Ankara'da geçer.

Erdal Doğan, “*Sevgi Soysal Yaşasaydı Âşık Olurdum*” isimli eserinde, Sevgi Soysal'ın çocukluğunu ve Ankara'nın onun çocukluğu üzerindeki etkisini şöyle ifade etmektedir:

“Sevgi, ilerleyen yıllarda, bir yazar olarak geçmişi hep hatırlayan, kendisiyle birlikte büyüyen Ankara'nın tanığı olarak okurlarının karşısına çıkan, bu tercihiyle döneminin diğer yazarlarından belirgin bir şekilde yollarını ayıran bir isim olacaktır. Başkenti anlattıkça hayatını, hayatını anlattıkça başkentin kırılma noktalarını görecektir, Türk edebiyatında bu bozkır şehrine farklı bir sayfa açacaktır. Onun çocukluk yılları bir anlamda başkentin de çocukluk yılları sayılır (...)

Yenenler, varlıklı bir aile değildir, ama ekonomik açıdan birçoğlarına göre daha iyi bir durumda oldukları söylenebilir. Dolayısıyla 'küçük sipsi' (Sevgi), merkeze yakın büyümenin olanaklarından yararlanmış, aslında şanslı bir çocuktur” (Doğan, 2003: 41).

Sevgi Soysal'ın babası Mithat Bey, çok yönlü bir insandır. Spora meraklıdır, şahsi mizacı itibariyle de alaycıdır. O, kızı Sevgi'ye çocukluk yıllarında “sipsi” der. Bu kavramı kullanmasının sebebi, Sevgi'nin sakarlığıyla alay etmekten hoşlanmasıdır. Babası Mithat Bey'in tavırları, Sevgi Soysal'ın ileriki yaşamında ve kişiliğinde derin etkiler bırakır. Soysal, evin diğer çocuklarına göre daha plansız ve dağınık yaşar. Aile içinde yaşanan bütün bu olaylar, Sevgi Soysal'ın psikolojik yapısında derin izler bırakır.

Sevgi Soysal'ın babası kadar annesinin de kendisi üzerindeki etkisi büyüktür. Ebediyete intikal etmiş olan kardeşi Duygu Aykal, annesi ve ablası için; “*Her ikisi de kendilerine çevrelerindeki her şeyden malzeme çıkarmasını bilirdi*” (İdil, 1990: 20)

ifadesini kullanır. Nitekim Mine Kazmaoğlu'nun da konu ile ilgili aktardığı bilgi şöyledir:

“Bu son derece ilginç kadının Sevgi üzerinde büyük etkisi oldu. Küçükken onu babasından, kardeşlerinden kıskandı; onun saflığına, fedakârlığına tepki duydu; onunla alay etti, ama hiçbir zaman onun yarattığı aile çevresinden kopamadı. Annesi, her zaman onu besleyen en güçlü kaynak oldu ve sonradan iyi bir arkadaşlık kurdular” (Kazmaoğlu, 1997: 27).

Sevgi Soysal, lise yıllarında güzelliğiyle çevresindekilerin dikkatini çeker. Zaman zaman kendisine aşk mektupları gelse de ailesi disiplini hep ön planda tutar. Üniversite yıllarında Özdemir Nutku ile tanışır. O tarihte Özdemir Nutku, İngiliz filolojisi ikinci sınıf öğrencisidir. Üniversitenin de gözde öğrencilerindedir. Sevgi ile Özdemir, belirli bir süre geçtikten sonra kendi aralarında evlenme kararı alsalar da aileler öğrenim durumlarından dolayı bu duruma karşı çıkar. Ailelere göre evlilik henüz erkendir. Fakat bu iki genç ısrarlarından vazgeçmezler ve 1955 yılında nişanları, bir yıl sonra da evlilikleri yapılır. O tarihte Özdemir 25, Sevgi de 20 yaşındadır.

Çiftin ilk çocukları 1958'de doğar. Kendisine Korkut adı verilir. Kazmaoğlu (1997: 26) çiftin, özellikle maddi durumlarının pek parlak olmadığını; ancak Sevgi'nin kısıtlı olanaklarıyla yuvasını güzelleştirmeyi başardığını ifade eder. Çocukları Korkut'un otistik olması ve Özdemir'in askere gitmesi Soysal'ın sırtına daha fazla yük bindirir. Sonrasında çiftin arası bozulur; yavaş yavaş birbirlerinden uzaklaşırlar. Sevgi evde duramaz ve çalışmaya başlar. Sevgi Soysal'ın yakın dostu olan Adalet Ağaoğlu (1984: 15), Soysal'ın bu 'ev kadını' olma durumunun kendisini çok sıktığını ifade eder.

Özdemir ile Sevgi Nutku, şiddetli geçimsizlik nedeniyle 1964 yılında boşanır.¹

Sevgi, bu boşanmadan belli bir süre sonra (1965) "Zafer Madalyası" oyununda tanıştığı Başar Sabuncu ile evlenir ve TRT'de program uzmanı olarak çalışmaya başlar. Başar, 1969 yılında askere gider. Beş yıl süren evliliklerinde herhangi bir sıkıntı yaşanmaz. Başar, Sevgi'den yedi yaş küçük olmasına rağmen Sevgi'nin Başar üzerinde bir ağırlığı vardır. 1970 yılında Başar Sabuncu'dan ayrılmaya karar verir.

---

¹ "TRT'den aldığımız resmî arşiv belgelerine göre boşanma tarihi 10.02.1965 ve 965-29-6 sayılı ilamdır" (Yüce, 2007: 54).

Sevgi Sabuncu, 1970 yılında Mümtaz Soysal'la röportaj yapmak için TRT adına Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne gider. Bu görüşmeden çok etkilenir. O yıllarda Mümtaz Soysal, karizmatik kişiliği ve akademik kimliği ile ön plana çıkmaktadır; konuşmasıyla insanları etkileyen iyi bir hatiptir. Sevgi, o günlerdeki ruh hâlini arkadaşı Adalet Ağaoğlu'yla paylaşır:

“Sevgi, Mümtaz Soysal'a âşık olmuştu. Bağlandığı her şeyi herkes sevsin isterdi. Ancak, kendisini duygusuna kapıp koyuveren, onu sonuna dek yaşayan çocuk dünyalarında olur bu.

'Ne akıllı adam, di mi?'

'Öyle.'

'Ama çok da yakışıklı, di mi?'

'.....'

'Dur sana eski resmini göstereyim. Sen bakma, kötü bir trafik kazası geçirmiş de... Ama o bile güzelliğini bozmamış işte!'

Şimdi şaşıracaksınız: Sevgi, Mümtaz'ı böyle övüp dururken, taşra kızları gibi kıpkırmızı kesilmişti.

Ama bu onun çok ender zamanlarda, çok az kişiye gösterdiği bir yüzü. Kim bilir, belki de bütün o gırgırlarının altında, o çocuksu kadın yanını 'örtbas' etmeye çalışmak vardır” (Ağaoğlu, 1984: 16).

Prof. Dr. Mümtaz Soysal, o zamanda Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin de dekanıdır. 1971'in siyasi buhranlı ortamından aydınlar ve akademisyenler de etkilenir. Tutuklananlar arasında Mümtaz Soysal da vardır. Bu arada Sevgi Soysal da bir yıl hapis cezası alır. 12 Mart 1971 askeri darbesi Sevgi Soysal'ın hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakır.

13 Temmuz 1971'de Mamak'ta Mümtaz ile Sevgi Soysal evlenirler. Sevgi Soysal, ideal eşi bulduğunu düşünür. 1973'te Defne, 1975'te de Funda doğar. Bu evlilik sevginin ölümüne kadar devam eder.

1975'te doktorlar tarafından kendisine kanser teşhisi konulur. Aynı yıl bir göğsü alınır. 1976'da kanser tedavisi için Londra'ya gider. Sevgi Soysal, 22 Kasım 1976'da hayatını kaybeder. 24 Kasım'da Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilir.

1.2. Öğrenim Hayatı

Sevgi Soysal, ilkokula Mimar Kemal'de başlar. Okula, Ankara'dan her türlü öğrenci gelir. Öğrenciler arasında sınıf ayrımı yapılmaz. Okulda gecekondü çocukları da vardır. Soysal'ın ailesi bu dönemde çocuklarının sağlığına daha da dikkat ederler. Erdal Doğan (2003: 20-21) Mithat Bey'in, kızlarının sağlığına dikkat ettiğini ve çocuklarına Almanya'dan beyaz çoraplar getirttiğini ifade eder. Sevgi Soysal, zorlansa da babasının bu tür davranışlarına uymak zorunda kalır. Soysal, adı geçen öğrenimini 1947'de tamamlar.

Ailesi, lise hayatı için Sevgi'yi Ankara Kız Lisesi'ne gönderir. Bu okul, o yıllarda Ankara'nın tek kız lisesidir. Soysal'ın hayatında ilkokula nazaran bu lise daha etkili olmuştur. Çünkü bu okul aynı zamanda o yılların en seçkin okulları arasında olup milletvekilleri, bakanlar ve bürokratların da çocuklarını gönderdikleri bir eğitim kurumudur.

Sevgi Soysal, lise yıllarında boş durmaz. Kültürel etkinliklere katılır. Bunlardan bazıları izcilik ve müzik çalışmalarıdır. Lisede, çok çalışkan bir öğrenci olmasa da vasatın üstünde olmayı başarmıştır. Farklı mizacıyla dikkat çeken Soysal 1952'de Ankara Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde arkeoloji eğitimine başlar. Üniversite yılları, onun hayatında en derin etkiyi bırakan dönem olarak yer alır. Bu dönemde yaşadıkları, okudukları onun edebî hayatını da derinden etkiler. Soysal, liseye göre üniversitede daha başarılı bir eğitim hayatı geçirir. O dönemin üniversite öğrencileri, siyasetin çok da içinde yer almazlar. Öğrenciler arasında ideolojik gruplaşmalar yoktur; aksine sıkı bir iletişim mevcuttur. Öğrenciler daha çok gelecekle ilgili idealleri için çalışırlar. Kültür ve sanat etkinlikleri öğrencilerin ortak paylaşım noktasıdır. Zaman zaman çay partileri de verilir. Sevgi Soysal, bu partilere katılmaktan son derece zevk alır.

Sevgi Soysal, üniversite yıllarında yüzünü özellikle sanata ve edebiyata çevirir. Onun yakın çevresinde “varoluşçuluk, avantgarite²” tartışmaları yapılır. Soysal, bu akımla ilgili gelişmeleri yakından takip eder. Öğrenciler ve dönemin üniversite hocaları arasında varoluşçuluk akımıyla ilgili tartışmalar olur. Doğan (2003: 53), Sevgi Soysal’ın o tartışmalar sırasında, bu akımla ilgili birçok kaynak incelediğini ve bunun eserlerine yansıdığını söyler.

Sevgi Soysal, Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi’nde o dönemde İngiliz Filolojisi Bölümü, ikinci sınıf öğrencisi olan ve sanat çevrelerinde bilgisi ve çalışkanlığı ile dikkat çeken Özdemir Nutku ile tanışır. Özdemir, tiyatro eğitimine son derece meraklıdır. Nihayetinde beklediği fırsat ayağına gelir ve o dönemde kendisine Almanya “Göttingen Georg-August Üniversitesi”nden öğrenci bursu çıkar. O tarihte (1956) Sevgi Soysal, Özdemir Nutku ile evlidir ve o da kendisiyle Almanya’ya gider. Soysal, bu nedenle üniversite eğitimini yarıda bırakmak zoruna kalır. Özdemir’le birlikte tiyatro derslerini izler.

Sevgi Soysal, 1957 yılında hamileliği sebebiyle yurda dönmek zorunda kalır. Özdemir ise iki yıl sonra (1959) eğitimini tamamlayıp Türkiye’ye döner.

Sevgi Soysal’ın öğrenim hayatında son derece aktif olduğu, çevresindeki olaylara ilgisiz kalmadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra ailesinin de onun kişiliğinde ve öğrenim hayatında etkili olduğu aşikârdır. Özellikle üniversite yıllarında içinde bulunduğu ortam, yaşadıkları, okudukları ve gözlemledikleri onun edebî yönünü belirler.

---

² Bu akım 1927’de Alman düşünür Martin Heideger tarafından ortaya konmuştur. Daha sonra Fransız düşünür Jean Paul Sartre tarafından edebiyata uygulanmıştır. ‘Var oluş özden önce gelir’ mantığıyla hareket eder. Bireyin, geleceğini kendisinin belirleyebileceğini ileri süren bir felsefi anlayışı benimser. Jean Paul Sartre, Albert Camus, Andre Gide, Samuel Beckett, Franz Kafka önemli temsilcileridir. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Varoluşçuluk>, Erişim Tarihi Ocak 2013)

1.3. Edebî Yönü

Sevgi Soysal'ın edebî dünyasını ve eserlerini anlamak için arka planda var olan hayatını iyi tetkik etmek gerekir. Çoğu yazarda olduğu gibi Soysal'ın da edebî hayatını etkileyen şey yaşantısıdır.

Sevgi Soysal'ın edebî hayatında farklı ögeler etkili olmuştur. Çocukluğundan itibaren yaşadıkları onu derinden etkiler. Özellikle disiplinli bir aile yapısının olması, onun yazın hayatında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Soysal'ın okuduğu okullarda sosyo-kültürel etkinliklerde bulunması, ortaokul dönemlerinde duvar gazetesiyle ilgilenmesi ve günlük gazeteleri takip etmesi de onu yazmaya yönelten etkenlerden bazılarıdır. Lise hayatında fen bölümü yerine edebiyat bölümünü tercih etmesi ve üniversite yıllarında okudukları, bulunduğu ortam da yine onun yazın yönünü etkileyen ögelerden bazılarıdır. Soysal, yazmaya başlamasını şöyle anlatır:

“Çok bayağı, basit bir nedentle sekiz yaşında şiir yazmaya başladım. Annem hep evdeydi, ev işlerini bitirmeyi sevmezdi, hep dalgındı, bir yandan çalışır, bir yandan kendi kendine bir şeyler mırıldanarak hece sayardı. Her ihtiyacımı yerine getiren, ama boş gözlerle bana bakan annemin ilgisini çekmek bir, babama duyduğum kıskançlık iki – çünkü öyle kendi kendine konuşur gibi babama aşk şiirleri yazardı annem – şiir yazma düşüncesine getirdi beni. Ne var ki işe can sıkıcı akrabalar da karıştı. Olduk olmadık yerde bana şiir okutturmaya başladılar. Benim şairliğim de başladığı gibi hızla bitti. Herkesin yazmaya heves duyabileceği ilk gençlik yıllarımda yazar olmayı aklımdan bile geçirmedim” (Soysal, 1976, Akt. Koç, 2006: 24).

Soysal 1960-1961 yıllarında Ankara'da Alman Kültür Merkezi ve İrtibat Bürosu'nda ve Ankara Radyosu'nda çalışır. Bu dönemde, öykü ve yazıları *Dost*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeditepe* ve *Değişim* dergilerinde yayımlanır. Ayrıca 1961 yılında Ankara Meydan Sahnesi'nde Haldun Dormen'in yönettiği "Zafer Madalyası" isimli oyunda tek kadın rolünü oynar.

1.4. Eserleri

1. Romanları:

- a. *Yürüme* (1970) (TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü)
- b. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* (1974) (Orhan Kemal Roman Armağanı)

c. *Şafak* (1975)

d. *Hoş Geldin Ölüm* (Tamamlanmamış Roman)

2. Öyküleri:

a. *Tutkulu Perçem* (1962)

b. *Tante Rosa* (1968)

c. *Barış Adlı Çocuk* (1976)

3. Anıları:

a. *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* (1976)

4. Makaleler:

a. *Bakmak* (1977)

5. Tiyatro Eserleri:

a. *Venüslü Kadınların Serüvenleri* (?)

Sevgi Soysal'ın ilk dönem eserlerinde 'varoluşçuluk' akımının etkisi açıkça ön plandadır. Bireysellik, muğlâklık ve kapalı bir edebî anlayış kendisini gösterir. Bu bir bunalım edebiyatıdır. *Tutkulu Perçem*'le biçim kaygısı ön plana çıkar. İlk dönemde çok da etkili olamayan yazım çabaları görülür. Edebiyat dünyasında ses getirmeyen denemelerdir bunlar. Bunalım, umutsuzluk, yalnızlık, karamsarlık gibi bireysel konulara ağırlık verme vardır. Sonrasında 'vasiyetim' dediği *Tante Rosa* ile başlayan yazım ve dil ustalığı kendisini gösterir. Bu, Soysal'ın kendi çizgisini oluşturmaya başladığı dönemdir. *Yürümek*'te, sınıfsal değerlerin, bireyin gözünden sorgulanması vardır. Hem Sevgi Soysal hem de Türk edebiyatı için bazı tabuların yıkılmaya başladığı dönemdir. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* eserinde bütünü kavramaya, sorunu birey – toplum diyalektiği içinde çözmeye çalışan bir bakış açısı mevcuttur. *Şafak*'ta sağlam, oturaklı bir dil ön plana çıkar. Konu, sınıfsal çatışmadır. *Barış Adlı Çocuk* ve *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* eserlerinde gözlem, izlenim ve deneyimler, üslûpla birlikte zirveye ulaşır. Sevgi Soysal'ın eserlerine bakıldığında sürekli yükselişte olan bir konu ve dil anlayışının hâkim olduğu görülür.

Sevgi Soysal'ın ilk öykü kitabı *Tutkulu Perçem*, 1962'de yayımlanır. İlk baskısı Sevgi Nutku adıyla Doğu Ltd. Şti. Matbaasında 1962 yılında yayımlanmış, kitap daha

sonra Bilgi Yayınevi tarafından 1980-1982-1988 yıllarında üç kez basılmıştır. Tezimizde değerlendirmeye tabi tuttuğumuz baskısı ise, 2010 yılında İletişim Yayınları arasından yayımlanan üçüncü baskıdır.

Bu kitaptaki öykülerde, varoluşçuluk akımının etkisi, kendisini kolaylıkla gösterir. Soysal, “Orhan Kemal Roman Ödülü”nü kazandıktan sonra yaptığı konuşmada varoluşçuluğun etkisinde kaldığını açıkça belirtir. Eser, merkezinde bir kadının yer aldığı on üç öyküden oluşur. Yalnızlık, bunalım, sıkıntı, kaçış temaları ön plandadır. Priska Furrer’in söylediği gibi, “*Tutkulu Perçem kitabındaki öykülerde sık sık ben’in memnuniyetsizliğinin, kadın statüsünde olmasından kaynaklandığına ve diğerlerini, dış dünyayı reddetmesinin, aynı zamanda erkekler dünyasını reddetmek olduğuna kısa kısa işaretler etmektedir*” (Furrer, 2004: 12).

Aslında bu eserde, Sevgi Soysal’ın iç sıkıntıları görülür. Evli ve kalabalıklarda olmasına rağmen yalnızdır. Bu kitap, edebiyat dünyasında çok da ses getirmez. En azından Soysal, beklediği tepkiyi alamaz. Edebiyat çevresinde daha çok, eleştirilen bir eser görüntüsü hâkimdir. İdil’e göre (1990: 38), bu eserin tek bir özelliği vardır, o da gelecek vadeden bir dil ustalığı taşımasıdır. Atilla Özkırımlı (1977: 7) eserin, bunalım, anlamsızlık, tedirginlik, yalnızlık gibi bir dönem Türk öykücülüğünde ağır basan temalardan oluştuğunu ve varoluşçuluğun izini taşıdığını belirtir. Bu konu ile ilgili olarak Selim İleri (1977: 6) de benzer bir eleştiriyi dile getirerek, eserin saçmaya varan bir bakış açısına sahip olduğunu ve anlık izlenimlerin kişisel duygular biçiminde ortaya çıktığını belirtir. Mümtaz İdil (1998: 31) ise, “*Tutkulu Perçem*”deki hikâyelerin kısmen feminist yaklaşımla ele alındığını belirtir.

Sevgi Soysal’ın ikinci kitabı 1968 yılında yayımlanan **Tante Rosa** adlı eserdir. Eser, on dört öyküden oluşmaktadır. Kitabın ilk baskısı 1968 yılında Sevgi Sabuncu adıyla Dost Yayınları tarafından yapılmıştır. Kitap, daha sonra Bilgi Yayınları’nda 1978-1980-1985-1996 yıllarında dört kez basılmıştır. Tezimizde değerlendirmeye tabi tuttuğumuz baskısı ise, 2012 yılında İletişim Yayınları arasından çıkan ondördüncü baskıdır.

Kitap, Alman asıllı Tante Rosa (Rosa Teyze)’yı anlatır. Rosa, Katolik olup, farklı bir kültürün ve farklı bir dünyanın insanıdır. Yazar, Rosa vasıtasıyla bize değişik hayat anlayışının imgelerini yansıtır. Eser, Sevgi Soysal için büyük anlam taşır:

“ (...) O tarihe kadar üç roman, onlarca öykü yazan Sevgi, tüm kitaplarının arasında yalnızca Tante Rosa için endişeleniyordu. Bu kitabının kaybolup gitmemesini istiyordu. ‘Vasiyetim,’ diyordu. Onun böyle düşünmesinde muhtemelen o tarihlerde, özellikle romanları için yazılıp çizilenlerin önemli bir payı vardı. Şafak dışında diğer iki romanı ödüller de almıştı. Ama Tante Rosa, belki de yeterince anlaşılmamış, yeterince konuşulmamıştı. ‘Fazla Alman’ bulunmuştu, ‘o kadar’. Oysa bu kitabın yazarı artık biliyordu ki, edebiyat tarihinin rafları, üstünkörü değerlendirilmiş eserlerle doluydu.” (Doğan, 2003: 238).

Eser, Rosa isimli bir bayanın çocukluğundan ölümüne kadar süren serüvenini anlatmaktadır. Sıra dışı bir yaşam, özgürlük arayışı, toplumsal baskı ve kuralların yanı sıra zorluklarla dolu bir serüvenden kesitler, izler sunar. Bu eser, Sevgi Soysal’ın ilk kitabına göre edebiyat dünyasında daha fazla yankı uyandırır.

Selim İleri (1977: 7) eserin olay, kişi ve atmosfer bakımından Türk toplumuna yabancı kaldığını; ancak Soysal’ın kullandığı dilin de çok ustaca olduğunu belirtir. Atilla Özkırımlı (1977: 9) da eserin bütünüyle kadınlık sorunu içerdiğini söyler. Erdal Doğan, “*Sevgi Soysal Yaşasaydı Âşık Olurdum*” isimli eserinde, Tante Rosa’nın otobiyografik nitelikler taşıdığını; Rosa’yla yazar arasındaki en belirgin benzerliğin, her ikisinin de eşlerini bırakmayı bilmesi olduğunu ifade eder. Deniz Kandiyotti (2007: 161) batılılaşmayla gelen yozlaşma kavramının, Tante Rosa gibi kadın karakterlerde görüldüğünü öne sürer. Yazar, bütün bu eleştirilere şöyle cevap verir:

“*Bu yargıyı beklemiyordum.(...) Suçum belki de onu Ayşe Teyze’ye çevirmemiş olmak, diyerek hem kendini savunur hem de eleştiri biçimini alaya alır*” (Doğan, 2003: 101).

Tante Rosa, 1991 yılında Işıl Özgentürk tarafından “*Seni Seviyorum Rosa*” adıyla sinemaya uyarlanmıştır.

Sevgi Soysal’ın bir diğer eseri de *Yürümek* (1970) romanıdır. İlk baskısı Sevgi Sabuncu adıyla 1970 yılında Doğan Yayınevi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yürümek romanı, Sevgi Soysal’ın yazarlık çizgisi açısından dönüm noktası kabul edilir. Soysal, gerek ele aldığı konu bakımından gerekse de üslûbuyla farklı olduğunu gösterir. Roman, toplumdaki bazı değerlerin ya da olguların bireyin gözünden sorgulanmasını içerir. Romanın merkezinde, aslında iki kutup noktası kadar birbirinden

uzak iki bireyin kesişen yolları anlatılır. Merkezde Elâ ve Mehmet vardır. Elâ, toplumca çizilen kadınlık; Mehmet ise erkeklik sınırlarını temsil eder. Bu iki zıt kutbun yaşam çizgisi yıllar sonra ortak bir paydada birleşir. Elâ, orta halli bir ailenin kızıdır ve annesinden dolayı cinselliği doyasıya yaşayamaz. İlk deneyimini de kocası Hakkı ile yaşar. Zihin olarak değişmeyi göze alan Elâ, kendisine yeni bir hayat kurmak için kocasından ayrılır. Yolun karşı tarafında ise Elâ'nın yüz seksen derece tersi bir karaktere sahip olan Mehmet vardır. Mehmet, ilk gençlik yıllarında abartılı cinsel yaşamıyla övünür; ancak daha sonra kabuğuna çekilir ve yalnızları oynar. İmroz Adası'nda yaşananlar, iki karakterin birbirlerini çok net tanımlarını sağlar. Adaya asker çıkarma yapar ve mutlu günler son bulur. Elâ bu durum için kahrolurken, Mehmet bu duruma kayıtsız kalır. Mehmet'in bu tavrı karşısında Elâ yeni başlangıçlara yönelir. Mehmet için bireysel mutluluklar vardır bu da Elâ'nın hayat anlayışına uymaz. Onun yaşamında toplumsal sorunlara kayıtsız kalmak yoktur. O, bireysellikten öte toplumsallığı tercih eder. Sevgi Soysal, Elâ karakteri üzerinden kendi yaşam prensiplerini anlatır. Çünkü onun yaşamında bireysellik gibi sığ konulara yer yoktur.

*Yürüme*k romanı, içerdiği konu gerekçesiyle toplatılmış ve yayımı dört yıl boyunca durdurulmuştur. Buna rağmen 1970 TRT Roman Başarı Ödülü'nü kazanmayı da başarmıştır. Bu romanda geçen bazı öğelerin Soysal'ın hayatıyla ilişkili olduğu belirtilir. İmroz Adası'nda Soysal ve eşi Başar Sabuncu'nun tatil yaptığı söylenir. Ayrıca eserin başkahramanı Ela'nın da bazı açılardan Soysal'a benzediği vurgulanır. Adalet Ağaoğlu başkahraman Ela'nın, Soysal'ın kendisi olduğu görüşündedir:

*“Sevgi'nin TRT yarışmasına gönderdiği Yürüme*k romanını çok sevdim. İlk romanı. Yazarı tanımak bazen çok iyi, bazen çok kötü. Tanıyınca, kitabı okurken: ‘Aa, bence burada Başar'ı yazmış!’ diyebiliyorsun. Başkişisinin adı Elâ. İşimiz dolayısıyla yakın arkadaşımız Elâ Güntekin'in adını kullanmış, ama ben durmadan: ‘Hadi canım Sevgi, bu adın arkasına ne kadar saklansan nafîle, kendini anlatıyorsun işte’ deyip durdum” (Ağaoğlu, 2004: 140).

Eserin en önemli ismi Elâ, aslında Reşat Nuri Güntekin'in kızı Elâ Güntekin'dir. O zamanlarda Elâ Güntekin ve Soysal TRT'de iş arkadaşlarıdır. Romanda geçen Mehmet karakteri de Elâ Güntekin'in o zamanlardaki erkek arkadaşısıdır. Doğan (2003:

107), kitapta anlatıların birçoğunun, Sevgi Soysal'ın 1964-1970 yılları arasında yaşadıkları olduğunu belirtir.

Yürümek eseri, Türk romanı için kimi yazarlarca büyük önem arz eder. Cinsellik konusunun cesurca anlatılması roman türü için bazı tabuların da yıkıldığını gösterir. Akın (1977: 13), Türk romanında cinsellik kavramının ilk kez bu kadar net işlendiğini ve yazarın dürüstçe davrandığını ifade eder.

1973 yılında yayımlanan *Yeni Şehirde Bir Öğle Vakti* romanı da Sevgi Soysal'ın diğer bir eseridir. Roman, Ankara Yenışehir'de bir öğle vaktinde geçmektedir. 12 Mart döneminde tutuklanan Soysal, kaldığı Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda eserini yazar. Roman bölümler halinde anlatılır.

Birinci bölümde mesleği tezgâhtarlık olan Ahmet ile sevdiği kız Şükran arasında yaşananlar anlatılmaktadır. Ahmet, yoksul bir aile çocuğudur. Sevgilisi Şükran ise eğitim görmemiş bir mahalle kızıdır. Ahmet, Şükran'ın evlilik kurumu için hazır olmadığını düşünmektedir. Öte yandan Şükran ise namusunu kaybetmek istememekte ve Ahmet'e de tavırları karşısında kızmaktadır.

İkinci bölümde emekli bir öğretmen olan Hatice Hanım anlatılmaktadır. Hatice Hanım gençlerin ahlaksızlığından, başıbozukluğundan dert yanan otoriter ve muhafazakâr bir kişiliğe sahiptir. Sürekli eski günlerini aramaktadır. Kendisine alışverişte yeterince nazik davranılmadığını düşünen Hatice Hanım rahatlamak için bir kaşık takımını çalmaktadır.

Üçüncü bölümde başkahraman Necip Bey'dir ve yaşadıkları anlatılmaktadır. Necip Bey, Fransız eğitimi almış burjuvazi bir karakterdir. Selanik eşrafındandır. Babasından kalan mirasla geçinmeye çalışmaktadır. Karısı ve oğlu ile umutsuz bir yaşam sürdürmektedir.

Dördüncü bölüm, aslında üçüncü bölüm ile bağlantılıdır. Necip Bey, eşinin boşanma davası gerekçesiyle bankaya son parasını çekmeye gider. Bankada çalışan Mehtap bu bölümde anlatılmaktadır. Mehtap, banka memuresidir. Bir işçi ailesinin kızıdır. Yoksul ailesine kendisini adanmış çalışkan ve tutumlu bir genç özelliği sergiler. Mehtap, Necip Bey'in kalan son parasını çekmesini kişisel yenilgi olarak düşünmektedir.

Beşinci bölümde ise bir tüccar olan Güngör tanıtılmaktadır. Güngör, Necip Bey'in aksine çalışan, didinen bir hırs küpüdür. Sıfırdan başlayarak kayınpederinin de desteğiyle yol alır. Girişimci ruhlu olup nihayetinde Çankaya'da lüks bir dükkân sahibi olur.

Romanın geri kalan bölümlerinde ise profesör Salih Bey ve eşi Mevhibe Hanım ile çocukları Olcay ve Doğan'ının yaşadıkları anlatılır. Salih Bey, ceza hukuku profesörüdür ve kendisini işine adamıştır. Mevhibe Hanım ise otoriter bir ev kadınıdır. Evdeki sıkı tutuma çocukları Olcay ve Doğan karşıdırlar. Romanda daha sonra Olcay, Doğan ve onların arkadaşı Ali ile aralarındaki ilişkiler anlatılır. Sonraki bölümlerde boyacı Necmi, Aysel, Sakarya caddesinin delisi ve kapıcı Mevlût tanıtılır. Roman boyunca sallanan kavak ağacı, son bölümde Mevhibe Hanım'ın kapıcısı Mevlût'ün üzerine devrilir. Bu olayla birlikte roman da sona erer.

Cezaevinde bulunduğu süreçte kaleme alınan bu eser, Soysal'ın düşünsel ve sanatsal yaşamındaki değişimlerin de göstergesidir. Özkırımlı (1994: 221), sorunun birey-toplum açısından ele alınmasını olumlu bir bakış açısı olarak kabul eder. Fethi Naci de romanı başarılı bulanlardandır. Ona göre roman küçük burjuvaziye anlatır. Naci (1981: 372), Soysal'ın asıl derdinin roman yazmak değil, söylemek istediklerini okura iletme olarak nitelendirir. Priska Furrer de (2003: 66) romandaki Olcay, Doğan ve Ali karakterlerinin huzursuz-asi gençliğin temsilcileri olduğunu, burjuva geleneklerine nedeli karşı geldiklerini göstermeleri açısından kayda değer olduklarını belirtir.

Romanda, aslında belli başlı bir olay yoktur. Sevgi Soysal'ın kuvvetli gözlem yeteneği görülmektedir. Olaylar değil o sırada oradan geçenlerin hayatlarından alınan kesitlerin kıyaslanması vardır. Romandaki karakterlerin çoğu, kendi sosyal sınıfını temsil eder. Romanın kuruluşu birey-toplum eksenlidir. Romanın kahramanları sadece birer araçtır. Soysal, içinden geçenleri karakterler üzerinden okuyucuya aktarma derindedir. Romanın merkezinde 'değişim' ve 'düzen' olgusu vardır. 'Kavak' metaforu düzeni, Ali karakteri de değişimi temsil eder. Sevgi Soysal, bu eserin yazılma amacını şöyle ifade etmektedir:

“Evet, yoksa durup dururken, bir kavak benzetmesi yapmak, yazarlığında genellikle başvurmadığım bir yol. 12 Mart 1971 sıralarıydı. Piknik'in orda bir kavak devrildi, itfaiyeciler falan geldi. Ben de tesadüfen ordaydım. Bu karşılaşma etkiledi

beni. Kavağın devrilişi sürecinde düşüncemde kurduğum bağlantıları yazmak istedim. Sonuç: 'Yenişehir'de Bir Öğle Vakti' oldu." (Duru, 1973: 49).

Eser, 1974 Orhan Kemal Roman Ödülü'nün sahibi olmuştur.

Sevgi Soysal'ın bir diğer eseri de *Şafak* romanıdır. Eser 1975 senesinde yayımlanmıştır. Adana'da sürgünde bulunan bir kadın yazarın başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Roman; Baskın, Sorgu ve Şafak bölümlerinden oluşur. Başkahraman Oya'dır ve Oya, Adana'ya sürgüne gönderilmiştir. Romanın bir diğer önemli karakteri de Mustafa'dır.

Baskın bölümünde, Adana'ya sürgün olarak giden Oya'nın, avukat Hüseyin'in akşam yemeğine gitmesiyle yemek esnasında polisin evi basması ve gözaltına alınması olayı anlatılır. Oya ile birlikte, o yemekte Mustafa, Hüseyin, Ali, Zekeriya ve Ekrem de gözaltına alınır.

Sorgu bölümünde ise baskın olayından sonra yaşananlar anlatılır.

Son bölüm *Şafak*'ta gözaltına alınanlar serbest bırakılır. Şafak burada başlangıcı, umudu gösterir.

Fethi Naci, bu eseri çok beğendiğini ifade etmektedir:

"Sevgi Soysal'ın ilk iki romanında, Yürümele Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde, tam bir roman yapısı yoktu; başlı başına bir hikâyeye olabilecek kimi sayfalar romana eklenmişti; hikâyeye ile roman, boşandıktan sonra birlikte yaşamlarını sürdüren karı kocalar gibi, aynı çatı altında birlikte yaşamaya devam ediyorlardı. Sevgi Soysal ilk defa Şafak'ta sağlam bir roman yapısı kurmuş" (Naci, 1981: 422).

Berna Moran (2004: 20-22) romanda ezen-ezilen ve faşizan güçlerle devrimciler arasındaki mücadelenin temel çatışmayı oluşturduğu kanısındadır. Ona göre biri iç, biri dış iki tür çatışma ana tema olarak seçilmiştir ve yazar bunu bilinçli olarak yapmıştır. Murat Belge de (2006: 214-215) *Şafak* romanındaki kadın kimliğine ve eserin kurgulanışındaki başarıya dikkat çeker. Belge'ye göre bu eser, Marksist estetiğin bir ürünü olup devrimci Türkiye romanı için çok önemlidir.

Sevgi Soysal'ın diğer bir eseri *Barış Adlı Çocuk* (1976) 'tur. Sevgi Soysal'ın 12 Mart 1971 öncesi ile 12 Mart 1971 sonrası yazdığı on dört hikâyeden oluşur. Kitabın ilk

baskısı, Bilgi Yayınevi tarafından 1976 yılında yapılır. Tezimizde değerlendirmeye tabi tuttuğumuz baskısı ise 2009 yılında İletişim Yayınları arasından çıkan üçüncü baskıdır.

Hikâyelerden “Delikli Nazarlık” 1968, “Mal Ayrılığı ve Şampanya Kovası” 1969, “Cellat Fuchs, Kent Halkına Nasıl Karıştı?” 1969, “Nasıl Öğreteceğim Köpeğe Aport’u” 1969, “Yapı” 1970, “Ayı Boyamak” 1971’de yazılmıştır. “Hanife” hikâyesinin ise yazılış tarihi kitapta belirtilmemiştir, “Eskici” 1972, “Savaş ve Barış” 1973, “Bir Görüş Günü” 1976, “Barış Adlı Çocuk” 1976, “Bir Ağaç Gibi” 1976 ve “Zulmet Sevinci” 1976’da yazılmıştır. Bu hikâyelerden, “Savaş ve Barış, Bir Görüş günü, Barış adlı Çocuk” cezaevinde geçen olay ve gözlemleri anlatır. “Zulmet Sevinci” hikâyesi ise hem cezaevinde hem de cezaevi dışındaki gözlemleri anlatmaktadır.

Barış Adlı Çocuk, kimi eleştirmenlerce Soysal’ın yazın alanında zirveye ulaştığı nokta olarak kabul edilirken; kimi çevreler tarafından da eleştirilir. Mümtaz İdil’e göre (1998: 50) bu kitaptaki öyküler, diğer öykü kitaplarında anlatılanlardan daha başarılıdır. Sevgi Soysal’ın, eserlerini toplumsal bilinçle yoğurmayı başardığını ifade eder. Özkırımlı’ ya göre de (1977: 10-15) kitapta anlatılan kimi örnekler, bariz bir şekilde biyografik ayrıntılar taşır. İnsanın insanla ve nesnelere olan ilişkisini, ayrıca gözlem yeteneğinin ön plana çıkmasını başarılı bulur. Selim İleri de (1977: 18) kitapla ilgili değerlendirmesinde; kitabın hem bireysel hem de siyasi öyküler içermesinin kayda değer olduğunu belirtir. Füsün Akatlı ise kitabın ön sözünde şu değerlendirmelerde bulunur:

“Yabancılaştırmayı, yabancılaştırılmayı, insancadan kopmanın etkin ve edilgin biçimlerini, insancaya dönme özleminin ve savaşımının çıkar ve çıkmaz yollarını; hem tek tek öykülerin içerisinde, hem de bunların bütünselliğinde kavranan bir diyalektikle sergiler Soysal bu öykülerde. Anlatılanda bulduğumuz gibi, anlatımda da buluruz bu diyalektik bakışın izlerini. Serinkanlı bir gözlemcinin nesnel, aktarıcı anlatımı, duygulu, sıcak ve coşkulu bir anlatımla iç içedir” (Akatlı, 2009: 11).

Yazarın *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* (1976) eseri, anılarının bir araya getirilmesiyle oluşur. Eser ilk olarak 1976 yılında yayımlanır. Eser, tamamen otobiyografik özellikler taşır. Sevgi Soysal, iki kez tutuklu kaldığı *Yıldırım Bölge Askeri Hapishanesi*’ndeki hayatını, gözlem, izlenim ve deneyimlerini okuyucuyla paylaşır.

Bakmak eseri Sevgi Soysal'ın ölümünden bir yıl sonra (1977) yayımlanmıştır. Soysal'ın *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerinde yazdığı yazılar daha sonra **Bakmak** başlığı altında yayımlanır. Dönemin bir aydını olarak Soysal'ın, 12 Mart döneminin baskılarına, haksızlıklarına, militarizmine ve milliyetçiliğine karşı verdiği politik mücadele anlatılır.

Yazarın ölümünden sonra yayımlanan bir diğer eseri de ***Hoş Geldin Ölüm***'dür. Romanın ilk baskısı 1980 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılır.

Sevgi Soysal'ın yapıtlarına bakıldığında oldukça yoğun otobiyografik nitelikler ve gözlem yeteneği ön plandadır. Yazarın her yapıtında kendi yaşamından kesitler bulmak mümkündür. Genel olarak hem bireysel hem de toplumsal sorunlar işlenmiştir. İlk zamanlarda bireysel sorunlar ağır basarken sonraki süreçte birey-toplum ilişkisi görülür. Aslında Sevgi Soysal'ın eserlerinde kendi yaşam trajedisindeki iç hesaplaşmalarına tanıklık edilir. Ele alınan konularda kadın sorunu ve feminist yaklaşımlar ağırlıktadır. Ayrıca sol ve aydın kesiminden de yansımalar bulmak mümkündür. Soysal'ın yapıtlarındaki bir diğer göze çarpan unsur da kendi yaşam felsefesini karakterlerine de aksetmiş olmasıdır. Yani Soysal'ın hayat çizgisi ile yazarlık çizgisi paralel ilerlemiştir.

1.5. Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Analizi

Sevgi Soysal için yazmak, her şeydir. Kendi düşüncelerini, duygu ve hayal dünyasını en iyi, eserlerine yansıtır. Çünkü o defalarca evlenmiş ve büyük şehirde yaşamış olmasına rağmen aslında hep yalnızdır. Bu yalnızlığını yazarak gidermeye çalışır. Değişik türde eserleri olmasına rağmen, onun hemen her eserinde biyografik özellikler görülür. Öykülerinde de bu tür özellikler ön plandadır. *Barış Adlı Çocuk*, *Tutkulu Perçem* ve *Tante Rosa* onun öykü türündeki eserleridir.

1.5.1. Olay Öykülerinin Analizi

Maupassant tarzı öykünün temelinde olay vardır. Bu olay klasik yapıya sahiptir; yani giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur. Olay, başından sonuna kadar ele alınır. Merkezde olay vardır.

Olay öykülerinde entrika unsuru önemli rol oynar. Bu unsurun etrafında kişiler, mekân, zaman kavramları da yer edindir.

Türk edebiyatında Yakup Kadri, Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Halit Ziya, Reşat Nuri Güntekin bu tarz öyküden etkilenmişlerdir.

Biz de bu özellikler çerçevesinde Sevgi Soysal'ın *Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*, kitaplarında yer alan olay öyküleri örneklerini inceleyeceğiz.

Sevgi Soysal'ın *Tutkulu Perçem* eserinde olay öyküsü örneği yoktur. *Tante Rosa* isimli eserinde on bir adet olay öyküsü örneği mevcuttur:

- Tante Rosa At Cambazı Olamadı
- Tante Rosa Rahibe Okulunda
- Tante Rosa'nın Hayvanları
- Tante Rosa Afroz Ediliyor
- Tante Rosa Mezarlıkta Üretici Oluyor
- Tante Rosa Soluk Kır Çiçeklerine Geri Dönüyor
- Tante Rosa Bütün Rüzgârlara Açık
- Tante Rosa Yaşamakta Israr Ediyor
- Tante Rosa I love You
- Tante Rosa Grand Düşes ş. m.
- Tante Rosa'nın Papağanı

Sevgi Soysal'ın yukarıda ismi verilen öykülerin *konuları*, birbiriyle bağlantılıdır. Yani konular bir zincirleme şeklinde devam eder. Öyküler, genellikle iyi kurgulanmıştır. Kurgu açısından Maupassant tarzı öykülerdir. Öykülerde giriş, gelişme, sonuç bölümleri özelliği mevcuttur. Giriş bölümlerinde, konu ya da olayın tanıtımı vardır; ancak bu çok ayrıntılı olmaz. Olay öyküleri için gelişme bölümü son derece önemlidir. Olayların ya da konuların dallara ayrıldığı, sorunların ortaya çıktığı bölüm gelişme bölümüdür. Sevgi Soysal'ın bu eserindeki öykülerde de gelişme bölümlerinde hep olayın ayrıntıları görülür. Bu öykülerde konular genellikle, Tante Rosa isimli başkahramanın yaşam mücadelesinde ayakta kalmak için verdiği savaşı içerir. Konular genellikle sürpriz sonla biter. Okuyucu beklediği ya da tahmin ettiği sonuçla karşı karşıya kalmaz.

Bu öykülerde *entrikayı* sağlayan öge başkahramanın kendisi değil yaşadığı olaylardır. Yani uyarıcı-tepki bağlamında düşünüldüğünde entrikayı sağlayan öge,

kahramanın hep aldığı tepkilerdir. Bu da olay öykülerinin başlıca özelliklerindedir. Entrika sonunda okuyucu yine başka sonlarla karşılaşır.

Olay öykülerinde *mekâna* önemli bir yer verilir. Okuyucunun olayı yaşaması için mekân ögesini iyice benimsemesi gerekir. Sevgi Soysal'ın bu öykülerinde mekânlar, olayların gelişimiyle paralel bir şekilde ilerler. Bazı mekânlar ayrıntılı tanıtılırken bazı mekânların sadece ismi verilmiştir. “Sirk, rahibeler okulu, çiftlik, ev, lokanta, randevu evi, sokak” gibi mekânlar detaylı bir şekilde anlatılmıştır. “Kilise, mezarlık, İngiltere, Almanya, Paris, kadınlar tuvaleti, tramvay durağı, tren” gibi mekânların ise sadece isimleri geçer. Bu öykülerde, mekân kavramı olaylar doğrultusunda başarılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Okuyucu, öyküleri okurken çoğu zaman kendisini olayın yaşandığı mekânda bulur. Bu bağlamda, bu öykülerde yer alan mekânların olay öyküsü özelliği taşıdığı söylenebilir.

Sevgi Soysal'ın bu öykülerinde *kişi kadrosu* da olaya göre değişir. Öykülerde başkişi ve ona bağlı olarak yer edinen yardımcı kişiler vardır. Başkişi tüm öykülerde Tante Rosa isimli karakterdir. Bütün olayların merkezinde o vardır. Olaylar onun etrafında gelişim gösterir. Ayrıca ona bağlı olarak; annesi, babası, kocaları (başkişi bu öykülerde birden fazla kişi ile evlenir; ancak okuyucuya sadece iki kişinin ismi verilir: Hans ve Mathes), kızı, kapıcı, satıcı, komşuları ve kedisi ise yardımcı kişilerdir.

Bu öykülerde *zaman* kavramı da önemli yer tutar. Zaman ögesi, çok detaylı bir şekilde tanıtılmasa da olayların anlaşılmasında kendisini fazlaca hissettirir. Söz gelimi ilk öyküde (Bkz. *Tante Rosa At Cambazı Olamadı*) olaylar II. Dünya Savaşı yıllarında geçer; ancak yazar bunu çok ayrıntılı bir şekilde anlatmaz. Okuyucuya olayların o dönemde geçtiğini hissettirir. Bu öykülerde genel olarak zaman ögeleri şunlardır: “II. Dünya Savaşı yılları, kış mevsimi, akşam ve sabah vakitleri, pazar ve cuma günleri”

Sevgi Soysal'ın *Tante Rosa* isimli eserinde geçen olay öykülerinin Maupassant tarzı öykülere örnek olabileceği söylenebilir. Gerek konuları, gerek sürpriz sonları ve gerekse de olayların gelişimiyle bu özellikleri taşır. Öykülerde giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin yer alması da bu öykülerin olay öyküleri örneği taşıdığı söylenebilir.

Sevgi Soysal'ın *Barış Adlı Çocuk* isimli eserinde de yedi tane olay öyküsü örneği taşıyan öykü mevcuttur:

- Cellat Fuchs, Kent Halkına Nasıl Karıştı?

- Yapı
- Ay'ı Boyamak
- Hanife
- Savaş ve Barış
- Bir Görüş Günü
- Barış Adlı Çocuk

Bu öykülerde konular değişkenlik gösterir. Hapishane hayatı, geçim derdi, beşik kertmesi ve getirdikleri vb. konular işlenmiştir. Konular, olayların temelini oluşturur. Yani okuyucu olayların nereye gideceğini konu vasıtasıyla anlar; ancak nasıl biteceğini kavrayamaz. Sürpriz sonlar olaylara damgasını vurur. Bu öykülerde konular anlatılırken giriş, gelişme ve sonuç bölümleri son derece başarılı bir şekilde anlatılmış. Giriş bölümünde kahramanların ya da olayların ne noktada olduğu yani başlangıç noktası okuyucuya aktarılır. Gelişme bölümünde kimi öykülerde (Bkz. *Hanife*) konular geriye dönüş tekniği şeklinde verilir. Bu da okuyucunun olan biteni anlamasını sağlar. Yine kimi öykülerin gelişme bölümünde sürpriz konulara ya da olaylara tanıklık edilir. (Bkz. *Ay'ı Boyamak*). Bütün bu özellikler, öykülerin olay öyküsü örneği taşıdığını gösterir. Sonuç bölümlerinde kimi öykülerin sonu sürprizlerle biterken kimi öykülerin sonunu da okuyucu tahmin edebilmektedir.

Bu öykülerde mekân ögesi çoğu zaman ön plandadır. Yani olay ve mekân paralellik gösterir. Yazar mekânları özellikle ayrıntılı bir şekilde tasvir eder. “Birahane, belediye, ev, vapur, Kızılay Genel Müdürlüğü, hapishane, Almanya vb.” yerler mekân ögesini oluşturur. Bazı öykülerde yer alan konuyu ve olayları anlayabilmek için mekânın çok iyi şekilde verilmiş olması gerekir. Bu bilgiyi destekleyen örnek öykü sayısı fazladır. (Bkz. *Savaş ve Barış*, *Bir Görüş Günü*, *Barış Adlı Çocuk*, *Cellât Fuchs*, *Kent Halkına Nasıl Karıştı?*) Bu öykülerde olayları daha iyi anlayabilmek ve olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurabilmek için olayların yaşandığı mekânları da bir nevi yaşamak gerekir. Yazar, bu öykülerde derin bir tasvire gitmiştir. Tasvirlerle mekân ögesi okuyucuya aktarılmıştır.

Sevgi Soysal'ın bu öykülerinde kişi kadrosu oldukça fazladır. Bu fazlalık kimi öykülerde (Bkz. *Bir Görüş Günü*) okuyucunun kafasının karışmasına sebebiyet verir. Ancak yazar zaman geçtikçe bu kişi kadrosunu okuyucusuna daha net bir şekilde

aktarır. Yani okuyucu kimin ne olduğunu anlar. Öykülerde bir başkişi ve ona bağlı olarak gelişen olaylarda yer edinen yardımcı kişiler vardır. Kişinin karakter analizi verilir; ancak detaya inilmez. Bazı öykülerde, öykü ismi, başkahramanın ismini taşır. (Bkz. *Hanife, Cellat Fuchs Kent Halkına Nasıl Karıştı?*) Bu da hep merkezde başkişinin olduğunu gösterir.

Bu öykülerde zaman kavramı olaylara bağlı olarak kendisini gösterir. Yazar önce zamanı verip sonra olaya geçmez. Okuyucu, olayların akışında zamanın kendiliğinden ortaya çıktığını anlar. Kimi öykülerde zaman ‘1900’lü yıllar’dır (Bkz. *Cellat Fuchs Kent Halkına Nasıl Karıştı?*) kimi öykülerde de zaman kavramı ‘yaz, kış mevsimi’ diye geçer. Yazar bazı öykülerinde olayları tarihsel akış sürecinde verir. Örneğin 1970-1980’lerde çok ön planda olan “sağ-sol” kavramlarını kullanır. Ya da o tarihlerde gözde olan akımları ve terimleri kullanarak okuyucuya zamanı aktarmaya çalışır. (Bkz. *Savaş ve Barış, Bir Görüş Günü, Barış Adlı Çocuk*)

Sevgi Soysal’ın öykülerinde yer alan bütün bu özelliklere bakıldığında onun iyi bir öykücü olduğu anlaşılır. Olay öyküsü örnekleri son derece başarılı bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Okuyucu olayları rahatlıkla gözlemleyip olaylar arasındaki bağlantıları anlayabilir. Sevgi Soysal’ın olay öykülerinde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri başarılı bir şekilde verilmiştir. Öykülerde entrikalar ve anlaşmazlıkların olması da Maupassant tarzı öykülere işaret eder.

1.5.2. Durum Öykülerinin Analizi

Çehov tarzı öyküde, olay öykülerindeki klasik yapı görülmez. Öykülerin giriş ya da sonuç bölümleri bazen hiç verilmez. Yazar, çoğu zaman bunu bilerek yapar. Okuyucu, durumu anlayamadan birden öykünün bittiğine şahitlik eder. Sonuç okuyucuya bırakılır.

Çehov tarzı öyküde okuyucuyu peşinden sürükleyen büyük olaylara yer yoktur. Olayların yansıması anlatılır. Durum ve olaydan etkilenen insan ön plandadır.

Bazen hayatın içinden bir kesit verilir. Çehov tarzı öykülerde yorum yoktur. Okuyucuya nutuk çekilmez. Mekân olmazsa olmaz bir unsur değildir. Anlatım özlü ve yoğun olup karakterler olay içerisinde verilir. Bu karakterlerin de genelde tek yönü verilir.

Çehov tarzı öykülerde anlatma tekniğinden çok gösterme tekniği ön plandadır.

Türk edebiyatında Sait Faik Abasıyanık ve Memduh Şevket Esenal bu akımı takip edenlerdendir.

Biz de bu özellikler çerçevesinde Sevgi Soysal'ın *Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*, kitaplarında yer alan durum öyküleri örneklerini inceleyeceğiz.

Sevgi Soysal'ın durum öyküleri açısından incelenen ilk eseri *Tutkulu Perçem*'dir. Bu kitapta on üç tane öykü, durum öyküsü niteliği taşır:

- Tutkulu Perçem
- Kalabalıklarda
- Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz
- Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti
- On Bir Ayın Birisinde Gidelim Güzel Gidelim
- Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte
- Hani Savaş-Nerde Savaş-İşte Savaş-Güzel Savaş
- Diyerekten Bizi Bir Yarım Kıyısına Bıraktılar-Baktık-Biziz Aşağılarda
- Üç Portakalın Aşkı
- Sen Ey Saçma Barışlar Getiren Yağmur-Ne Verebilir?
- İkili
- Köstebekname
- Tek Kırmızı Bir de

Sevgi Soysal'ın yukarda ismi verilen durum öykülerinde olaylar ön planda değildir. Bu durum, öykülerin ortak özelliğini oluşturur. Öykülere, durum-olay ekseninde bakıldığında, hiç olay yoktur denilemez. Olaylar vardır; ancak derinlemesine analiz edilmemişlerdir. Okuyucu öykülere baktığında bazen hiç olay görmez bazen de olayın bitme noktasına şahitlik eder. Olay biter ama aslında okuyucunun kafasında devam eder. Sevgi Soysal'ın kullandığı şiirsel dil de öyküleri romantik ve lirik bir havaya sokar.

Öykülerde olaylardan çok temalar vardır. “Tutku, yalnızlık, sıkıntı, bunalım, güvensizlik, hiçlik, korku, boşluk, özlem, nefret, saçmalık, kaçış, yabancılaşma” temaları ağırlıktadır. Herhangi bir konu ya da olay yoktur. Okuyucu, öykülerde hep

kendisini bu temaların içinde bulur. Bir aksiyon kavramından söz edilemez. Öyküler bazen bu temalardan sadece birini içerir (Bkz. *Kalabalıklarda*) bazen de bu temalardan birkaçını birden içerebilir (Bkz. *On Bir Ayın Birisinde Gidelim Güzel Gidelim*). Örneğin, *Sen Ey Saçma Barışlar Getiren Yağmur-Ne Verebilir?* öyküsü doğrudan doğruya; “*Basık, karanlık, biçimsiz, en güzeli biçimsiz bir meyhaneydi bu onu beklediğim, bu meyhane bile değildi...*” cümlesiyle başlar. Yani doğrudan öyküye girilir.

Bu öykülerdeki karakterler orta sınıf insanlardır. Bu açıdan, durum öykülerinde görülen karakter tipleriyle uyum gösterirler. Başkişi ya da ona bağlı yardımcı kişiler vardır; lakin çok da sırtmazlar. Bazen ana karakterin kim olduğu anlaşılmadan öykü biter. Yazar, ana karakterin kim olduğunu okuyucuya bırakır. Öte yandan şahıs kadrosunu sadece insanlar oluşturmaz, onun dışındaki nesnelere de oluşturur (Bkz. *Köstebekname*).

Öykülerde mekân, çoğu zaman karakterlerin iç dünyasıdır. Hem soyut hem de somut mekânlara tanıklık edilir. Mekânlar, olay öykülerinde olduğu gibi geniş bir şekilde tasvir edilmez sadece isimleri verilir. Öykülerde “sokaklar, duraklar, tepeler, yükselteler vb öğeler” olayların yaşandığı mekânlardır. Okuyucu için bu mekânların çok da kayda değer bir anlamı yoktur.

Yazar, bir öykü anlatmaktan çok bir ‘yaşam durumu’ anlatma derdindedir. Gündelik hayat içinde ne kadar kalabalıkta olursanız olun, ruhen sıkıntılıysanız bu, yaşama bakış açınızda bir şeylerin farklı olduğunu gösterir. Bu da iç dünyanın dış dünyanızdan daha fazla sizin üzerinizde etkili olduğunun bir kanıtıdır. Bu, Sevgi Soysal’ın durum öykülerinde vermek istediği mesajın ana eksenini oluşturur.

Bütün bu özellikler çerçevesinde Sevgi Soysal’ın, *Tutkulu Perçem* kitabında yer alan öykülerin başarılı birer durum öyküsü örneği taşıdıkları söylenebilir.

Sevgi Soysal’ın *Tante Rosa* isimli eserinde de üç adet durum öyküsü özelliği taşıyan hikâye vardır:

- Tante Rosa’nın Düşü
- Tante Rosa’nın Yolculuğu

- The End Tante Rosa

Sevgi Soysal'ın yukarda ismi yazılı öyküleri bir karakterin yaşam durumu üzerine kuruludur. Yalnız kalan ve yaşlılığın getirmiş olduğu psikolojik bunalımı yaşayan karakterin içinde olduğu durumlar bu öykülerin durumunu tayin eder.

Tante Rosa isimli karakter artık yaşlanmış ve hayatta yalnız kalmıştır. Evinde yaşamaktan ve hayal kurmaktan başka bir şey yapamamaktadır. Yazar, kahramanın hayat çizgilerini aslında kronolojik bir şekilde okuyucuya sunar; ancak bunu yaşadığı olaylarla değil içinde bulunduğu durumla anlatır.

Yazar, öykülerine bir anda son verir. Olay öykülerinde şaşırtıcı bir son vardır ancak okuyucu sona geldiğini anlar. Aslında bu öykülerde de buna benzer özellikler mevcuttur, lakin yazar bunu olaylar çerçevesinde değil 'durum' ekseninde aktarır. Aksiyon özelliği taşıyan ya da okuyucuyu merak olgusuna sürükleyen olay sahneleri yoktur.

Öykülerin somut mekânları nerdeyse işlevsizdir. Ev, tren, kent gibi mekânlar mevcut olsa da bu mekânlar öykülerin içersinde çok da etkili değildir. Öykülerin ana mekânı karakterin iç dünyası, ruh hali ya da gördüğü rüyalarıdır (Bkz. *Tante Rosa'nın Düşü*, *Tante Rosa'nın Yolculuğu*). Somut mekânların öykülerde anlatılan 'durum'la fazla ilişkileri yoktur; ancak soyut mekânlar öykülerdeki durumların temelini oluşturur.

Sevgi Soysal'ın bu durum öykülerinde ana temaları 'yaşlılık ve getirdiği sıkıntılar, yorgunluk, sahihsizlik ve yalnızlık' oluşturur. Yaşlı olan ve bu yolda yalnız kalan karakterlerin psikolojik dünyaları bu temalar ekseninde şekillenir.

Bu öykülerde gözlem unsuru vardır. Ancak çok da detaylı anlatılmamıştır. Yazar, öykülere hiçbir ön hazırlık ve derinine tasvirler yapmadan giriş yapar. Olayları ya da durumları bir fotoğraf gibi okuyucuya sunar. Durumların dallanıp budaklanması söz konusu değildir. Yazar herhangi bir yorumda bulunmaz.

Öykülerdeki temel karakter Tante Rosa isimli bir bayandır. Orta sınıf kültürüne sahip özellikler taşır. Bu, durum öykülerinin bir özelliğidir. Öykülerde, karakterlerin baskın ve öne çıkan bir rolü yoktur. Sadece onların etrafında gelişen ya da onların içinde bulunduğu 'durum'lar anlatılır.

Sevgi Soysal, yalnız kalan şahısların bu hayatta ölüme dahi giderken sahipsiz olduklarını anlatmak istemektedir. Yani doğumunda yalnız olan birey ölümünde de yalnız ve sahipsizdir.

Sevgi Soysal, *Tante Rosa* isimli eserinde başarılı durum öyküsü örnekleri sergiler. Şiirsel tadındaki diliyle, durum öykülerinin nasıl bir özelliğe sahip olması gerektiğini okuyucuya çok net bir şekilde aktarır.

Sevgi Soysal'ın *Barış Adlı Çocuk* isimli eserinde yedi tane durum öyküsü örneği mevcuttur:

- Delikli Nazarlık
- Mal Ayrılığı ve Şampanya Kovası
- Nasıl Öğreteceğim Köpeğe Aport'u?
- Deli Tank ve Çocuk
- Eskici
- Bir Ağaç Gibi
- Zulmet Sevinci

Sevgi Soysal'ın bu öykülerinde, olay örneklerinden çok, durum eksenli bir anlatım söz konusudur. Birey-toplum kavgası, birey-birey kavgası ya da bireyin kendisi ile olan kavgası öykülerin durumunu tayin eder.

Bazı öykülerde sağlıklı bir giriş bölümü olsa da sonrasında anlatılanlar aslında bunun giriş değil gelişme bölümü olduğunu gösterir (Bkz. *Bir Ağaç Gibi*). Bazı öykülerde okuyucu duruma tam hâkim olmadan öykü biter (Bkz. *Mal Ayrılığı ve Şampanya Kovası*). Yazar, bu tür öykülerin sonunu okuyucuya bırakır.

Öykülerde mekânlar somut bir şekilde verilmiştir. Hatta ayrıntılarıyla anlatılanlar da vardır (Bkz. *Delikli Nazarlık*); ancak sonrasına bakıldığında bu mekânların, öyküde yaşanan olayları etkilemediğini sadece yazar tarafından öyküye birer kenar süsü olarak konulduğu anlaşılır. Soysal'ın diğer durum öykülerinde olduğu gibi bu öykülerinde de temel mekân denilen ögeyi kişilerin iç dünyası oluşturur; çünkü öykülerde anlatılanlar, karakterlerin ruh halleri, onların iç dünyalarındaki 'durumun' dış dünyalarına yansımalarıdır.

Öykülerde belli bir aksiyon yoktur. Öykülerin temelini temalar oluşturur. “Yabacılışma olgusu, yalnızlık, ruhsal çöküntü, yaşama karşı dirençsizlik, yerleşik değerlere tepki vb.” kavramlar bu öykülerdeki temaları oluşturur. Okuyucuya bu temalar bazen öyle yoğun bir şekilde aktarılır ki kişi sıkılma noktasına gelir (Bkz. *Bir Ağaç Gibi*).

Yazar, öykülerinde karakterlerin iç dünyalarını çeşitli anlatım teknikleriyle okuyucuya sunar. Bilinç akışı tekniği (Bkz. *Nasıl Öğreteceğim Köpeğe Aport'u?*), simgesel anlatım (Bkz. *Deli Tank ve Çocuk*) buna örnek gösterilebilir. Ayrıca bazı öykülerde anlatılan durumlar, yazarın biyografik yaşam özelliklerini gösterir (Bkz. *Bir Ağaç Gibi, Zulmet Sevinci, Delikli Nazarlık*). Bu öykülerde derin bir gözlem yeteneği vardır. Ancak bu gözlemler kişilerin iç dünyalarının yorumuyla verilmiştir.

Bu öykülerde zaman kavramı vardır; ama duruma direkt etki etmez. Hatta bazı öykülerde yazar olayın yaşandığı anı anlatmaz, bir nevi bunu okuyucuya bırakır.

Yazarın bu durum öykülerinde vermek istediği mesaj; kişinin iç dünyasında yaşananlar, çoğunlukla onun dış, somut dünyasında yaşananlardan daha fazla etkilidir. Kişi ne yaparsa yapsın kendi iç dünyasının gemlerini eline alamaz.

Sevgi Soysal'ın öyküleri genel olarak değerlendirildiğinde; *Tutkulu Perçem*'den başlayarak yazarın farklı bir yol, tarz takip ettiği görülür. *Tutkulu Perçem*'deki hikâyeler, klasik hikâye örnekleri taşımazlar. Bu hikâyelerin temalarını; yalnızlık, can sıkıntısı, bunalım ve dışlanma öğeleri oluşturur. Bütün temaların merkezinde kadın vardır. Erdal Öz, “*Tutkulu Perçem*” deki hikâyelerle ilgili “*İlk yazdığı küçücük yazılardan oluşan Tutkulu Perçem (1962), inceliklerle, uçucu duyarlılıklarla, ilginç saptamalarla, değişik dil oyunları arayışı ile dolu bir kitaptı. Tek başına bir kitapçık, Sevgi'yi yazar saydıracak bir kitap olmaktan uzaktı.*” (Öz, 1976: 7) şeklinde yorum yapar.

Yazarın bir diğer öykü kitabı *Tante Rosa* ilk kitabın aksine, klasik hikâye tarzında yazılmıştır. Olay öyküleri ağırlıkta olup sebep sonuç ilişkisi başarılı bir şekilde esere yansıtılmıştır. *Tutkulu Perçem*'de olduğu gibi bu eserin kahramanı da bir kadındır. Ancak bu kadının kim olduğu bellidir. Öyküler, ‘Tante Rosa’ isimli karakter ile başlar ve onunla son bulur. Kitapta dikkat çekici başka bir özellik de olayların kronolojik bir şekilde verilmiş olmasıdır. Rosa aykırı bir tiptir; yaşamı ve ölümü de böyle olur. Soysal,

Adnan Binyazar'la yaptığı bir söyleşide *Tante Rosa*'yla ilgili, “*Yazdığım hiçbir hikâyeyi sonradan düzeltmedim. Elbette yazarlıkta geçerli bir yol değil bu. Ama art arda, hatta sonradan hatırladığım bir yığın ayrıntıyı atlayarak, ön hazırlık yapmadan yazdım Tante Rosa'ları*” (Doğan, 2003: 1001) değerlendirmesinde bulunur.

Sevgi Soysal'ın değerlendirmeye tabi tuttuğumuz son öykü kitabı *Barış Adlı Çocuk*'ta da olay öyküleri ağırlıktadır. Tema-olay ilişkisi ön plandadır. Bunu yanında biyografik özellikler taşıyan öyküler de vardır. Bunlar; “*Delikli Nazarlık, Savaş ve Barış, Bir Ağaç Gibi ve Zulmet Sevinci*” adlı öykülerdir. Bu kitaptaki öykülerde gözlem yeteneği ön plana çıkar. Yazar, “*Bir Ağaç Gibi ve Zulmet Sevinci*” hikâyelerini birinci tekil kişiye, diğer hikâyelerini ise üçüncü tekil kişiye anlattırır. *Barış Adlı Çocuk*'taki öyküler, toplumsal sorunları işleme yönüyle de önemlidir. Birey-toplum diyalektiği ekseninde ilerler öyküler.

Sevgi Soysal, üç hikâye kitabında da kahramanların iç dünyalarını, toplum ve kendileriyle olan çatışmalarını, yaşadıkları sosyal buhran ve açmazlarını kendi bakış açısıyla anlatır.

1.6. Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Dil ve Üslûp

Sosyal bir varlık olan insan; insanoğlunu anlamak, onunla anlaşmak ve neticede anlaşılma ister. Bu noktada devreye giren temel kavram ‘dil’dir. Muharrem Ergin dili, “*İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.*” (Ergin, 2009: 3) şeklinde tanımlar. Tahsin Banguoğlu dil için “*İnsanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemi*” (Banguoğlu, 2000:9) ifadesini kullanır. Doğan Aksan'a göre “*Dil, topluluklara millet olma şuurunu kazandıran ve kültürlerinden, gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmamasını sağlayan en güçlü bağlardan birisidir*” (Aksan, 2007: 13).

Dil denilince akla gelen kavramlardan biri de üslûptur. “*Üslûp ruhun vücududur*” der Mehmet Kaplan (Kaplan, 1946: 144; Akt. Sökmen, 2003: 23). “*Dilin şahsî bir tercihle kullanılması üslûbu meydana getirir. Dilin şu veya bu tercihle kullanılması, yani dile tasarruf, tercih sahibinin şahsiyetiyle yakından ilgilidir*” (Yıldız, 1997: 259). “*Üslûp, belirli bir niyetle belirli bir izlenimi yansıtmak için, dil sistemi*

içerisindeki unsurlardan kişiliğin yaptırdığı bir seçmeyle ve estetik kaygıyla, doğal dile, belirli bir biçim vermek, dolayısıyla dili dönüştürmektir” (Sökmen, 2003: 26). Bütün bu tanımlara göre;

Dil – üslûp ilişkisi yadsınamaz bir gerçektir. Üslûp, dili kullanma şeklidir. Dille iç içedir. Üslûp, sanatçının elindedir, dizginindedir; ancak onu etkileyen unsur ‘dilin tabiatı’dır. Bu tanımlardan ve ilişkilerden yola çıkılarak Soysal’ın öykülerinde tercih ettiği üslûp aktarılmaya çalışılacaktır:

1.6.1. Cümle Düzeyinde Dil ve Üslûp

a) Eksik ve Devrik Cümle Kullanımı:

Sevgi Soysal’ın öykülerinde kısa ve anlamlı cümleler olduğu gibi eksik ve devrik cümlelere de sık sık rastlanır. Özellikle devrik ve eksik/kesik yapıları cümlelerin fazlalığı dikkat çekicidir. Aslında devrik cümle kullanımı onun anlatımına canlılık kazandırır. Oysa eksik cümlelerin kullanımı okuyucunun zihninde zaman zaman soru işaretlerinin oluşmasına sebebiyet verir:

“Gösterge... gösterge!” diye bağırdım ona. Rastlamadım hiç. Kızgınlığım tabanlarımda” (TP; TP, s. 15) Bu örneğe bakıldığı zaman ard arda gelen eksik ve devrik yapıları cümleler görülür.

“Unuttuğunu sandı, çünkü Sizlerle Başbaşa dergisindeki aşk romanlarında yazılanların doğru olmadığını anladığı zaman, anladığı zaman, ah o zaman...” (TR; TRH, s. 30)

b) İsim Cümlelerinin Kullanımı:

Sevgi Soysal’ın bir diğer özelliği kullandığı isim cümlelerinin dikkat çekici olmasıdır. Bazen kurallı isim cümleleri, bazen de devrik yapıları isim cümleleri kullanır. İsim cümlesinden oluşan eksik yapıları cümleler de vardır. Tek sözcükten oluşan isim cümlelerini kullanması da ayrı bir özelliğidir. Bu, onun dili ne kadar başarılı kullandığının bir göstergesidir:

“Sabah.” (TR; TRSKÇGD, s. 46)

“Güneş, güneş.” (TP; DOBS, s. 28)

“Hava sıcaktı.” (BAÇ; DN, s. 15)

“Sınav buydu.” (TR; TRD, s. 90)

“Üç silah sesi, sessizlik, karanlık, kavak ağaçları.” (BAÇ; H, s. 53)

c) Fiil Cümlelerinin Kullanımı:

Türkçenin olmazsa olmazlarından birisi de fiil cümleleridir. Sevgi Soysal öykülerinde fiil cümlelerini ustalıkla kullanmıştır. Bu da onun Türkçeye ne kadar hâkim olduğunu gösterir. Tek sözcükten oluşan fiil cümleleri olduğu gibi birden çok sözcükten oluşan fiil cümlelerini de büyük bir beceriyle işlemesini bilmiştir:

“Düşündü.” (TR; TRRO, s. 22)

“Böldü.” (TP; TKBD, s. 61)

“Döndüler.” (BAÇ; E, s. 73)

“Sevda susuyor.” “Şeker’den korkar.” (BAÇ; BGG, s. 95)

“Adamlar bazen onun da yanına otururlar, onunla dertleşirlerdi.” (TR; TRILY, s. 69)

“En koygun ormanların geçit vermez, geçit vermez sıklığında ilerleyen gözleri bir köstebek çukurunun başında dinlendi.” (TR; TRD, s. 87)

d) Tasvir (betimleme) Zenginliği:

Edebiyat dünyasında yazarların belki de olmazsa olmazı yaptıkları tasvirler (betimleme)dir. Çünkü tasvir yazarın metnine anlam katan onun en büyük silahlarından birisidir. Sevgi Soysal da bu yolda geri kalmamıştır:

“Sarı- sarı ova- kara örtülü kadınlar, siyah kadınlar, siyah kadınlar sarı ovada. Sarı ovanın kara örtülü kadınları – kırmızı bir güneş – bir güneş bir de – kırmızı – sarı ovanın – kara kadınların tekdüze – kırmızı – tek güneşi bir de.” (TP; TKBD, s. 61)

“Saçlar kısalmış. Alnında kâküller. Gözlerde bir karış boya. Dudakları nar çiçeği kızılına boyanmış (...) Dar kısa etek. Siyah ince çoraplar. Parıltılı bir bluz.” (TR; TRILY, s. 69)

“Hanife’nin bedeninden akan kan katıladı, kurudu, sinekler kondu, kalkamadı üstünden, derenin suyu temizlenmişti artık (...) Boylarına varan ekinlerin arasından

görünmeyen kadınlar buluverdiler birbirlerini. (...) Ter, katı, kavrulmuş saç diplerinden sırtlarına aktı...” (BAÇ; H, s. 55)

e) Diyalog Sıklığı:

Yazarın kullandığı yollardan biri de diyalogların sıklığıdır. Konuşma cümleleri oldukça fazladır ve bu ‘ gösterme tekniği’ açısından önemlidir:

“ - *Öteki masada güzel kadınlar vardı. Gittiler şimdi.*

- *Dumanlarını bıraktılar.*
- *Dans edelim mi?*
- *Dönüyoruz, kendimizi döndürüyoruz, duran, değişmeyen bir çevrede.*
- *Hafifsin çok.*
- *Uçucu bir büyüme dışarda şimdi.”* (TP; İ, s. 51)

“ – *Bu kitap benim.*

- *Bu tencere hatıradır bana.*
- *Sen anlamazsın o kitabın dilinden.*
- *Sana tava dokunur.*
- *Bana gerekli, el kitabım.*
- *Elimin altında bir tava bulunmalı.*
- *Ya bu kitap, ya halı.*
- *Halı.*
- *Kitap bende kaldı, tamam mı?*
- *Hepsinin üstünde benim adım yazılı.*
- *Birinci sayfaları koparırım.*
- *Yırtma!*
- *Halıyı kirletme!*
- *Yırtacağım ...”* (BAÇ; MAŞK, s. 22)

“- *Her yerinden belli bu kadınlar helası.*

- *Nerden biliyorsun?*

- *Burada işini gören kadınlardan.*
- *Hangi kadınlar?*
- *Şimdi yok.*
- *Peki bunların hepsi kadınlar için mi?*
- *Evet*
- *Nerden belli?*
- *Belli.*
- *İspat et bakalım.*
- *Nasıl ispat edeyim be adam!*
- *Sıçarak!”* (TR;TRYIE, s. 63)

f) Şiirle Nesrin İç İçe Olması:

Yazar, anlatıma zenginlik katmak, akıcılığı sağlamak adına şiirle nesir örneklerini birlikte kullanır.

*“Çocukluğum yağıyor dışarda
Paslı korkulara, öpmelere sonra
Ordular, ordular sıkıntı
Güleç savaşlar geliyor
Nerde sevmeler, sövmeler orda.”*

“Kalabalıklardayım çoğu..., Öyleydi ya en ilk suçluğumdu-yatmaklar, el değmemişlik kalırdı yanına..., Yalnızlığıma el kor da-kor da yorgunluğu batardı bana..., Orada, o ben gidince benim olan yerlerde, öyle aşağılarda kalırdı kent, öyle büyürdüm yorgunluğumda...” (TP; KA, s. 17)

*“Çocuk uzandı güle
Gül dedi git güle güle.”* (BAÇ; SB, s. 83)

“Osman ağbi evde mi, evde mi?”

Dört odalı yerde mi, yerde mi?” (BAÇ; BGG, s. 89)

g) Günlük Konuşma Dilinin Yazıya Aktarılması:

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullanmayı tercih ettiği bir diğer yol günlük konuşma dilini yazı diline aktarmasıdır:

*“Demirlerin arasına ipler gerili, iplere çamaşırlar serili, **bi** rüzgâr sonra **bi** fırtına, iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili, fırtına tipi, **bi** köpek havladı şimdi, fincanlarla çaylar içildi, erkeklerden söz edildi, sırtlar, koltuk altları terledi, sonra bir kadın unutup kendini-inledi, inledi.”* (TP; BŞHHOY, s. 21)

*“Beklerler miydi benimle, **bekliyebilirlere** miydi.”* (TP; TP, s. 16)

*“... ne yapmalı, **geberticem, geberticem** de ne olacak...”* (BAÇ; H, s. 60)

1.6.2. Sözcük Düzeyinde Dil ve Üslûp

a) Deyimlerin Kullanımı:

Sevgi Soysal'ın büyük bir başarıyla kullandığı kavramlardan biri de seçtiği deyimlerdir. Anlatıma zenginlik ve canlılık gibi özellikler kazandıran deyimlerin sıklığı Soysal'da da mevcuttur:

“Ay, on beş günde bir yetersizliğinin bilip içine kapanıyor.” (TP; İ, s. 54)

“...bu kadınların gözü çok az insanı tutar...” (TR; TRILY, s. 68)

“...Tante Rosa'nın tahta tabutuna şiddetle karşı koydular.” (TR; TETR, s. 99)

“Bana hemen yüz vermiyorlar.” (BAÇ; NÖKA, s. 32)

“Oğlum geliyor aklıma.” (BAÇ; ZS, s. 145)

b) İkilemelerin Kullanımı:

Sevgi Soysal'ın sıklıkla kullandığı kavramlardan biri de 'ikilemeler'dir. Değişik yapıda ikilemeler çokça kullanılmıştır. Soysal'ın öykülerinde neredeyse en fazla yer verdiği kavram ikilemelerdir. Anlatıma zenginlik katması yönüyle ikilemelerin kullanılması son derece önemlidir:

“Bön bön bakıştk.” (TP; TP, s. 16)

“Hristiyanlar elele veriniz...” (TR; TRYIE, s. 62) Buradaki ikileme eserde bitişik yazılmıştır; ancak doğrusu 'el ele' şeklindedir. (Bkz. TDK. Yazım Kılavuzu, 2012)

“Çocuk doğurmamış bir kadın gereksiz el kol hareketleri yapar, güler yerli yersiz.” (BAÇ; NÖKA, s. 31)

“Bu evde bilya oynanmıyor, sek sek oynanmıyor, yeri düz değil evin!” (BAÇ; Y, s. 44)

“... nasıl olup da gürül gürül akıveren...” (TP; TKBD, s. 62)

c) Benzetme Yollu Anlatım:

Yazarın son derece başarılı bir şekilde kullandığı kavramlardan biri de yapılan benzetmelerdir. Benzetme sanatı bazı kavramlar arasında ilişki kurmayı sağlar. Sevgi Soysal da öykülerinde benzetmelere sık sık yer vermiştir:

“... iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili...” (TP; BŞHHOY, s. 21)

“Bu şehrin polisi, askeri kum gibi, adamını yolunu bilmezsen, rüşvet deniz olsa yine yetmez.” (BAÇ; BGG, s. 86)

“Sonra, sesleri kesildikten sonra, ilk canlıyı yaratan bir tanrı gibi hatırlayacağım onları.” (BAÇ; NÖKA, s. 35)

“Şaşkın ördekler gibi sağa sola koşup sonunda oh, demek yok.” (TR; TRD, s. 90)

“Evet, bir prenesti sanki o.” (TR; TRRO, s. 21)

d) Argo Sözcük ve Bedduaların Kullanımı:

Yazar hikâyelerinde metne uygun olarak argo sözcükler ve beddualara oldukça fazla yer vermiştir. Bu da Soysal’ın hayatla ne kadar iç içe olduğunun kanıtıdır:

“Oturmakla kaldı mı körolası, bir de doğurdu. O taş yerine, köpek yerine doğan oğlanı doğurdu. O, seni doğuracağıma taş doğursaydım, köpek doğursaydımı doğurdu... Nesi var ki ne getirsin, ola ola bir nazarlığı var; vay geberisice, vay canı çıkasınca, vay it dölü, vay gözü kör olasıca.” (BAÇ; DN, s. 16-17)

“Her yeni aşka, yeni bir aptallıkla başlarsan sonunda orospudan beter olursun.” (TR; TRILY, s. 65)

“Bubanın canı çıksın...” (BAÇ; SB, s. 76)

“Hop bakalım, maymun şebeği.” (BAÇ; BGG, s. 88)

“- Hayvanoğlu hayvan!” (TR; TRP, s. 82)

“...yatmalardan sonra doğurdukça piç kurusu doğurmanın ne olduğunu anladı...” (TR; TRH, s. 30)

e) Sözcük Tekrarları:

Sevgi Soysal’ın anlatımına zenginlik kattığı yollardan biri de sözcük tekrarıdır. Her ne kadar bunların tekrarı okuyucuya sıkılma duygusu verse de edebî açıdan bakıldığında bu kullanılması gereken bir yöntemdir. Ahenk ögesinin sağlanması açısından da sözcüklerin tekrar edilmesi önemlidir:

“Hep oturup cigara içiyoruz yetersiz, konyak içiyoruz yetersiz, en asıl yetersiz biziz, yalnızlığımız en yetersiz-ya bozkır... Bak, tozluyuz biz, çok tozluyuz-ya bozkır, bozkır yolundan kamyonlar geçerken kalkan toz” (TP; NGSBH, s. 19)

“Bütün biraların parasını nedense bu kez Hans ödedi. Nedense bu kez Hans biraların parasını ödedi.” (TR; TRH, s. 28)

“... bezler, bezler, bezler, halayıklar, beslemeler, urum dadılar, elleri dilleri kopasıcılar, gözleri körolasıcılar, yıkadılar, yıkadılar, yıkadılar.” (BAÇ; DN, s. 14)

f) Bazı Sözcük veya Sözcük Gruplarının Yazımı:

Soysal’ın tercih ettiği ilginç bir özellik de bazı sözcük veya sözcük gruplarının tamamını büyük harflerle yazmasıdır. Metin içinde onlara özel anlam verdiği için bu yolu denemiştir:

“Geldi otobüs ve ONLARIN kaldırımına yanaştı.” (TP; TP, s. 16)

“ Bir avuç içi, bir sinek ezer gibi, EZİP GÖZLERİ İÇİNİN FİNDİĞİNİ YEDİ.” (TP; BŞHHOY, s. 22)

“ Sıkılmamız birlikte, bir arada, en güzel SAÇMALIĞIMIZ.” (TP; HSNSİSGS, s. 33)

“ Matbaa harfleriyle yazılmış BEN’ler.” (BAÇ; DTÇ, s. 39)

g) Değişik Yöresel Ağzların Kullanımı:

Edebî metinlerde sıkça tercih edilen yollardan biri de değişik yöresel ağzların kullanılmasıdır. Soysal da bu yolu tercih edenlerdendir:

“Şaban ayında efendicağımıza eşraf-ı Selaniki'den İzzeddin Efendi'nin nur gibi, nuncuklar gibi **uldu bir uğulcağızı**. **Uğlan** pek güzel idi, idi körpecik. **Kuyasın uncağıza** necip bir ad, dedi ebe, İzzeddin Efendi'ye. **Kuydular uğlancağıza** Necip adını. Neneceğizleri, sütneneceğizleri, hammineceğizleri, tuh, tuh, diyerek gönülceğizlerinden kopardıkları **altunları** Necip'in yatsıcağızına iliştiri, iliştiriverdiler. Olmasın mı idi yavrucağızın bir nazarlıkçığı? Olsun idi, olsun idi ya, babacağızı Rıhtım Caddesi'ndeki İstavro'nun kuyumcusundan en halis **altun** nazarlığı alıverdiydi de hamninneler, sütineller, neneler maşallah çekerkene takılıverdiydi nazarlık Necipcağızın yastıcağına.” (BAÇ; DN, s.13)

“Ramis! Eskerim! Fadime saa gurban ossun!” (BAÇ; SB, s. 76)

“Bubaymış... Bubanun canı çıksın...” (BAÇ; SB, s. 76)

“Kuççüğü de karnimda. Mali bebelerin babası bulirdi.” (BAÇ; SB, s. 82)

Sevgi Soysal, iyi bir gözlemcidir ve dili de bu yolda ustalıkla kullanır. Öykülerindeki cümlelerinden, kurgusal yapıdan onun iyi bir yazar olduğu anlaşılabilir. Dilin kendisine vermiş olduğu imkânları kendine ait tarzıyla başarılı bir şekilde kullanır. Sevgi Soysal'ın diğer bir özelliği de kendi iç dünyasını, kahramanları üzerinden okuyucuya aktarma yeteneğidir. Karakterindeki kural tanımazlık ve özgürlük isteği onun diline de yansır. Soysal, dilin salt kurallarına bağlı değildir; kendince geliştirmiş olduğu bir dil anlayışına sahiptir. Onun gerçek hayattaki deli doluluğu diline, dolayısıyla öykülerine de yansır. Değişik yöresel ağız örneklerine yer vermesi, argo ve beddua gibi kavramları kullanması onun içindeki savaşı diline, eserlerine yansımalarıdır. Dolayısıyla Sevgi Soysal'ın başarılı bir yazar olduğu gerçeği yadsınamaz.

II. BÖLÜM

Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Türkçe Eğitimine Katkısı

Sevgi Soysal, öykülerinde canlı ve renkli bir dil kullanmanın yanı sıra okuyucuyu sıkmayan, düzgün ve sağlam cümleler kullanmayı da başarabilmiştir. Türkçenin derin yapısına vakıf olduğunu, dili kıvrak ve zengin bir şekilde kullandığını rahatlıkla görüyoruz. Sevgi Soysal'ın öyküleri; sözcük seçimi, söz varlığı; deyimler, ikilemeler, yansımalar, kalıp (ilişki) sözler, atasözü, özlü sözler, dolaylama, aktarmalar; deyim aktarması, ad aktarması, söz sanatları; benzetme, kişileştirme, intak; cümle yapısı ve türleri yönüyle incelenmiş olup öykülerin Türkçeye katkısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

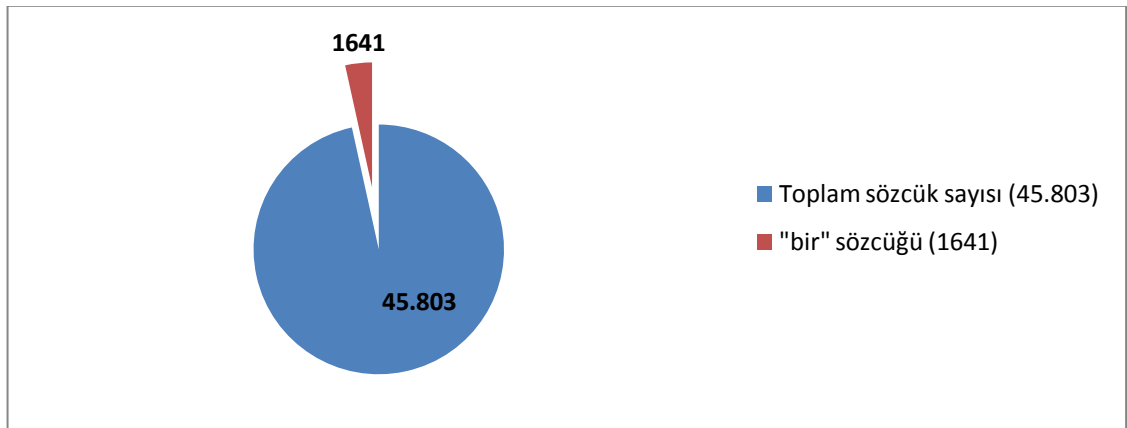
2.1. Sözcük Seçimi

Sözcük; canlı cansız bütün varlıkları anlatmaya yarayan, cümle içinde çeşitli görevlerde kullanılan ve cümleyi oluşturan yapı birimleridir.

Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullandığı toplam sözcük sayısı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra en çok kullanılan sözcük de bulunmuştur. Sevgi Soysal'ın bazı öykülerinde kullanılan sözcüklerin kökenleri belirlenmiştir. Çocuk için önemli olan “ aile, anne, baba, iyi, kötü ” kelimelerinin sıklık oranı belirlenmiştir. Sevgi Soysal'ın bazı öykülerinde geçen sözcüklerin köken bilgileri Ek 1’de verilmiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullanılan toplam sözcük sayısı 45.803'tür. Bunların içinde kullanma sıklığı 1.641 olan “bir” sözcüğü en fazla kullanılan sözcüktür. “Bir” sözcüğü toplam sözcük sayısının % 3.58'ini oluşturmaktadır.

Şekil 1. Genel Sözcük Dağılımı

9-12 yaş grubuna dâhil çocuklar için önemli olduğunu düşündüğümüz bazı kelimelerin sıklık oranı aşağıda verilmiştir. Özellikle bu kelimelere dikkat çekmemizin sebebi, bu sözcüklerin çocuğun kişilik eğitiminde çok önemli yer edinmesidir.

“**Anne**” kelimesi = 137

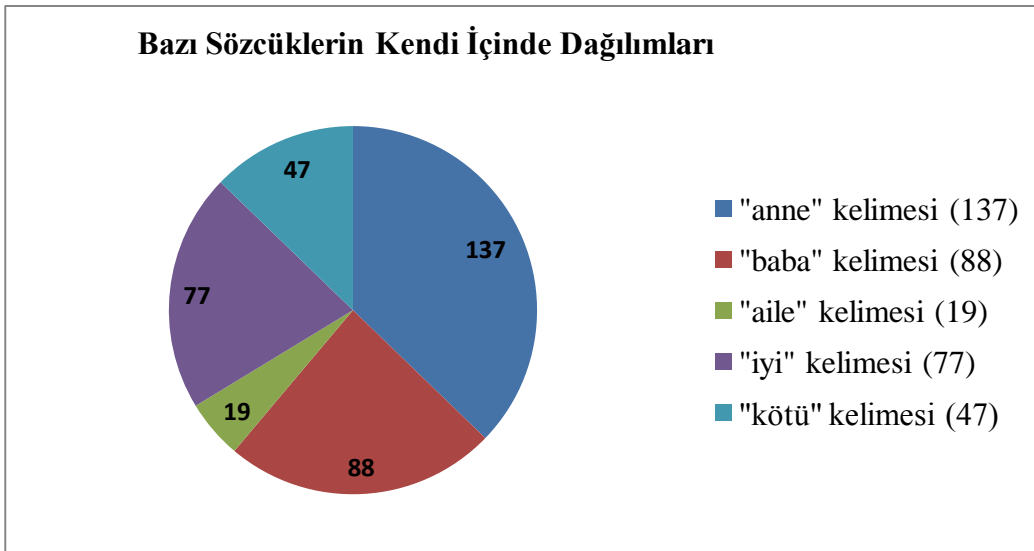
“**Baba**” kelimesi = 88

“**Aile**” kelimesi = 19

“**İyi**” kelimesi = 77

“**Kötü**” kelimesi = 47 defa kullanılmıştır.

Şekil 2. Bazı Sözcüklerin Kendi İçinde Dağılımları

Sevgi Soysal'ın öykülerine bakıldığında, kullanılan sözcüklerin çoğu Türkçe (Bkz. *Ek-1*) kökenlidir.

2.2. Söz Varlığı

Türkçede söz varlığı, söz dağarcığı, sözcük dağarcığı, söz hazinesi, kelime hazinesi ya da kelime hazinesi gibi adlarla anılan bu kavram, batı dillerinde vocabulary, Wortschatz ve Wortbestand gibi sözcüklerle karşılanmıştır. Bu bağlamda Latif Beyreli şunları ifade etmektedir: “Çok genel bir bakışla dillerin sahip olduğu sözcüklerin tümüne söz varlığı diyoruz. Bu bağlamda sözcük dağarcığına da bir tür kişisel söz varlığı demek yanlış olmayacaktır” (Beyreli vd, 2005: 138).

Bir dilin söz varlığının gelişmiş olması o toplumun kültürel zenginliğinin de bir göstergesidir. Söz varlığı, bir toplumun alt yapısında var olan kültürel zenginliğinin o toplumun diline de yansımalarıdır. Salim Pilav (2008: 40), *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma* isimli doktora tezinde, söz varlığının gelişmiş olmasının bir milletin kültürünün zenginliğine işaret olarak kabul edilebileceği gibi her alandaki gücünün ve etkinliğinin de bir göstergesi olduğunu belirtir.

Bir dilin söz varlığı sadece o dile ait sözcüklerden oluşmaz. Bir dil zaman içerisinde değişik ilişkiler sonucunda başka dillerden de sözcükleri kendi bünyesine katar. “Söz varlığının yüzde yüz ve saf ana dilin materyallerinden meydana gelmiş olmasını düşünmek ve istemek mümkün değildir. Bir dil, zaman içinde değişik ilişkilerin normal sonucu olarak başka dillerden aldığı kelimeleri, kavramları kendi işleyişi içerisinde bünyesine katar. Böylece dilin kelime dağarcığı, daha iyi ve üst seviyelerde düşünmeğe imkân verecek şekilde genişler” (Erkul: 2008, 26). Doğan Aksan (2002: 14) bir dilin söz varlığının; terimler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler (ilişki sözleri) ve ikilemelerden oluştuğunu ifade eder.

Türkçenin en eski dil ürünleri olan Köktürk yazıtlarından başlayarak Türkçenin söz varlığının incelenmesine ilişkin şu temel nitelikler saptanmıştır:

- *Türkçenin yapısından gelen türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir.*
- *Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı etkiye büyük ölçüde kapılarını açmış, çoğu zaman yabancı öğeleri kendi öz sözcüklerine yeğlemişlerdir. Bunun sonucunda birçok yerli öge kaybolup unutulmuş yabancıların yerleştiği görülmüştür.*
- *Daha Köktürkçe döneminde Türkçe sözcüklerin geniş bir çokanlamlılık gösterdikleri göze çarpmakta, bu durum dilin bir yazı dili olarak çok daha eskilere dayandığına tanıklık etmektedir.*
- *Günümüzde, Türkiye Türkçesi yazı dilinde unutulmuş, yitirilmiş birçok öge –başka dillerde de benzerleri görüldüğü gibi- Türkçenin değişik lehçelerinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında yaşamlarını sürdürmektedir (Aksan, 1996: 43-44).*

Doğan Aksan (1996: 15), bir dilin söz varlığının, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tuttuğunu, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmaya ve hangi dillerin etkisiyle ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermesi bakımından önemli olduğunu belirtmektedir.

Çalışmanın bu bölümü, Sevgi Soysal'ın öykülerinin; Aksan'ın belirttiği deyim, ikileme, kalıp sözü, atasözü, aktarmalar; deyim aktarması, ad aktarmasına ek olarak söz sanatları arasında bulunan benzetme, kişileştirme ve intakı da kapsamaktadır.

2.2.1. Deyimler

Bir dilin söz varlığı içinde deyimler çok önemli yer tutar. Deyimler, bir duyguyu, düşünceyi ya da kavramı anlatmak için kalıplaşmış söz öbekleridir. Akılda kalmayı sağlayan öğeler içerir ve anonim ürünlerdir. Bir dilin kültürünü yansıtmaya bakımından zengin kaynaklardır.

Deyimler, *TDK Türkçe Sözlük*'te (2005: 517) “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” şeklinde tanımlanır.

Ülkemizde, deyimlerin hikâyeleri ile ilgili olarak yapılan çalışmaların önde gelenlerinden İskender Pala *İki Dirhem Bir Çekirdek* isimli eserinde deyimlerle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “İki ya da daha fazla kelimedenden meydana gelen ve kelimelerin öz anlamları dışında bir anlam ifade eden söz gruplarına deyim denir.” (Pala, 2007: ix).

Bu bağlamda Ahmet Ertuğrul da deyimler hakkında “*Deyimler, bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, gelenek, görenek ve inançlarını, kısaca maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünce biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan sözlerdir*” der (Ertuğrul, 2005: 54). Suat Batur'un da deyimler hakkında görüşü şudur: “*Çoklukla gerçek anlamından az çok ayrı bir anlam taşıyan kalıplaşmış sözlerdir*” (Batur, 2006: 11). Ülkemizde gerek Türkçe eğitimi alanında gerekse de Türkçenin anlambilimi üzerinde yoğun çalışmalar yapmış olan Doğan Aksan da şunları ifade eder : “*Deyimler, bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten önemli ipuçları sağlarlar. Türkçe deyimler açısından kendine özgü nitelikler gösterir. Türkçe, doğaya sıkı sıkıya bağlı, anlatım sırasında doğadan yararlanan, olayları ve duyguları somut nesnelere dayanarak, somutlaştırma yoluyla dile getiren bir dildir. Bu yüzden deyimler güçlü bir anlatımın tanığı durumundadır. Aba altından sopa göstermek, hem mihına*

vurmak, etekleri zil çalmak, saçını süpürge etmek... gibi” (Aksan, 1990: 38). Örneğin Türkçede bir kadının bir ev, bir aile ya da insan için büyük bir özveriyle, uzun süre, her türlü yokluğa göğüs gererek çalıştığını anlatan saçını süpürge etmek deyimini böyle güçlü bir anlatıma ulaştırmıştır. Bir insana çok büyük eziyet etmek, çile çektirmek anlamında kullanılan (birinin) ensesinde boza pişirmek deyimini boza gibi zor pişen bir içeceğin bir insanın ensesinde pişirilmesi biçiminde, gerçekleşmesi olanaksız bir imgeyle kurulmakta, güçlü anlatımını bir olayıyla (deyim aktarması, somutlaştırma) sağlamaktadır” (Aksan, 1996: 172).

Sevgi Soysal’ın öykülerinde de kullanılan deyimlerin, bu özellikleri taşıdığı görülebilir. Sevgi Soysal, Türkçenin en etkili ve güçlü anlatım olanaklarını okuyucuya aktarmıştır. Sevgi Soysal’ın bütün öykülerinde geçen deyimler Ek 2’de verilmiştir.

Soysal’ın öykülerinde geçen kimi deyimlerin cümle içindeki kullanımlarına ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

- ✓ İkisi de **gözlerini** sandallarından **ayırıyorlardı** (TP; TP, s. 16).
- ✓ Neneceğizleri, sütneneceğizleri, hammineceğizleri, tuh, tuh, diyerek **gönülceğizlerinden kopardıkları** altunları Necip’in yastıcağızına ilıstiri, ilıstiriverdiler (BAÇ; DN, s. 13).
- ✓ Sirk müdürünün **kulağını** da **bükme**yi unutmadı (TR; TRACO, s. 16).
- ✓ Şimdi balina yakalı, kara elbiseyle ilk yasağın **tadını çıkarıyordu** (TR; TRRO, s. 21).
- ✓ Oğlan **göze gelmiş** (BAÇ; DN, s. 17).
- ✓ Ay, on beş günde bir yetersizliğini bilip **içine kapanıyor** (TP; İ, s. 54).
- ✓ Albay, “Ne aması be!” diye **okuyacaktır canına**, teker teker hepsinin canına, rütbesinin **canına okuyacakları** da düşünerek (BAÇ; ZS, s. 146).
- ✓ Şimdi beklenen bir kocakarımın günah dolu bir hayatın sonunda sefilce **can vermesidir** (TR; TRAE, s. 35).
- ✓ Kahveyi ocağı koydu, kediye bir tekme vurdu, dükkânın karşılığı olarak aldıkları paranın tükenmeye **yüz tuttuğunu** düşündü (TR; TRMÜO, s. 38).
- ✓ Bu kez tepelere doğru **vol aldı** arabamız (TP; DBBYKBBBA, s. 36).
- ✓ Oğlum **geliyor aklıma** (BAÇ; ZS, s. 145).

- ✓ Öleceği olsa, yattığı yerde kımıldamaz, **canım** yorulur da çabuk **cıkar** diye **ödü kopar** (BAÇ; BAG, s. 134).
- ✓ Bu ameliyatlı hastalar kurtulduklarını **akılları kesince** hep kalkmak isterler (BAÇ; BAG, s. 133).
- ✓ Mide bu, kesmekle **başa çıkılır** mı? (BAÇ; BAG, s. 132).
- ✓ Silahtan söz ederken **gözleri parlar** (BAÇ; BAÇ, s. 118).
- ✓ Tante Rosa deneyini şeylere **yüz vermezdi** (TR; TRSKÇGD, s. 48).
- ✓ Tuttuğu gibi Tante Rosa yı kolundan **kapı dışarı etti** (TR; TRSKÇGD, s.49).
- ✓ Sağdaki mezar Amerikan çimi ve güllerle **iç acıyordu** (TR; TRMÜO, s. 40).
- ✓ Belki de ev sahibesine beni çekiştirdi, şimdi **gönlümü almak** istiyor (BAÇ; E, s. 65).
- ✓ Param oldu mu ayağım **yere basar** (TR; TRGDŞM, s. 77).
- ✓ Cevdet'e gazezlenen öteki çocukların anaları, hemen tahliye edileceğine göre torpili olduğuna karar verdikleri Nurla arayı bozmamak için eskisi gibi Cevdet'e vurmayı **göze alamıyorlardı** (BAÇ; SB, s. 83).
- ✓ Bana kabahat bulan varsa cenabı Allah **ocağını söndürsün** (BAÇ; BGG, s.94).
- ✓ Hükümet'e **karşı çıkmış** olmak (BAÇ; BGG, s. 96).
- ✓ Siyasiyim diye **burnu büyük** (BAÇ; BGG, s. 96).
- ✓ Bunu bile öğrendiğinden beri, beni Diyarbakir'e göndersin diye **başının etini yiyor** (BAÇ; BGG, s. 98).
- ✓ Güler **taş kesildi** (BAÇ; BGG, s. 113).
- ✓ Ölünün bu ziyaretler için bekletilecek durumu pek kalmadığından örgüt memurları gerekli belgelerin incelenmesini tamamlamadan **işe koyulmuşlardı** (TR; TETR, s. 102).
- ✓ **Kulak kesilmeleri** unutup beni, boğazımdaki düğümü, üstümdeki ağırlığı ansızın kesen sesi radyonun (TP; DOBS, s. 28).

Sevgi Soysal, yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü gibi deyimleri ustalıklı, büyük bir beceriyle kullanmıştır. Üstelik kimi cümlelerde birden fazla deyim de yer vermiştir. Çocuk veya farklı yaş grubuna ait kişilerin rahatlıkla görebileceği, anlayabileceği sözlü halk edebiyatı unsurlarının özellikle deyimlerin olduğu

görülmektedir. Bu bağlamda ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimine son derece katkıda bulunan örnekler içerdiği söylenebilir. Çocuklar, gerek yaşları itibariyle gerekse de eğitimleri açısından bu örnekleri rahatlıkla kavrayabilir ve ileriki dönemlerinde dilin kültürel bir unsuru olarak kullanabilirler.

2.2.2. İkilemeler

İkilemeler, Türkçenin zenginliğinin bir kanıtıdır. Sadece Türkçede değil pek çok dilde kullanılan bir anlatım biçimidir.

TDK Türkçe Sözlük'te (2005: 948) “Anlamı pekiştirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması” olarak tanımlanır.

Ahmet Topaloğlu'nun terimler sözlüğünde “Anlama güç katmak amacıyla kelimelerin veya bazı seslerin tekrarlanması; bu şekilde yapılan kelime öbeği.” (Topaloğlu, 1989: 87) şeklinde geçer. Berker Vardar, ikilemeleri “Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma: ölen ölene, güzel güzel, ev mev, vb.” (Vardar, 1988: 125) şeklinde tanımlar. Türkçe eğitimi alanında başarılı çalışmalar yapmış olan Mehmet Hengirmen de ikilemeleri şöyle tanımlar: “Anlatımı daha güzel ve etkili bir duruma getirmek için aralarında ses benzerliği bulunan yakın, aynı ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana kullanılmasına ikileme denir” (Hengirmen, 1995:400-409; Akt. Çürük, 2009: 2). Yine Türkçe eğitimi alanında başarılı yapıtlar sunan Doğan Aksan'a (1996: 60) göre, “Türkçenin her döneminde, her lehçesinde belirgin bir biçimde karşımıza çıkan ve dilin gerek yapı, gerek sözdizimi, gerekse anlambilim açısından en önemli özelliklerinden birini oluşturan özellik ikilemelerin sık kullanılmasıdır. Dilcilikte hendiadyoin adını alan bu kuruluşlara Latin yazınında yalnız birkaç örnek gösterilebilmektedir. Türkçedekine yaklaşan oranda görülen ikilemeler bugün ancak Korecede ve bir ölçüde Japoncada kullanılmaktadır. Bu özellik, Türkçenin kendine özgü, değişik anlatım olanaklarının varlığını ortaya koymaktadır; aynı zamanda anlam bilimi ve söz diziminin ikilemeler yoluyla kazandığı işlevselliği de göstermektedir.”

Özkan ve Sevinçli (2009: 38), ikilemeler için “tekrar grubu” ifadesini kullanırlar. “Anlamı güçlendirmek, ifade gücünü arttırmak, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesiyle oluşan kelime grubudur.” şeklinde tanımlarlar. Tekrar grubu yani ikilemeleri 4 gruba ayırırlar:

- a) *Aynen Tekrarlar*
- b) *Eş ve Yakın Anlamlı Tekrar Grupları*
- c) *Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulan Tekrarlar*
- d) *Pekiştirmeli Tekrarlar*

Bu çalışmadaki “ikileme” örnekleri, yukarıda verilen alt başlıklar dâhilinde yapılmıştır. Soysal’ın öykülerinde geçen bütün ikilemeler Ek 3’te verilmiştir.

a) *Aynen Tekrarlar:*

- ✓ İki düğmeli, tek düğmeli, üç düğmeli ceketleriyle duyarsızlar ordusu **yiğın yiğın** geçiyorlar (TP; TP, s. 15).
- ✓ **Saşkın şaşkın** bakakaldılar (TP; TP, s. 16).
- ✓ **Çok çok** ağladı (TR; TRACO, s. 16).
- ✓ Ama yine de koşuyordu Tante Rosa, **soluk soluğa**, ter içinde (TR; TRRO, s. 21).
- ✓ **Ah ah**, çiftlikler kimin olsun? (BAÇ; DN, s. 13).
- ✓ Pişona Çiftliği’nde tavuklar **sık sık** kesilir, inekler **sık sık** doğurur. Beslemeler **sık sık** kovulur (BAÇ; DN, s. 16).
- ✓ **Bırakıp bırakıp** irak kentlere bile gidemeyiz, bu uğraş ister (TP; NGSBH, s. 20).
- ✓ Erkek ağaçların arasından **kol kola** yürüdüler yeşil (TP; OBABGGG, s. 24).
- ✓ Şampanya gibi **usul usul**, **kibar kibar**, kabardı erkek (BAÇ; MAŞK, s. 18).
- ✓ Kentin ortasından **kıvrıla kıvrıla** kentin dışındaki sulara varan ırmak cellâdın evinin orda ikiye ayrılıyordu (BAÇ; CFKHNK, s. 24).
- ✓ Koşullar kötü, baskı **gün gün** artıyor (BAÇ; ZS, s. 138).
- ✓ **Soluk soluğa**, ter içindeydi Rosa, susadı, bir rahibe okulunda susadı. Musluğa koşup **kana kana** su içmeye başladı (TR;TRRO, s. 22).
- ✓ Tante Rosa ıslanan pabuçlarına **baka baka** yürüdü (TR; TRSKÇGD, s. 43).
- ✓ **Kıvrım kıvrım** yükseliyor soğuk içinde (TR; TRP, s. 85).
- ✓ Anlamsız bir düzen duygusuyla **üst üste** dizilmişlerdi kitaplar (TP; DBBYKBBBA, s. 37).

b) Eş ve Yakın Anlamli Tekrar Grupları:

- ✓ **Çoluk çocuk güle eğlene, fındık fıstık** yiyerek idamları seyrederdi (BAÇ; CFKHNK, s. 25).
- ✓ Kitapları tencereleri, evdeki bütün **ıvır zıvırı** halının ortasına döktüler (BAÇ; MAŞK, s. 22).
- ✓ **Konu komsu** duyduğunu, okuduğunu, istediğini anlatıyor koşarca (TP; DOBS, s. 29).
- ✓ (...) onlardan bir yapıyla ayrılarak, önemli bir yapım var benim diyerek, **oflayarak puflayarak**, çok yorularak... (BAÇ; Y, s. 43).
- ✓ (...) hemen tutuşmayan **çalı çırpının** dumanı, köy evlerinin damındaki dört köşe deliklerden yükseldi, dağıldı rüzgârlarla (BAÇ; H, s. 53).
- ✓ (...) sapı sallanan tavayı, **yamru yumru** olmuş iki alüminyum tencereyi de bıraktı kapının dışına (BAÇ; E, s. 64).
- ✓ Dostuyla birlik olup kocasını öldürmekten yüz bir sene yemiş olan Fatma Kotan, **ufak tefek**, tombulca, kırmızı yanaklı, kırkı yaşlarında huysuz bir kadındı (BAÇ; SB, s. 77).
- ✓ **Bağrış ciğris** birbirlerini çiğneyerek avluya doluşan kadın mahkûmlar, görüş yerinin önündeki tel kafese doğru koşturuyorlar, hep bir ağızdan bağırarak yakınlarıyla görüşüyorlardı (BAÇ; SB, s. 82)
- ✓ Gardiyan, görüşçü kalabalığını **ite kaka** avludan çıkarttıktan sonra, Nur'la anasını bir süre özel görüştü (BAÇ; SB, s. 83).
- ✓ Hayır demek için, evet demek için, başkaldırmak için, **yakıp yıkmak** için, barış için soyunulur, soyunulur (TR; TRD, s. 88).
- ✓ Mallar evini **tıka basa** doldurdu (TR; TRGDŞM, s. 79).
- ✓ Bıraktı kasanın başını, tuttu adamın elini, adam sarhoş yalpalıyor, merdivenleri **zar zor** çıktı (TR; TRILY, s. 70).
- ✓ Bu Amerikalılar **söyle böyle** ama rahatlarını biliyorlar doğrusu değil mi? (TR; TRBRA, s. 55).
- ✓ **Abuk sabuk** söylendi (TR; TRSKÇGD, s. 44).

c) Zıt Anımlı Kelimelerle Kurulan Tekrarlar:

- ✓ Çamaşıra, tahta silmeye **gide gele**, beş on kuruş **getire götür**, eh peki otursun oldu (BAÇ; DN, s. 16).
- ✓ Artık her gün **giden gelen** vapurlarda, bitki öldürücü ilaçlar taşıyordu (BAÇ; Y, s. 44).
- ✓ Şaşkın ördekler gibi **sağa sola** koşup sonunda oh, demek yok (TR; TRD, s. 91).
- ✓ Königstrasse'nin köşesindeki dondurmacıya **girip çıkarken** bildiği erkek bakışlarını seviyordu (TR; TRH, s. 27).
- ✓ Bu kent **gidişli gelişli** bir caddeydi (TP; TP, s. 16).
- ✓ **Başı sonu** belli olmayan bu acılar koridorunda işim ne? (BAÇ; BAG, s. 127).
- ✓ (...) yoksa baskıya dayanmak mümkün olmayacağı gibi, **ileri geri** çıkışlarla, ne disiplin kalır ne bir şey (BAÇ; BAÇ, s. 121).

d) Pekiştirmeli Tekrarlar

- ✓ Kız **adam madam** öldürmüş olmasın? (BAÇ; BGG, s.101).
- ✓ Başka, **az maz, karşı marşı**, hükümet onlarda (BAÇ; BGG, s. 97).
- ✓ İhtiyaç gibi rezillik var mı, **kötü mötü**, diğnemez varırlardı ona (BAÇ; H, s. 58).
- ✓ Hasan'a bakarsan, **orospu morospu** köy kadınına bunun çok hayrı dokanmıştır der, çocuk zayı etmek isteyen hep ona varırmış gizliden (BAÇ; H, s. 58).

Örneklerde de görüldüğü gibi Sevgi Soysal, Türkçenin bütün olanaklarından, kullanışlı zengin dünyasından faydalanmıştır. İkinci kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimi konusunda ikilemeleri anlamak için bu örneklere bakabilecekleri ve bu örneklerin de onların yaş ve dil seviyelerine uygun olduğu belirtilebilir.

2.2.3. Yansımalar

Yansıma sözcük, doğadaki varlıkların ya da çeşitli nesnelere çıkarılmış olduğu seslerdir. Türkçede çeşitliliği son derece fazladır. Yansıma sözcükler, Türkçenin zengin olanaklarının birer göstergesidir. *TDK Türkçe Sözlük*'te (2005: 2126) “doğa seslerine

benzer seslerle yapılan kelime, onomatope. Gürültü, şırıltı, güm, vızıldamak gibi.” şeklinde tanımlanır. Hamza Zülfikar, *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler* isimli eserinde yansıma seslerin ortaya çıkışını şöyle açıklar:

“Tabiattaki zengin hareketliliğin ve onun üyeleri olan insanların, hayvanların çıkardıkları sesler, gürültüler niteliklerine yakın bir tarzda adlandırılmaya çalışılmıştır. Belirli bir sesin, gürültünün dildeki yaklaşık yansıması olan sözler, Türkçenin yapı karakterine uygun bir tarzda, daha çok tek heceli, en yalın biçimler olarak ortaya çıkmışlardır” (Zülfikar, 1995: 6).

Sevgi Soysal’ın öykülerinde geçen bütün yansıma sözcükler Ek 4’te gösterilmiştir. Yansıma sözcükler, cümledeki yerine göre ad, eylem, ad eylem, sıfat ve zarf görevlerinde kullanılabilir.

✓ **Yansıma Ad:** Fırçalanıp deri çizmeler, somya gıcirtıları dindi (TP; BŞHHOY, s. 22).

Takirtılar, çakirtılar, sessizlik, büyüyen sessizlikte bir kız çocuğu, çatal bıçak takirtisi, babanın ağırlığı üstünde, sofrada başında baba, takirtılar, çakirtılarla büyüyen sessizlik yüklenmiş ona, sofrada başında, sofrada başında (TP; DOBS, s. 27).

✓ **Yansıma Eylem:** Tante Rosa göğsünü ilikledi, yerleri süpüren sabahlıkla yürüdü, tahta merdivenler gıcirdadılar (TR; TRAE, s. 32).

Kedi en edepsiz, en azgın sesiyle miyavladı (TR; TRBRA, s. 57).

✓ **Yansıma ad eylem:** İyi pişmiş bir domuz pizolasının kulağa hoş sözler fisıldaması zor (TR; TRYIE, s. 59).

Bir yük, bir düğüm somut bir havlama şimdi, sofranın başında bir patlama, bir güç oradan tabağıma, ulaşan bir büyüme tabağıma, yemeğime bir çoğalma getiren, bir biçimlenme ağırlıkta, sofranın başında, başında (TP; DOBS, s. 28).

✓ **Yansıma sıfat:** Sabun kaçtı diye cırlayanın başı suya batırılır; daha bağırarak soğuk duşa (BAÇ; NÖKA, s. 31).

✓ **Yansıma zarf:** Kadın mantarı patlatarak fişkırdı şişeden (BAÇ; MAŞK, s. 21).

Yazarın öykülerinde geçen birçok yansıma sözcük, kullanıldıkları cümle içinde aşağıda verilmiştir:

- ✓ Karanlıkta silah sesleri, patlamanın hemen ardından, yankısız, hiçbir şey değişmemişçesine nasıl dağılıverdiyse... (BAÇ; H, s. 53).
- ✓ Hanife öleli birkaç dakika olmuştu, uzakta, köyde horozlar başladı ötmeye; gün ağardı, köy kadınları çorbalarını ateşe vurdular... (BAÇ; H, s. 53).
- ✓ (...) diplerinden kopan ekinlerin hışirtısı, savrulan orağın boşalan soluğa karşı iniltisi, sessizlik arasında ağladı bebeler (BAÇ; H, s. 54).
- ✓ Çocuğun biri yerden aldığı taşı fırlatıverdi Hanife'ye (BAÇ; H, s. 56).
- ✓ (...) düşümde davulun sesi güm güm de güm güm, mıhtarın kızı Hasan'a varıyo... (BAÇ; H, s. 58).
- ✓ Kapının önünde bir tıkırtı duydu; kapıcı şişeleri, yığılmış öteberiyi topluyordu kapının önünden (BAÇ; E, s. 64).
- ✓ Seyredenlerde, Anadolu'nun bozuk yollarında, dopdolu yükleriyle yokuş tırmanırken acıklı homurtular çıkarıp inim inim inleyen kamyonlara bakınca duyulan iç sıkıcı üzüncü duygusunun bir aynını koyan sevmeler (TP; SESBGYNV, s. 47).
- ✓ Tak, tak, tak, bir sincap sesi, bir çocuk ormanını süsledi (TP; BŞHHOY, s. 21).
- ✓ Demirlerin arasına ipler gerili, iplere çamaşırlar serili, bi rüzgâr sonra bi fırtına, iplere çamaşırlar gerili, beyaz kar gibi, ipler yerlere serili, fırtına tipi, bi köpek havladı şimdi, fincanlarla çaylar içildi, erkeklerden söz edildi, sırtlar, koltuk altları terledi, sonra bir kadın unutup kendini-inledi, inledi (TP; BŞHHOY, s. 21).
- ✓ Siyam kedisinin arsız miyavlamalarıyla uyandı Tante Rosa (TR; TRBRA, s. 52).
- ✓ Adam havlayarak ne demek istedi? (TR; TRSKÇGD, s. 47).
- ✓ Çan sesleri, dua mırıldıkları, şarkılar, danteller, ikonalar, kandiller, melek resimleri – melek resimleri (TR; TRAE, s. 31).
- ✓ Tam kaldırmıştım bacağımı, önce çatırtıyı, sonra çığlıkları duydum (TR; TRACO, s. 18).
- ✓ Birdenbire ansızın bir çatırtı. Çatırtı yayıldı (TR; TRACO, s. 18).

- ✓ Kaydı, kaydı, bir şangırtıyla geldi kendine (BAÇ; E, s. 71).
- ✓ Fadime alnını sıkan poçuyu yere vurduğu gibi iki elinin parmaklarını şaklata şaklata oynamaya başladı (BAÇ; BGG, s. 89).
- ✓ Koğuştta çıt yok (BAÇ; BAÇ, s. 116).
- ✓ Askercilik oynuyor, rap rap! (BAÇ; BAÇ, s. 121).

Bütün bu örneklere bakıldığı zaman Sevgi Soysal'ın gözlem yeteneğinin ne kadar başarılı ve yapıcı olduğu anlaşılır. Soysal, her yapıdan ve türden yansıma sözcük örnekleri kullanmıştır. Çocukların Türkçe eğitimlerine katkı sunması bakımından bu örneklerin onların seviyelerine uygun olduğu ve yansıma sesler konusunda alt yapılarını oluşturmaları açısından da uygun olduğu söylenebilir.

2.2.4. Kalıp Sözler

Bir toplumda, belli durumlarda söylenmesi gelenek olan ve o toplumun kültürüne ışık tutan klişe sözlere kalıp sözler denir. Değişik olayların ve durumların etkisinde söylenen, duygu değeri taşıyan sözlerdir. Bu durum yeryüzündeki bütün toplumlarda mevcuttur. Türk toplumunda da bu özellikte kalıp sözlerin sayısı son derece fazladır. “Allah bereket versin”, “hoş geldiniz”, “mekâmı cennet olsun” gibi kalıp sözler vardır.

Türkçe eğitimi alanında önde gelen isimlerden Doğan Aksan kalıp sözler için, “*Dilbilimde kalıp sözler ya da ilişki sözleri adı verilen öğeler, tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Bugün dil öğretiminde bu öğelere özel bir önem verilmesi bir yandan bu türlü öğelerin her dilde, her an insan ilişkilerinde gerekli olmalarından, bir yandan da dili öğrenilen toplumun kültürü içine girebilmek için öğrenilmesi gerekli sözler sayılmalarından kaynaklanmaktadır*” (Aksan, 1996: 190) ifadelerini kullanmaktadır. Yine bu bağlamda Aksan'a (2002: 192) göre; her toplumda, her dilde görülen bu gibi kalıp sözler genellikle birbirinden farklılık gösterse bile, bunların çoğunluğunun ortak özelliği dinsel inanışlardan ve görgü kurallarından geliyor olmalarıdır. “*Örneğin, Batı dillerindeki kimi ilişki sözleri nasıl Hıristiyanlığın izlerini taşıyorsa, Türkçedeki örnekleri de İslam kültürü çerçevesi içine girildikten sonra büyük ölçüde Tanrı kavramından yararlanır*”

duruma gelmiştir. Allah kavuştursun, Allah mesut etsin, Allah razı olsun, Allah'a emanet olun... gibi sözler bunlardan birkaçıdır” (Aksan, 2002: 192).

Sevgi Soysal, öykülerinde kullandığı kalıp sözlerle yaşadığı topluma, doğup büyüdüğü topraklara yabancı olmadığını, o kültürün bir parçası olduğunu gösterir. Çocuk, bu kalıp sözler vasıtasıyla yaşadığı toplumu ve o toplumun kültürel izlerini tanır. Sevgi Soysal'ın öykülerinde geçen bütün kalıp sözler ek 5'te verilmiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde geçen kimi kalıp söz örnekleri aşağıda kullanılan cümle içerisinde verilmiştir:

- ✓ (...) sütineler, neneler **maşallah**lar çekerkene takılıverdiydi nazarlık Necipcağızın yastıcağına (BAÇ; DN, s. 13).
- ✓ **Peki** benim ölümüne gelmişler, **peki** ben nasıl öldüm? (TR; TRD, s. 91)
- ✓ **Günaydın** Frau Fuchs (TR; TRD, s. 86).
- ✓ **Özür dilerim** Kontes (TR; TRP, s. 82).
- ✓ (...) ah nazarlığın omzunda olmadığı anlar **Allah korudu** da kem gözler hep başkalarının çocuklarına çarptı (BAÇ; DN, s. 14).
- ✓ Aslanım **maşallahı var!** (BAÇ; DN, s. 15).
- ✓ **Ölümü gör**, sen al (BAÇ; MAŞK, s. 21).
- ✓ **Pekâlâ**, söyleyin onlara daha dikkatli olsunlar (TP; HSNSİSGS, s. 33).
- ✓ Cehenneme gidin **Allah'ın belaları** diye bağırdı (TP; İ, s. 54)
- ✓ İşte böyle **sağol** denir! (BAÇ; ZS, s. 144).
- ✓ (...) örneğin son anda “**Geçmiş olsun** bayım,” demeye kalkan; (...) “Çok üzüldüm, **Allah kurtarsın**,” gibisine tesellide bulunmaya kalkan yargıç; kötünün kötüsüdürler mutlak (BAÇ; ZS, s. 142).
- ✓ Aaaa, **vallahi** bas bas bağıracağım şimdi! (BAÇ; BAG, s. 136)
- ✓ **Çok şükür**, emeğin hakkını verenler de var (BAÇ; BAG, s. 135).
- ✓ Beni rahat bırakın da **lütfen**, ben de yaşayayım, dedi kız... (TR; TRGDŞM, s. 76).
- ✓ Benden sual sorarsan **hamdolsun** vücudum sıhhattedir (BAÇ; BGG, s. 94).
- ✓ Şeytan, şunun altından yatağı bir çek de görsün, diyor ya **Allah var!** (BAÇ; BAG, s.133).

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşıldığı gibi Soysal, yaşadığı toplumun kültürel değerlerini çok iyi bilmekte ve bunu da öykülerinde başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu örneklere bakan çocuk, kendi kültürel eğitiminde bu kavramların ne kadar önemli yer tuttuğunun farkına varır.

2.2.5. Atasözleri

Bir milletin değerlerini, kültürel öğelerini, inanışlarını, felsefelerini, bilgece düşüncelerini günümüze aktaran anonim halk edebiyatı ürünlerine atasözü denir. Atasözleri, sadece bir topluma ait değildir; evrensel nitelikler de taşır. Ayrıca her ulusun ya da medeniyetin kendine ait atasözleri vardır. Bu bağlamda, Türkçedeki atasözü kavramının tarihsel sürecine bakıldığında karşımıza şu bilgiler çıkar: *“Türkçedeki atasözü kavramının etimolojisi incelendiğinde, bu kavramın karşılığı olarak Divânü Lûgatit-Türk’de Arapça mesel ve Türkçe sav sözcükleri ile karşılaşılmaktadır. Divan edebiyatında bunlardan başka darbimesel sözcüğü de görülür. Türk yazınının ilk örnekleri arasında Orhon Yazıtları (VIII. yy.), Yusuf Has Hâcib’in Kutadgu Bilig (1069) ve Kâşgarlı Mahmud’un Divân-ı Lûgat’t-Türk (1072-1074) adlı yapıtında ilk kez yazılı olarak Türk atasözlerine rastlanmaktadır. Türk atasözlerini XII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar ancak edebî yapıtlar aracılığıyla izlemek mümkündür. Şinasi tarafından 1863 yılında yayımlanan Durub-ı Emsâl-i Osmaniye adlı yapıt, ilk Türkçe derleme olarak nitelendirilebilir. Bu yapıtın 1870 yılında yayımlanan ikinci baskısında atasözlerinden başka, deyimler, beyitler ve bilgece mısralara da rastlanmaktadır”* (Sağlam, 2004: 14). Atasözleri, bir ulusun değer yargılarını taşımaları ve aktarmaları açısından önemlidir. Bu bilgimizi destekleyici nitelikte Kemal Duruhan ve Bekir İlhan *“Eğitim-Öğretimle İlgili Bazı Atasözü ve Deyimlerimizin Öğrenme-Öğretme Süreci Bakımından İrdelenmesi”* isimli yazılarında şunları söylerler: *“Bir toplumun değer ve yargıları atasözlerindekiyle paralellik arz eder. Ortak bir kültürle yoğrulan bireylerde bu değer ve tutumların oluşması kaçınılmazdır. Zaten eğitimle elde edilmek istenen hedeflerden birisi de kültür aktarımıdır”* (Duruhan ve İlhan, 2004: 119-126).

Atasözleri, bir toplumda kuşaktan kuşağa aktarılan inanç ve değerler silsilesidir. Hayatla ilgili çok tecrübe ve öğüt verici kavramları taşır. Bu anlamda İbrahim Dilek şunları belirtir: *“Milletler hayat tecrübelerinden doğan, nesilden nesile aktarılmak suretiyle hafızalarda asırlar boyu yaşayabilen ve o milletin din, tabiat, eşya...*

karşısındaki bakış açısını yansıtan anonim edebiyat ürünlerinin en önemlilerinden biri de hiç şüphesiz atasözleridir” (Dilek, 1997: 63).

Atasözlerine anlamsal olarak bakıldığında, görünen anlamın yanı sıra daha büyük önem arz eden ikinci bir anlam karşımıza çıkar. Aslında atasözlerinin vermek istediği mesaj bu anlamda saklıdır. Yani buz dağının görünmeyen tarafı, atasözünün vermek istediği mesajı taşır. Güzel ve Torun bu bilgiyi destekleyici nitelikte şu örneği verirler: “*Meselâ ‘Ağaç yaş iken eğilir.’ atasözünde ilk anlam açıktır. Taze bir fidanı eğitmek kolaydır. İkinci anlam ise, çocuğun küçük yaşlarda daha kolay terbiye edilebileceğinin ifadesidir” (Güzel ve Torun, 2004: 223-224).*

Sevgi Soysal, öykülerinde çok az sayıda atasözü örneğine yer vermiştir:

- ✓ (...) akılsız başın cezasını ayaklar çeker (BAÇ; BAG, s. 133).
- ✓ Evli evine, köylü köyünde gerek... (BAÇ; MAŞK, s. 20)
- ✓ (...) tavuk g.tü tövbe tutmaz. (BAÇ; H, s. 55)
- ✓ Sabrın sonu selamet(tir) değildir (TR; TRSKÇGD, s. 46)³

Yukarıda verilen örneklere bakan öğrenci içinde yaşadığı toplumun kültürel öğelerini, felsefelerini anlar. Ayrıca çocuğun hayat karşısında bir tecrübe edinmesi açısından bu örnekler kayda değerdir.

2.2.6. Özlü Sözler

Anlatımı canlı ve zengin kılmak için söylenen kavramlara özlü söz denir. *TDK Türkçe Sözlük’te* (2005: 1558) “*gereksiz ayrıntılardan arınmış söz.*” biçiminde tanımlanır. Sevgi Soysal, öykülerinde sayıları az da olsa özlü söz örneklerine yer vermiştir:

- ✓ Hayat bir denizdir, yüzme bilmeyen boğulur (TR; TRILY, s. 66).
- ✓ (...) adı kötüye çıkan kızın eceli sorulmaz (BAÇ; H, s. 55).
- ✓ “Savaş değil barış, çirkinlik değil güzellik,” diyen bir felsefeye - bunu felsefe sayıyor Sevda- inanmak (BAÇ; BGG, s. 106).
- ✓ Deniz gibidir hayat, pislik tutmaz (BAÇ; ZS, s. 145).
- ✓ Acı çeken daha iyi bir insandır (BAÇ; ZS, s. 145).

³ Bkz. Ömer Asım AKSOY, (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi (s. 418).

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşıldığı gibi Soysal, gereksiz ayrıntılardan arınmış, muğlak bir anlam içermeyen özlü söz örneklerine yer vermiştir.

2.2.7. Dolaylama

Dolaylama, tek sözcükle anlatılabilecek bir kavramın, söze etkileyicilik ve edebî bir anlam katmak için birden çok sözcükle anlatılmasıdır. *TDK Türkçe Sözlük*'te (2005: 556) “*süslü, sanatlı edebi söz.*” biçiminde tanımlanır. Sevgi Soysal, öykülerinde bu tür kullanımlara yer vermiştir:

- ✓ Boş durmuyorum ben de, **ayak yoluna** kitlenip babaannem gibi namaz kılıyorum, dua bile ediyorum bütün gücümle (TR; TRH, s. 29).
- ✓ Gözleri **görme yeteneklerini** yitiriyorlardı (TR; TRAE, s. 31).

2.3. Aktarmalar

Aktarma, klasik edebiyattaki ‘*istiare*’ sanatının öteki ismidir. Cem Dilçin (2009: 412), aktarma kavramı için, “*Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma*” der. Aktarmalar; deyim aktarması ve ad aktarması olmak üzere iki türe ayrılır.

2.3.1. Deyim Aktarması

Deyim aktarması ya da öğretilme, aktarma türlerinin içinde en yaygın görülenidir. Bir anne, kızının güzelliğini anlatmak için “melekler gibi güzelsin.” derse benzetme yapmış olur. Benzetme edatı kaldırılıp sadece “meleğim” denildiğinde deyim aktarması yapılmış olur. Özellikle edebiyat dünyasında, şiirlerde ağırlıkta geçen peri; genç bir kız için kullanılan fidan, ceylan; bir bebek için melek aynı özelliktedir.

Doğan Aksan (2009: 62-68) deyim aktarmasını şu başlıklar altında inceler:

- a) *İnsandan doğaya aktarma*
- b) *Doğadan insana aktarma*
- c) *Doğadaki nesnelere arasında aktarma*
- d) *Somutlaştırma*
- e) *Duyular arasında aktarma*

a) *İnsandan Doğaya Aktarma:*

‘Deyim aktarma’larının en eski, en yerleşik olan türüdür. İnsan organlarının, vücut bölümlerinin ve hatta giyim kuşamı ile ilgili çeşitli şeylerin isimlerini çevrelerindeki varlıklara vermesi sonucu oluşur. Deyim aktarmalarının bu türü kalıplaşmış birimlerdir. “Dirsek” sözcüğü için (soba borusunun dirseği), “etek” sözcüğü için (dağın eteği) buna örnek olarak gösterilebilir. Sevgi Soysal’ın öykülerinde de bu aktarma türüne dayalı örnekler mevcuttur:

- ✓ Çöple dağ eteğinin kucaklaşması, eskiyle yeninin (...) (BAÇ; E, s. 72).
- ✓ En bayağı aşk şarkıları çalıyor radyo, ah çekiyor masalar, iskemleler (TP; SESBGYNV, s. 47).
- ✓ Sonra boyalarım, fırçalarım, yeniden tanışıyorum (BAÇ; NÖKA, s. 32).
- ✓ Kendini sevdirmeyi bilmiş bir güneşi vardı; soluk hasta benizli, ilgi dilenen bir güneşi (TP; OBABGGG, s. 23).
- ✓ (...) çılgın bir arı arada gelen baharlarda sindirdiği çiçek tozunun keyfiyle şaşıırıp kızgın madene konuyor, kavruluyordu (BAÇ; DTÇ, s. 36).
- ✓ Tank hatırladıkça sevdiği güçleriyle saldırdı kente (BAÇ; DTÇ, s. 38).
- ✓ (...) genişledi, genişledi, duvarlara dayandı, duvarlar esnedi (...) (BAÇ; Y, s. 45)

b) *Doğadan İnsana Aktarma:*

Doğadaki canlı, nesne ve kavramlara ait isimlerin insanlar için kullanılmasıdır. “Kurt, aslan, tilki, domuz, çakal, keçi” gibi doğaya ait isimlerin, “usta, kurnaz, uyanık, inatçı, hain” insanları anlatmak için kullanılması da bu aktarma türüne girer. Sevgi Soysal’ın öykülerinde de doğadan insana aktarma örnekleri mevcuttur:

- ✓ Şampanya gibi usul usul, kibar kibar, kabardı erkek (BAÇ; MAŞK, s. 18).
- ✓ Erkek görüşçüler, görüş penceresinden içeri horozlanırlarken avludaki yaygara kendileri yüzünden kopuyor sanıp kasılıyorlar (BAÇ; BGG, s. 85).
- ✓ Bol bol da öttünüz işkencede. Şimdi burada gak guk dinlemeyiz (BAÇ; BAÇ, s. 118).
- ✓ Tante Rosa üçüncü çocuğunu emzirirken, bu bir pazar günüydü, kiliseye giden insan sürüsünü seyretti (TR; TRAE, s. 31).

- ✓ Adam havlayarak ne demek istedi? (TR; TRSKÇGD, s. 47).
- ✓ (...) bir insanın ama, bir Rosa'nın niçin eskidiğini bilmem gerek, yeni Rosa'yı bunun üstüne kurmam gerek (TR; TRY, s. 97).

c) *Doğadaki Nesnelere Arasında Aktarma:*

Doğadaki canlı, nesne ve kavramlara ait isimlerin, yine doğadaki başka bir canlı için kullanılması özelliğine dayanan aktarma türüdür. Sevgi Soysal'ın öykülerinde sayısı az da olsa bu aktarma türüne ait örnekler vardır:

- ✓ İşte yine atın tepesindeyim (TR; TRACO, s. 18).
- ✓ Pembe erkek bebekler kanat çırpıtlar, org sesine kanat çırpıtlar (TR; TRAE, s. 31).
- ✓ Bir kartopu uçup Tante Rosa'nın camını kırdı (TR; TRAE, s. 32).
- ✓ Ansızın yağmaya başladı taşlar (BAÇ; BGG, s. 90).

d) *Somutlaştırma:*

Soyut kavramların rahat anlaşılması için daha canlı, elle tutulur güçlü bir şekilde somut kavramlarla anlatılmasına dayalı aktarma türüdür. Sevgi Soysal'ın öykülerinde somutlaştırma türüne ait aktarma örnekleri mevcuttur:

- ✓ Sevda, kinini durdurdu, bekletiyor (BAÇ; BGG, s. 93).
- ✓ (...) yorgun, kısık sesi kadınların yüreğindeki acı tohumunun çatlattı kabuğun, acı bitkileri fişkirdi ekin boyu (...) (BAÇ; H, s. 56)
- ✓ Oltanın ucuna insanıyetlik takmışlar, yutarsın (BAÇ; BAÇ, s. 119).
- ✓ Gerginlik anlamsız bir çamaşır ipi gibi gevşiyor (BAÇ; BAÇ, s. 120).
- ✓ Kapanıyor kapı. Tedirginlik elle tutulur gibi (BAÇ; BAÇ, s. 124).
- ✓ Atıverirdim yorgunluğumu aşağılara, o kalabalıkların oralara (...) (TP; KA, s. 17)
- ✓ Erkek ağaçların orda sıkıntısını yudumlayan kadının yanına oturuverdi – nasıl demeli, nasıl atlatmalı bu adamı (TP; OBABGGG, s. 23).
- ✓ Sevincimi boğazıma düğümlediler (TP; DOBS, s. 30).
- ✓ Acı, kocaman bir acı sarıp sarmalıyor beni (TP; ÜPA, s. 41).
- ✓ Bin kez boğuyorum kahkahalarımı içimde, üzülünler, yanılınsınlar istemiyorum (TP; SESBGYNV, s. 47).
- ✓ Sıkıntının rengini bildi mi? (TP; İ, s. 52).

- ✓ Yüreğimi attım ortalığa kimseler üstüne basmadan geçti (TR; TRP, s. 82).
- ✓ Üşümüyor Tante Rosa, papağan alacağı para avucunu, bütün ihtiyarlığını ısıtıyor (TR; TRP, s. 84).
- ✓ Kalabalığın ortak üzüntüsüne çarptı kaldı Rosa (TR; TRD, s. 91).
- ✓ (...) Tante Rosa sancıya sarıldı, elleriyle tuttu onu, şapkasıyla birlikte astı (...) (TR; TRY, s. 94).

e) *Duyular Arasında Aktarma:*

Duyu organları arasındaki bağlantıdan ileri gelen aktarma türüdür. “Tat alma, görme, duyma, dokunma, koku alma” duyularının birbirleriyle ilgili kavramlar için kullanılmasıdır. Bu aktarma türü hemen her dilde karşımıza çıkar. Sevgi Soysal da öykülerinde Türkçenin zenginliğinin bir göstergesi olan bu aktarma türüne yer vermiştir:

- ✓ Anlaşılmamış bir ince yürekli olmalı mı? (TR; TRILY, s. 65).
- ✓ Baktı prenses bakışıyla Schwester Maria’nın hiç prenses olmayan soğuk mavi gözlerinden korktu (TR; TRRO, s. 22).
- ✓ Babası sert bir adamdı, ama Rosa’nın sızlanmaları karşısında çaresiz kalarak onu bir sirke verdi (TR; TRACO, s. 16).
- ✓ Ağır insan kokusu bulandırdı içimi (TP; DBBYKBBBA, s. 37).
- ✓ Demet sevdiği oğlan yüzünden bulaşmış Şafakçılar’a. Babası fabrikatör. Ama en keskinleri o. (BAÇ; BAÇ, s. 118).
- ✓ O zaman da çok gururluydu, bir sert söz söylenmesin kendisine, yatar, başını yana çevirir, hiç cevap vermezdi kimseye (BAÇ; BGG, s. 112).
- ✓ Öyle sert bir hareketle yapmıştı ki bunu, örtünün bütün tozları havalandı (BAÇ; E, s. 65).
- ✓ Hancının karısı sert sert baktı (BAÇ; CFKHNK, s. 27).

2.3.2. Ad Aktarması

Aktarmalar, söze güç katmak amacıyla yapılan edebî kavramlardır. Her dilde aktarma kavramına rastlanır. Doğan Aksan, ad aktarmasını şöyle tanımlar: “*Anlatımı kolaylaştıran ve ona güç kazandıran aktarmalardan biridir. Her dilde görülen bir anlam olayı, anlatılmak istenen kavram kullanılmadan, onunla ilgisi, ilişkisi bulunan*

bir başka kavramla dile getirilmesi yoluyla gerçekleşir. Bir bardak içmek, bir tabak yemek, dünyaya gelmek gibi.” (Aksan, 2009: 69).

Sevgi Soysal, öykülerinde Türkçenin söz varlığı ürünlerini bilinçli bir şekilde işlemiştir. Öykülerinde ad aktarmasının nasıl geçtiği aşağıda belirtilmiştir:

- ✓ Evler, perdelerini, kapılarını kapıyorlardı o varmadan (TP; SESBGYNV, s. 48).
- ✓ Ayaklar birer adım attılar (TP; İ, s. 55).
- ✓ Bu bir liralara birikince, birikince, bütün yoksullara yardım edilince, sıra bana gelince, kurtarır beni Kızılay, bir şey bir şeye dönüşür belki (BAÇ; AB, 52).
- ✓ Bu kez Tante Rosa gaz lambasını değil elektriği yaktı ve düşündü (TR; TRBRA, s. 57)
- ✓ Tante Rosa göğsünü ilikledi, yerleri süpüren sabahlıkla yürüdü, tahta merdivenler gıcırdadılar (TR; TRAE, s. 32).
- ✓ Tozlu postallar önce suluboya kır çiçeklerine bastılar (TR; TRSKÇGD, s. 44).

2.4. Söz Sanatları

Çocuklar için yazılan öyküleyici metinlerde “çocuğa görelilik” ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalınır. Bu metinlerde “güzel”e karşı beğeni oluşturmak amaçlardan biridir. Bu amaçlar da ancak söz sanatlarıyla sağlanır. Sevgi Soysal’ın öyküleri her ne kadar çocuklar için yazılmamış olsa da çocuklara Türkçe eğitimleri için kullanılacakları birçok materyal sunar. Bunlardan biri de kullanmış olduğu söz sanatlarıdır. Söz sanatlarını kullanmak, bir yazarın o dile hâkimiyetini ve dolayısıyla üslûbunu gösterir. Yazarın kurgu gücünün yanı sıra dil ve anlatım olanaklarını ne kadar kullanabildiğinin de göstergesi sayılır.

Bu çalışmada, söz sanatları başlığı içinde benzetme, kişileştirme ve intak üzerinde durulmuştur. Bunun nedeni, bu söz sanatlarının çocuğun algılama ve kavrama gücüne uygun nitelikte olmasıdır. Başka bir deyişle bu söz sanatları, *çocuğa görelilik* ilkesine uygundur. Öykülerde benzetme, kişileştirme ve intak sanatının dışında söz sanatı aranmamıştır.

2.4.1. Benzetme

İkinci kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimlerinde öğrendikleri ilk söz sanatı genellikle benzetme olur. Bunun sebebi, bu söz sanatının çocuğun algı düzeyine uygun olmasıdır. Doğan Aksan, benzetme sanatı için şunları ifade etmektedir: “*Anlatımı güçlendirmek, canlı kılmak için yararlanılan dil olaylarından, söz sanatlarından biri benzetmedir. Benzetme, bir nesnenin niteliğini, bir eylemin özelliğini daha iyi anlatabilmek, canlandırabilmek için bir başka nesneden, bir başka eylemden yararlanarak, onu anımsama yoluyla gerçekleştirilir. Kişilerin kendine özgü benzetmeleri olsa da kalıplaşarak yerleşmiş benzetmeler bulunmaktadır. Keçi gibi (inatçı), şiir gibi (güzel), buz gibi (soğuk), kar gibi (aşırı beyaz). Tam benzetmede dört öge bulunmaktadır. Tilki gibi adam söz öbeğinden yola çıkılırsa;*

1) Benzetmeye konu olan nesne, varlık benzeyen (adam)

2) Kendisine benzetilen (tilki)

3) Benzetme yönü (kurnazlık)

4) Benzetme ilgeci (gibi). Bu öğelerden biri ya da ikisi olmadan da benzetme yapılabilir. Tilki gibi adam. Tilki adam” (Aksan, 2009: 61).

Sevgi Soysal, öykülerinde canlı ve akıcı bir anlatım sağlamak için benzetme sanatına çokça yer vermiştir. Bu bağlamda benzetme sanatı, çocuğun öyküdeki olayları daha iyi anlamasını, olaylar arasındaki bağlantıları kurabilmesini ve okuma eyleminden zevk almasını sağlar. Sevgi Soysal’ın öykülerinde geçen benzetme örnekleri aşağıda verilmiştir:

✓ Kara diken sakalları babamın. (...) kıllarım olacak öyle, onun gibi sakallarım, kıllarım olacak ilerde (...) (TP; DOBS, s. 27)

✓ Aşkı araba beygiri gibi sırtlarında taşımayı, bir bunu bilenler yüksekte söyletmiyorlar türkümü (TP; SESBGYNV, s. 47).

✓ Hiçbir zaman dost gibi bakmayan gözleri var (BAÇ; ZS, s. 148).

✓ Hiç beklenmedik bir sırada güzelleşiveren çirkin kızlar gibi güzel (TP; ÜPA, s. 41).

✓ Taş gibi kurşun gibi sözler (TP; KN, s. 57).

- ✓ Ve ben yalnızlığında bu sağlam adamları düşündüm, “yekpare” ağaçtan yontulmuş eşyalar gibi adamlardır bunlar herhal (TP; KN, s. 60).
- ✓ Bir prensesti, bir peri kızıydı o, koşardı da, süslü görürdü de çamları (TR; TRRO, s. 21).
- ✓ Doğru olduklarını sandı ve *Sizlerle Başbaşa* romanlarındaki kızlar gibi “namusu kirlenmiş” bir aile kızı olmamak, zavallı bir piç kurusu doğurmamak için Hans’la evlendi (TR; TRH, s. 28).
- ✓ Mahkeme adaletin dağıtıldığı değil, zaten düşmüş insanların damgalandığı, iftiraya uğradığı bir beladır (BAÇ; BGG, s. 92).
- ✓ Şimdi beklenen bir intihardır, bir uçurumdur, bir düşüştür (TR; TRAE, s. 35).
- ✓ Bir yeni pabuç altı gibiydi Tante Rosa (TR; TRSKÇGD, s. 44).
- ✓ Carlo tüfeği omzuna geçirmiş, çocuk gibi gururlanıyordu (TR; TRBRA, s. 56).
- ✓ Asker olmuş gülünç bir soytarı gibi gülünç bir başkaldırma (TR; TRILY, s. 66).
- ✓ Kapıcı merdivenleri süpürürken yazıyı gördü ve çılgın gibi polise koştu (TR; TRGDŞM, s. 79).
- ✓ Bir Noel ağacı gibi süslü, pırıltılı olmalıyım (TR; TRP, s. 81).
- ✓ Şaşkın ördekler gibi sağa sola koşup sonunda oh, demek yok (TR; TRD, s. 90).
- ✓ Deniz gibidir hayat, pislik tutmaz (BAÇ; ZS, s. 145).
- ✓ Yüzü, asık suratlı bir balığa benzeyen binbaşyı içerken düşünemiyorum (BAÇ; ZS, s. 143).
- ✓ Benim kocam çok yakışıklıdır. Cüneyt Arkın gibi (BAÇ; ZS, s. 141).
- ✓ Şimdi beni karşı casusluk teşkilatından bir casuse gibi görüyor (BAÇ; ZS, s. 140).
- ✓ O an bana ninni gelen ölümcül sözler (BAÇ; BAG, s. 128-129).
- ✓ Aç kediler gibi bütün gün pislikte mi oynayacağız (BAÇ; BAG, s. 129).
- ✓ Dereceyi bile pislik tutar gibi tutuyor, değil sürgü sürmek (BAÇ; BAG, s. 128).

- ✓ Tepemdeki floresan lambası çevremdeki inlemeleri toplayıp yayan bir hoparlör sanki (BAÇ; BAG, s. 127).
- ✓ Güler buz gibi bir terin sırtından aşağı aktığını sezdi (BAÇ; BGG, s. 111).
- ✓ Böyle mis gibi karıları ne yapsın kader (BAÇ; BGG, s. 102).
- ✓ Seveda okurken mektup da üstündeki şalvar gibi tanınmaz oluyor (BAÇ; BGG, s. 93).
- ✓ Bir cenazeden döner gibiydi o da (BAÇ; E, s. 73).
- ✓ Hanife, kız Hanife, karabasan gibi çöktürdün yüreğime utancı, seni vurmayan... (BAÇ; H, s. 58).
- ✓ Sevilen bir kadından ayrılmak gibi bir şeydi bu (BAÇ; AB, s. 51).
- ✓ Sonra, sesleri kesildikten sonra, ilk canlıyı yaratan bir tanrı gibi hatırlayacağım onları (BAÇ; NÖKA, s. 35).
- ✓ Fırladı yerden, bir tuğla gibi düştüğü yerden (BAÇ; MAŞK, s. 20).
- ✓ Adam bir tuğla gibi düştü ayaklarına, başına eskilerde düşen tuğla gibi (BAÇ; MAŞK, s. 19).
- ✓ Masanın çevresinde eşindi, eşindi. Aynı köpekler gibi. Gezmeye götürüleceğini sezen köpekler gibi (BAÇ; MAŞK, s. 18).
- ✓ Şaban ayında efendicağımıza eşraf-ı Selaniki'den İzzeddin Efendi'nin nur gibi, nurecuklar gibi uldu bir uğulcağızı (BAÇ; DN, s. 13).

2.4.2. Kişileştirme

Kişileştirme; insan dışındaki varlıklara insan özelliği kazandırmaktır. “Çocuklar, oyuncaklarını kaybettikleri için ağlıyorlardı.” cümlesi olağan bir durumu yansıtmaktadır. “Tavşanlar, oyuncaklarını kaybettikleri için ağlıyorlardı.” cümlesinde ise tavşanlar, insan gibi düşünülmüş, onlara insani özellikler verilmiştir. Cem Dilçin kişileştirme sanatı için, “*İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmektir*” ifadesini kullanır (Dilçin, 2009: 419). Kişileştirme, anlatımı canlı, güçlü ve etkili kılar.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde geçen kişileştirme örnekleri, kullanıldıkları cümlelerle birlikte aşağıda verilmiştir:

- ✓ Gece kapılarını örttü. Ay saklandı. Bulutlar arkalarını döndü (BAÇ; CFKHNK, s. 28).

- ✓ Tank hatırladıkça sevdiği güçleriyle saldırdı kente (BAÇ; DTÇ, s. 38).
- ✓ Tank ve çocuk, deliliğin bittiği yerden, günbatımının ordaki kızılığa dek yanan kente baktılar (BAÇ; DTÇ, s. 39).
- ✓ Gül dedi git güle güle (TR; TRSKÇGD, s. 46).
- ✓ İyi pişmiş bir domuz pırzolasının kulağa hoş sözler fısıldaması zor (TR; TRYIE, s. 59).
- ✓ Buruşuk yanaklarının boyaları gülümsedi (TR; TRD, s. 87).
- ✓ Kendini sevdirmeyi bilmiş bir güneşi vardı; soluk hasta benizli, ilgi dilenen bir güneşi (TP; OBABGGG, s. 23).
- ✓ Uzattı kadın dudaklarını, öyle içten öptü adamı – erkek ağaçlar tedirgin oldular (TP; OBABGGG, s. 25).
- ✓ Kalıyordu görüntüsünün boşluğu – aynanın güldüğü yer oluyordu (TP; HSNSİSGS, s. 32).
- ✓ Kemanlar ve üç portakalın yorgunluğu kapandılar kutularına (TP; ÜPA, s. 43).
- ✓ En bayağı aşk şarkıları çalıyor radyo, ah çekiyor masalar, iskemleler (TP; SESBGYNV, s. 47).
- ✓ Dışarda çimenler bitiyor şimdi, hiç çıkmıyor sesleri (TP; İ, s. 52).
- ✓ İnsanlardan söz eden kitaplar varlıklarından sıkılıyorlardı (TP; İ, s. 54).

2.4.3. İntak

İntak sanatı, cansız varlıkları konuşurma esasına dayanır. Cem Dilçin, intak sanatı için; “İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmektir. İnsan kişiliğinde canlandırılan bu varlıkları konuşurmaya da **intak** denir” ifadesini kullanır (Dilçin, 2009: 419). Cansız varlıkların konuşurulması her zaman çocukların dikkatini çeker ve onların öğrenmelerine katkıda bulunur. Sevgi Soysal’ın öykülerinde az da olsa intak sanatına ait örnekler mevcuttur:

- ✓ Değiştirdiler mi hava tabakaları yerlerini şimdiye dek, diye sordu köstebek (TP; KN, s.57).
- ✓ Bizde değişmeler olmaz dedi, köstebek gururla, oturmuş toplumların yeridir yeraltı, sağlam toplumların (TP; KN, s. 58).

- ✓ Kaldırımında ölünün başında toplananlara, Tante Rosa'nın papağanı, Kontes Rosa hazretlerinin ölüsü bu, diyor (TR; TRP, s. 85).
- ✓ “Çocuk uzandı güle / Gül dedi git güle güle.” (BAÇ; SB, s. 83).

2.5. Cümle Bilgisi

Cümle; bir duyguyu, düşünceyi, isteği anlatan ve yargı bildiren sözcük ya da sözcükler topluluğuna denir.

Yüklem türüne göre cümleler, fiil cümlesi ve isim cümlesi olmak üzere ikiye; öğelerin dizilişi bakımından cümleler, kurallı cümle, devrik cümle, kesik (eksik) cümle olmak üzere üçe; anlamına göre cümleler olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümlesi olmak üzere üçe ayrılır.

Cümlenin yapısına bakıldığı zaman – her ne kadar tartışmalar olsa da – yaygın görüş; cümlelerin basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle şeklinde dört ana başlık altında incelenebileceği yönündedir. Bunun yanı sıra birleşik cümlelerin içinde girişik cümle, iç içe girişik cümle, karmaşık cümle, ki'li birleşik cümle alt başlıkları da bulunmaktadır.

Sevgi Soysal'ın öykülerindeki cümle yapıları, Türkçe söz diziminin yeni yaklaşımları doğrultusunda “*cümle*” ve “*cümle toplulukları*” başlıkları doğrultusunda tespit edilmiştir. Bu amaçla Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullandığı bütün cümleler tek tek yapı ve türlerine göre sınıflandırılmıştır. Tek yargı ve tek yüklem taşıyan cümleler “*tek yargılı cümle*” ; birden çok yüklemi olan, birden fazla yargı taşıyan cümleler “*birleşik cümle*” adıyla belirtilmiştir.

Aşağıdaki tablolarda, Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullandığı bütün cümlelerin yapı ve tür bilgileri yer almaktadır:

Tablo 1. Sevgi Soysal'ın Öykülerindeki “*Tek Yargılı Cümlelerin*” Türlerine İlişkin Bilgiler

Öykü adı	Tek yargılı toplam cümle	Fiil cümlesi	İsim cümlesi	Kurallı cümle	Devrik cümle	Kesik (eksik) cümle	Olumlu cümle	Olumsuz cümle	Soru cümlesi
1)TP	32	22	10	23	5	4	26	5	1
2)KA	11	4	7	4	5	2	11	-	-

3)NGSBH	6	3	3	2	1	3	3	2	1
4)BŞHHOY	17	11	6	11	-	6	17	-	-
5)OBABGGG	15	7	8	6	9	-	14	-	1
6)DOBS	28	12	16	12	3	13	20	2	6
7)HSNSİSGS	26	18	8	8	11	7	21	3	2
8)DBBYKBBBA	95	68	27	43	42	10	79	11	5
9)ÜPA	62	39	23	18	12	32	59	2	1
10)SESBGYNV	38	23	15	12	16	10	32	3	3
11) İ	46	37	9	23	19	4	32	9	5
12) KN	26	16	10	10	13	3	10	10	6
13) TKBD	5	3	2	2	-	3	5	-	-
14)TRACO	26	16	10	15	3	8	24	1	1
15)TRRO	27	20	7	20	4	3	25	1	1
16)TRH	12	11	1	9	1	2	12	-	-
17)TRAE	10	6	4	8	-	2	8	-	2
18)TRMÜO	33	13	20	16	4	13	29	3	1
19)TRSKÇGD	104	73	31	57	17	30	85	12	7
20)TRBRA	74	48	26	37	22	15	63	4	7
21)TRYIE	57	28	29	31	7	19	42	3	12
22)TRILY	83	53	30	40	21	22	66	5	12
23)TRGDŞM	67	42	25	28	20	19	46	7	14
24)TRP	122	73	49	50	22	50	102	9	11
25)TRD	39	18	21	25	6	8	24	4	11
26)TRY	12	7	5	1	6	5	10	1	1
27)TETR	9	7	2	6	-	3	7	1	1

28)DN	31	24	7	21	4	6	18	-	13
29)MAŞK	117	86	31	67	25	25	91	12	14
30)CFKHNK	90	58	32	49	20	21	77	13	-
31)NÖKA	192	134	58	116	24	52	152	29	11
32)DTÇ	54	21	33	11	10	33	54	-	-
33)Y	11	8	3	3	6	2	10	1	-
34)AB	34	25	9	14	14	6	23	7	4
35)H	31	20	11	14	7	10	25	3	3
36)E	127	97	30	50	55	22	77	17	33
37)SB	96	60	36	38	23	35	80	10	6
38)BGG	440	278	162	242	70	128	339	66	35
39)BAÇ	174	105	69	97	25	52	137	27	10
40)BAG	184	117	67	93	44	47	126	22	36
41)ZS	184	93	91	95	28	61	142	29	13
TOPLAM	2847	1804	1043	1428	628	791	2223	334	290
ORAN	% 100	% 63,36	% 36,63	% 50,15	% 22,05	% 27,78	% 78,08	% 11,73	% 10,18

Tablo 2. Sevgi Soysal’ın Öykülerindeki “Birleşik Cümlelerin” Türlerine İlişkin Bilgiler

Öykü adı	Toplam birleşik cümle sayısı	Fiil cümlesi	İsim cümlesi	Kurallı cümle	Devrik cümle	Kesik (eksik) cümle	Olumlu cümle	Olumsuz cümle	Soru cümlesi
1)TP	24	21	3	18	5	1	21	2	1
2)KA	16	13	3	9	5	2	16	-	-
3)NGSBH	12	8	4	5	3	4	9	3	-
4)BŞHHOY	16	15	1	14	1	1	13	3	-
5)OBABGGG	29	25	4	16	12	1	27	1	1
6)DOBS	32	26	6	11	17	4	29	2	1
7)HSNSİSGS	48	42	6	20	16	12	42	5	1
8)DBBYKBBBA	58	52	6	30	25	3	51	6	1
9)ÜPA	21	17	4	9	4	8	20	1	-
10)SESBGYNV	54	42	12	20	25	9	45	9	-
11) İ	37	35	2	27	10	-	29	7	1
12) KN	43	39	4	25	16	2	30	8	5
13) TKBD	4	3	1	-	1	3	4	-	-
14)TRACO	40	37	3	33	4	3	37	3	-
15)TRRO	45	38	7	40	3	2	39	6	-
16)TRH	23	20	3	18	1	4	19	4	-
17)TRAE	39	30	9	36	1	2	35	-	4
18)TRMÜO	40	32	8	31	6	3	37	3	-
19)TRSKÇGD	79	66	13	59	8	12	67	7	5
20)TRBRA	88	72	16	54	22	12	72	8	8
21)TRYIE	59	42	17	40	6	13	48	7	4
22)TRILY	77	64	13	45	20	12	61	11	5
23)TRGDŞM	80	76	4	41	36	3	68	8	4
24)TRP	48	40	8	29	9	10	40	8	-
25)TRD	68	49	19	40	21	7	43	20	5
26)TRY	36	28	8	20	6	10	28	6	2

27)TETR	38	32	6	34	3	1	33	4	1
28)DN	56	52	4	48	7	1	42	1	13
29)MAŞK	51	45	6	31	16	4	47	3	1
30)CFKHNK	75	63	12	55	12	8	69	6	-
31)NÖKA	108	90	18	64	24	20	97	8	3
32)DTÇ	50	37	13	35	3	12	45	1	4
33)Y	50	36	14	26	17	7	39	6	5
34)AB	88	74	14	44	38	6	69	11	8
35)H	113	110	3	48	58	7	89	15	9
36)E	148	131	17	78	49	21	116	11	21
37)SB	137	127	10	90	41	6	117	16	4
38)BGG	490	388	102	324	87	79	391	75	24
39)BAÇ	157	130	27	97	33	27	126	20	11
40)BAG	178	145	33	120	35	23	128	28	22
41)ZS	160	109	51	104	29	27	120	29	11
TOPLAM	3015	2501	514	1888	735	392	2458	372	185
ORAN	% 100	% 82,95	% 17,04	% 62,62	% 24,37	% 13,00	% 81,52	% 12,33	% 6,13

Sevgi Soysal'ın öykülerinde bütün cümlelerin toplamı, 5862'dir. Bunların 2847'si *tek yargılı* cümledir. *Birleşik cümlelerin* sayısı 3015'tir. Bu çalışma yapılırken kesik (eksik) cümleler de toplam cümle sayısına dâhil edilmiştir.

Öykülerde kurallı cümle ve olumlu cümle sayısının fazla olması *çocuğa görelilik* ilkesine uygundur. Öykülerde özellikle fiil cümleleri, kurallı cümleler ve olumlu cümleler ağırlıktadır. Öykülerde fiil cümlelerinin ağır basması çocuk için son derece yararlıdır. Çünkü fiil cümlesi, olayların hareketli olduğunu gösterir ve hareket ögesinin fazla olması da çocuğun öyküleri anlamasını kolaylaştırır. Öte yandan kurallı cümlelerin sayısının fazla olması, çocuğun Türkçe cümle yapısını anlamasını kolaylaştırır. Yazarın olumlu cümleleri fazla sayıda kullanması da çocuğa kazandırılmak istenen olumlu dünya görüşü için önem arz eder.

Bütün öykülerdeki toplam cümlelere ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir:

Toplam cümle sayısı	Tek yargılı toplam cümle	Birleşik Cümleler
5862	2847	3015
% 100	% 48, 56	% 51, 43

Sevgi Soysal'ın öykülerinde, Türkçenin yapısına ait bütün örnekler, kavramlar görülebilir. Hem kullandığı kelimelerle hem de yalın, açık cümlelerle çocuğun dil yapısına hitap eder. Özellikle kelime kadrosunun zenginliği göze çarpar bu da çocuğun dil gelişiminde ona farklı boyutlar kazandırır. Dünyayı daha zengin ve daha farklı algılamasını sağlar. Tek yargılı cümle sayısının fazla oluşu, çocuğun olayları daha iyi anlamasına katkıda bulunur. Öyküler, ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe eğitimine büyük katkı sağlamanın yanı sıra onların edebî yönlerini geliştirici özelliğe de sahiptir. Cümle yapısı *çocuğa görelilik* ilkesine uygundur.

Sevgi Soysal'ın öykülerine bakıldığında Türkçe kökenli sözcük sayısı ağırlıktadır. Yazar, sözcükleri seçerken bir kuyumcu edasıyla çok titiz davranmıştır. Türkçe kökenli kelime sayısının fazla olması, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmesi açısından önemlidir. Böylece çocuk, ana dilini daha iyi anlar.

Bütün öykülerde geçen “anne, baba, aile, iyi, kötü” kavramlarının sayısı da azımsanmayacak derecededir. Çocuğun kişilik eğitiminde bu kavramlar son derece önemlidir. Çocuğun yaşamında aile kavramının vazgeçilmez öneme sahip olması bakımından bu sözcüklerin varlığı kayda değerdir.

Sevgi Soysal, öykülerde kullandığı deyimlerle Türkçenin en etkili ve en güçlü anlatım olanaklarından birini çocuğa sunmuştur. Bu da çocuğun Türkçeyi daha iyi anlamasını sağlar. Yazar, öykülerde deyimleri yerinde ve bilinçli bir şekilde kullanmış; bazı cümlelerde de birden fazla deyim örneğine yer vermiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde bilinçli bir şekilde kullandığı kavramlardan birisi de ikilemelerdir. İkilemelerin kullanılması anlatımı güçlendirici ve pekiştirici bir niteliğe kavuşturur. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçeyi daha iyi anlamaları için, bu ikilemeler kayda değer niteliktedir.

Öykülerde kullanılan yansıma sözcükler sayesinde çocuk; doğadaki nesnelere, varlıkların yapısını daha iyi anlamakta ve bu sözcüklerin ana dilindeki önemini de kavramaktadır. Çocuk, bu bağlamda doğanın hareketliliğini, canlılığını daha iyi kavrar ve duyu organlarının varlığını da pekiştirir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde geçen kalıp sözler de çocuğun içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını kavraması açısından önemlidir. Çocuk, kendi toplumsal kültürünün alt yapısını da anlamış olur.

Anlatımı canlı ve güçlü kılan öğelerden birisi de özlü sözlerdir. Her ne kadar öykülerde sayısı az da olsa çocuğun edebî alt yapısını oluşturması bakımından önemlidir.

Öykülerde yer verilen bir diğer kavram da aktarmalardır. Aktarmalar, anlatımı daha farklı bir boyuta taşır. Türkçenin söz varlığı içinde aktarmaların rolü son derece önemlidir. Çocuk, bu kavram sayesinde metinleri daha iyi anlamakta ve Türkçenin değişik özelliklerinin olduğunu da görebilmektedir.

Benzetme ve kişileştirme sanatlarının fazlalığı çocuk için yararlı etkinliklerdir. Çocuk, benzetmeler sayesinde soyut dünyayı daha iyi algılamakta; çocuğun olayları canlandırarak anlaması açısından önemlidir. Kişileştirme sanatı vasıtasıyla canlı – cansız kavramlar arasındaki ilişkiyi anlar. Bu söz sanatları sayesinde çocuk, okumaya karşı daha istekli olur.

III. BÖLÜM

Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Bilgisi Kazanımlarına Uygunluğu⁴

Türkçe dersi, kişinin kendisini anlaması ve kendisini karşı tarafa yani muhatabına anlatması açısından önemli bir disiplindir.

Türkçe dersi, kendisini çağın gereklerine uygun olarak yenilemek zorundadır. Bunun için ülkemizde öğretim programları hazırlanır. Bu bağlamda, çalışmanın bu bölümünde, Türkçe dersi için hazırlanmış son program olan 2006 (6-8. sınıflar) Türkçe Öğretim Programı kullanılmıştır. 2006 (6, 7, 8) Türkçe Öğretim Programında 'kazanımlar' kavramı önemli bir yer edinmektedir. Programda öğrenciye neler verilmek istendiği, amacın ne olduğu bir açıdan da kazanımlar yoluyla verilmeye çalışılır. *"Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin dil becerilerinde gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. (MEB, 2006: 8).*

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programı Dil Bilgisi Oranları

DİL BİLGİSİ	
SINIFLAR	ORAN (%)
6	15
7	15
8	15

(MEB, 2006: 10)

2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8) Öğretim Programında kazanımlar önemli yer tutmaktadır. Dil bilgisi için 53 Türkçe dersi kazanımı mevcuttur.

3.1. Dil Bilgisi Kazanımlarına Uygunluğu

2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında dil bilgisi kazanımları aşamalı olarak ele alınmıştır. Bu bölüm, programda belirtilmiş olan bu konseptle uygun

⁴ Bu bölümde yer alan kazanımlara ilişkin başlıklandırma ve tasnif çalışması 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programına göre yapılmıştır.

olarak yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde dil bilgisi kazanımlarından sadece uygun olanlarına yer verilmiştir.

3.1.1. 6. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Kök ve eki kavrar.

Durağa geldim. Çocuklu kadınlar, çocuksuz çantalı kadınlar, kadınsız çantalar, çikletli kızlar, çikletli at kuyrukları hep bekliyorlar (TP; TP, s. 15).

Durak → Dur- = Kök	Dur + ak → Ek	
Geldim → Gel- = Kök	Gel + di → Ek	Gel + di + m → Ek
Çocuklu → Çocuk = Kök	Çocuk + lu → Ek	
Kadınlar → Kadın = Kök	Kadın + lar → Ek	
Çocuksuz → Çocuk = Kök	Çocuk + suz → Ek	
Çantalı → Çanta = Kök	Çanta + lı → Ek	

Yukarıdaki örneklere bakan öğrenci ek ve kök kavramlarını rahatlıkla anlayabilir. Bunun yanı sıra öğrenciye, Türkçenin sondan eklemeli bir dil olduğu kavratılır.

1. İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.

Bu kazanıma yönelik, yine yukarıdaki alıntı cümlesinden yola çıkarak inceleme yapılmıştır.

Durak → Dur- = Fiil kökü	Çocuklu → Çocuk = İsim kökü
Geldim → Gel- = Fiil kökü	Çantalı → Çanta = İsim kökü

Yukarıdaki örneklere bakılarak öğrenciye; fiil köklerinin “-mek/-mak” eki ile okunması gerektiği, fiilin “-mek/-mak” eki almış biçimine mastar adı verildiği, mastarın fiilin adı olduğu belirtilir.

*Sonra, ne **boyacıydı**, ne de **boyadan**, **boyamaktan** anlardı (...)* (BAÇ; AB, s.47).

Boyacıydı → Boya = İsim kökü	Boya + cı → Ek → Boyacı = İsim
-------------------------------------	---------------------------------------

Boyamaktan → **Boya-** = Fiil kökü   Boya + **t** → Ek → Boyat- = Fiil

Yukarıdaki örneklere bakılarak öğrenciye; hem isim hem de fiil olan köklere örnek verilerek bunların kök çeşidinin aldıkları ekler aracılığıyla belirlenebileceği kavratılır.

2. Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.

Bu kazanıma yönelik, inceleme yine aynı cümle üzerinden yapılmıştır. Bunun yapılmasının nedeni tek cümle üzerinden kalıcılığı sağlamaktır.

Durağa geldim. Çocuklu kadınlar, çocuksuz çantalı kadınlar, kadınsız çantalar, çikletli kızlar, çikletli at kuyrukları hep bekliyorlar (TP; TP, s. 15).

Durak → Dur- + **ak** → Yapım eki   Dur- + ak + **a** → Çekim eki

Geldim → Gel- + **di** → Çekim eki   Gel- + di + **m** → Çekim eki

Çocuklu → Çocuk + **lu** → Yapım eki

Kadınlar → Kadın + **lar** → Çekim eki

Çocuksuz → Çocuk + **suz** → Yapım eki

Yukarıdaki örneklere bakılarak; ekler arasındaki hiyerarşik ilişkiye dikkat çekilir. Bu durum, yapım ekleri kelime türetirken, çekim eklerinin var olan kelimeyi kelime grubu ya da cümle içinde kullanılmaya elverişli hâle getirmesi, yani ona son şeklini vermesiyle açıklanır.

3. Gövdeyi kavrar.

Artık her gün giden gelen vapurlarda, bitki öldürücü ilaçlar taşıyordu (BAÇ; Y, s. 44).

Öldürücü → Öl- + **dür** → Yapım eki   Öl- + dür- + **ücü** → Yapım eki

Sonuç olarak; öldürücü sözcüğü = gövde halindedir.

Bu kadar uzun zamanda bitmesinin tek bir nedeni var evin: Parasızlık (BAÇ; Y, s. 41).

Parasızlık → Para + **sız** → Yapım eki   Para + sız + **lık** → Yapım eki

Sonuç olarak; ‘parasızlık’ sözcüğü = gövde halindedir.

Muharrem Ergin gövde için, “ (...) gövdeler köklerle yapım eklerinden teşkil edilir” Ergin (2009:147) ifadesini kullanır.

5. Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.

Bitmişti ev. Çok uzun zamanda gelişen bir şeyin bir anda bitiverişi; sonuçlanması; bir anda ansızın bitmişti işte evi. Çocukları, karısı, komşular, sonra gelip gidecek olan herkes; sucular, seyyar satıcılar, çöpçü, sütçü; olağan karşıyorlar evin bitmesini. Yapılan bir evin bitmesini. Bir büyük, Hasan Özçakar için çok büyük bir oluşumun kesilişini – bu ansızın geliveren durallığı (BAÇ; Y, s. 41).

Çöpçü → **Çöp** = İsim   Çöp + **çü** → İsimden isim yapma eki

Sonuçla- → **Son** = İsim   Son + **uç** → İsimden isim yapma eki
Sonuç + **la-** → İsimden fiil yapma eki

Kesiliş → **Kes-** = Fiil   Kes- + **il-** → Fiilden fiil yapma eki

Büyük → **Büyü-** = Fiil   Büyü- + **k** → Fiilden isim yapma eki

Yukarıda verilen örnekler yapım eklerinin işlevlerini içerir. Öğrenciye, eklerin sesçe farklı biçimlerinin farklı birer ek olmadığı, aynı ekin çeşitleri olduğu kavratılır. Burada eklerin kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerine ağırlık verilir.

4. Birleşik kelimeyi kavrar.

*Böyle bir gün, bir **cumartesi** günü, cumartesiler çılgın günlerdir, komşusunun oğlu Hans’la mahalle **birahanesine** dansa gitti (...) O birdenbire **biçimleniveren**, ansızın **somutlaşiveren** cinsiyet hayvanı ormandan **cıkıverdi**... (TR; TRH, s.28). Bütün kapıları kilitleri kapalı evler gördüm, sahipleri **saygıdeğer** insanlardı. Bak **birçok** çiçek*

getirdim sana, kabul edersen çeker giderim. **Yeryüzü**ndeki bütün dilleri konuşan bir adam konuşmıyormuş kendiyile (TP; İ, s. 53).

Yukarıdaki paragrafta altı çizili sözcükler birleşik kelime örnekleridir. Burada önemli olan bu kelimelerin kuruluş özellikleri değil anlam özellikleridir.

5. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

Oturdu, büyük bir özenle Kızılay Genel Müdürlüğü'ne yazdı teklifini. İşi alacağına pek güveni yoktu; neden olsun? (BAÇ; AB, s. 47)

Yazdı → Basit kelime   Teklif → Basit kelime

Büyük → **Büyü-** = Fiil kökü

Büyü- + **k** → Yapım eki

Büyük → Türemiş kelime

Kızılay = **Kızıl** + **Ay**   Kızıl → İsim(1.sözcük)   Ay → İsim(2.sözcük)

Kızılay → Birleşik kelime

1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.

Tante Rosa üçüncü çocuğunu emzirirken, bu bir pazar günüydü, kiliseye giden insan sürüsünün seyretti. Yaşlı kadınlar ve genç kadınlar şapkalarını giymişler ve çocuklarının burunlarını silmişlerdi. (...) Çan sesleri, dua mırıltıları, şarkılar, danteller, ikonalar, kandiller, melek resimleri – melek resimleri. (...) Tante Rosa'nın yedi yıllık kocası evlendikleri sabahı hatırladı (TR; TRAE, s. 31).

Rosa → Özel isim   Kilise → Tekil isim   Şapka → Somut isim

İnsan → Cins isim   Kadınlar → Çoğul isim   Melek → Soyut isim

Sürü → Topluluk ismi

Yukarıdaki örneklere bakıldığında isimlerin analiz edildiği görülür. Ayrıca ‘yazma’ temel dil becerisinde kesme işaretinin kullanımına ilişkin örnekler verilmişti. Bu cümlede de görüldüğü gibi özel isimlere getirilen ekler kesme (‘) işareti ile ayrılır.

↓

Tante Rosa'nın yedi yıllık kocası evlendikleri sabahı hatırladı.

Yine yukarıdaki paragrafa bakıldığında “-ler/-lar” eki alan sözcük çoğul ismi oluşturur. Ancak bu noktada çoğul ekinin, eklendiği her ismi çoğul isim yapmadığı bilgisinin çocuğa verilmesi gerekir.

Örneğe tekrar bakıldığında isimlerin, cümlenin birer ögesi oldukları görülür. Nitekim yukarıdaki örnekte de isimler cümlenin; öznesi, nesnesi ve yüklemi konumundadır.

2. Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.

*Aylar yıllar gibi, günler haftalar gibiydi ve o, (...) gözlerini bu karından kaçırıyor ve gözyaşlarını **buna** layık olmayan bir nankör için dökmenin utancıyla... **Babası** sert bir adamdı, ama Rosa'nın sızlanmaları karşısında çaresiz kalarak **onu** bir sirke verdi. **O kim**, **o** en önde, gözleri parlak düğmelerinden de parlak teğmen. Seyircilerin **oraya** koştuıklarını, direklerin yandığını, sirk müdürünün sövdüğünü, dumandan tepedeki renkli ampullerin kararverdiğini, **herkesin** kapıya koştuğunu, kapının dar olduğunu gördü. (TR; TRACO, s. 15-16- 18) Tante Rosa, bir sabah uyandı, **kendi** hayvanının da uyandığını anladı ve **kendi** hayvanını da sevdi. (TR; TRH, s. 27)*

Yukarıdaki cümlelerde zamir örneklerine ve işlevlerine yer verilmiştir. 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8.sınıflar) Öğretim Programında zamirlerin, tek tek adlandırılmadan cümle içinde işlevlerine uygun olarak verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Bkz. MEB, 2006: 42).

3. Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.

***İşe** başlayalı **bir ay** olmuştu ki, bir sabah **aynada** “**Değişimini**” seziverdi. Saçlar kısalmış. **Alında** kaküller. **Gözlerde** bir karış boya. Dudakları nar çiçeği **kızılına** boyanmış, **çığlık çığlık**. Dar kısa etek. Siyah ince çoraplar. Parıltılı bir bluz. Bunlar dış*

görüntüler. Ya **bakışında**, ya **duruşunda** yakaladıkları? **Onlara**, bizim **kızlara** benzemişim yahu! Peki neden şimdi? Neden olduğunu biliyordu Rosa, **kendine** açıklamıyordu. Büyük bir tutkuyla **müşterilerden** birinin, bir gün **kendine** teklifte **bulunmasını** bekliyordu (TR; TRILY, s. 69).

Yukarıdaki cümlelerde hâl ekleri ve işlevleri kullanıldıkları cümle içerisinde verilmiştir. Ayrıca, hâl eklerinin eklendikleri kelimeye kazandırdığı farklı anlam özellikleri de örneklerde mevcuttur.

4. İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.

*Tante Rosa on bir yaşındayken, Sizlerle Başbaşa adlı haftalık aile dergisinde, Kraliçe Victoria'nın süvari **giysileriyle** çekilmiş **fotoğrafının** altında yazılı şu haberi okudu...* (TR; TRACO, s. 15)

Yukarıdaki cümlede altı çizili ekler iyelik ekleridir. Öte yandan iyelik eki alan bir sözcük ünlü ile başlayan bir ek aldığında yardımcı ünsüz ortaya çıkar.

Kraliçe Victoria'nın fotoğraf - **ı** - n - m

↓

iyelik eki

fotoğraf - ı - **n** - m

↓

yardımcı ünsüz

fotoğraf - ı - n - **m**

↓

tamlayan eki

Yine bir önceki kazanımda [(Bkz. 3. kazanım (hâl ekleri)] geçen “*değişimini*” sözcüğünde de benzer bir durum mevcuttur.

Değişimini → değişim - **i** - n - i

↓

iyelik eki

değişim - i - **n** - i

└ yardımcı ünsüz

değişim - i - n - **i**

↓

belirtme durumu eki

5. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

Uzanıp aldığı gazetede bir ihale ilanında, Kızılay binasının tepesindeki ayın “kapalı zarf usulüyle” boyatılacağını okudu. (...) Soyut bir şey değildir güven. Bir şeyin yerine konan bir şeyin bir şeye dönüşmesidir; örneğin bir gümüş şamdan güvene dönüşür, bir ev, bir kat yeni elbise, ya da fiyakalı bir iş, dolgun bir aylık, bütün bunlar güvene dönüşebilir şeylerdir. (BAÇ; AB, s. 47).

ihale ilanı = Belirtisiz isim tamlaması

binanın tepesi = belirtili isim tamlaması

↓ ↓

tmlyn tmlnn

↓ ↓

tmlyn tmlnn

2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8.sınıflar) Öğretim Programında, zincirleme isim tamlamasının ayrı bir tamlama çeşidi olmadığı, belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının iç içe girmesiyle oluştuğu vurgulanmıştır (Bkz. MEB, 2006: 42). Aşağıdaki çözümleme bu ifadeye yöneliktir.

Kızılay binasının tepesi = Kızılay binası → belirtisiz isim tamlaması

Kızılay binasının tepesi = binanın tepesi

belirtili isim tamlaması

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi isim tamlamaları, en az iki ismin belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelmesiyle oluşur. İsim tamlamalarında birinci sözcük ya da sözcük grubuna “*tamlayan*” ikinci sözcük ya da sözcük grubuna “*tamlanan*” denir. Bazen de tamlayan, tamlamanın hangi maddeden yapıldığını ya da neye benzediğini bildirir ve her iki öge de tamlama eklerini almaz. Bu tür tamlamalara da “*takısız isim tamlaması*” denir. Yukarıdaki paragrafta geçen ‘gümüş şamdan’ tamlaması buna örnektir. Tamlayan, tamlananın hangi maddeden yapıldığını göstermiştir.

gümüş şamdan = takısız isim tamlaması

└ tmlyn └ tmlnn

6. Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.

Koğuştta çıt yok. Sessizlik saati. Bir-iki kız ranzalarında uyuyorlar. Coğunluk okuyor. Her kitabından peşinde en az beş kişi var. (...) Şişmanca, anaç yüzlü bir polis kadın bu. (...) Dört ya da beş yaşlarında, sarışın bir oğlan çocuğunun elini tutuyor. (...) Kızlar her zaman olduğu gibi ikişer üçer asker adımlarla volta atıyorlar. Görevlilerin her geçişinde hazırola geçmek zorunda bırakılalı, top oynamaktan falan vazgeçtiler. (...) Ama inanın, bu göreve isteyerek gelmiş değilim. (BAÇ; BAÇ, s. 116, 120, 121, 123) Bütün hayvanlar uyukluyordu ve bir eşekarısı uyumak için Necip’in omzuna kondu. Hangi aslanın omzuna konduğunu ne bilsin? (BAÇ; DN, s. 15-16)

Yukarıdaki cümlelerde sıfat örnekleri ve işlevlerine uygunluğu verilmiştir. 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8.sınıflar) Öğretim Programında “ (...) niteleme ve belirtme sıfatları ayırımına, belirtme sıfatlarının çeşitlerine girilmez” (MEB, 2006: 42). ifadesi olduğundan, sıfatlar tek tek ayırt edilmek yerine, bir bütün olarak cümle içerisinde örneklendirilmiştir.

7. Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

Bir önceki kazanımda verilen sıfat örneklerinden yola çıkılarak bu kazanım ele alınmıştır:

her kitap = sıfat tamlaması

↓ ↓

tmlnyn tmlnn

beş kişi = sıfat tamlaması

↓ ↓

tmlnyn tmlnn

sarışın oğlan = sıfat tamlaması

↓ ↓

tmlnyn tmlnn

ikişer adım = sıfat tamlaması

↓ ↓

tmlnyn tmlnn

hangi aslan = sıfat tamlaması

↓ ↓

tmlnyn tmlnn

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, bir sıfatın kendisinden sonra gelen bir adla oluşturduğu söz grubuna “*sıfat tamlaması*” denir. Yine örneklere bakıldığında sıfatlar, kendilerinden sonra gelen adları çeşitli yönlerden belirterek ya da niteleyerek sıfat tamlamaları oluşturmuştur.

8. Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.

*Bir tanka **karşı**, bütün doğa, bütün canlılar, bozkırın moru, günbatımının kızılı, **tek** bir tankın delirmesi (...)* (BAÇ; DTÇ, s. 38).

*Şaban ayında efendicağımıza eşraf-ı Selaniki'den İzzeddin Efendi'nin nur **gibi**, nuncuklar **gibi** uldu bir uğulcağızı* (BAÇ; DN, s. 13).

*Adamlar bazen onun da yanına otururlar, onun**la** dertleşirlerdi* (TR; TRILY, s. 69)

Kentin lağımına karıştılar, “Oh! Bu kadar,” dedim. Bu kadardı (TP; TP, s. 16).

Kenti, kent yapan iki caddenin birinden yukarılara doğru yürümeye başladım (TP; TP, s. 16).

Oysa o sisli, bayraklı, şenlikli sabaha karşı duramıyorum yine de (TP; DOBS, s. 29).

Dur Hasan, dur hele, ne delleniyon, bir gören olursa, beni alacan değil mi... (BAÇ; H, s. 57)

Tepemdeki floresan lambası çevremdeki inlemeleri toplayıp yayan bir hoparlör sanki (BAÇ; BAG, s. 127).

Cellâdın bahçesine girebilmek için ırmağın üstündeki özel köprüden geçmek gerekirdi (BAÇ; CFKHNK, s. 24).

Yukarıdaki örneklerde edatların işlevleri ve cümleye kazandırdıkları anlamlar verilmiştir.

Hem ileri hem geri gidebilen, küçük namlulardan alev fişkırın tankı gördü (BAÇ; DTÇ, s. 37).

Televizyon antenlerine, telgraf ve telefon direklerine boşalttı ateşini (BAÇ; DTÇ, s. 38).

Unuttuğunu sandı, çünkü Sizlerle Başbaşa dergisindeki aşk romanlarında yazılanların doğru olmadığını anladığı zaman, anladığı zaman, ah o zaman... (TR; TRH, s. 30)

Adamlar bazen onun da yanına otururlar, onunla dertleşirlerdi (TR; TRILY, s. 69).

Öyle sevindi ki yorulup en erkek ağaçların oradaki bir banka oturması oldu (TP; OBABGGG, s. 23).

Oysa o sisli, bayraklı, şenlikli sabaha karşı duramıyorum yine de (TP; DOBS, s. 29)

Deliliği vurmuş ki nasıl korkup seğirtiyim deyince basmıştı dayağı, kaymukam karısı dayak yer mi ki, yer mi ki... (BAÇ; H, s. 57)

Ya ben **ya** köpek diyor bu arada (BAÇ; NÖKA, s. 32).

Sonra, **ne** boyacıydı, **ne de** boyadan, boyamaktan anlardı (BAÇ; AB, s. 47).

Yerde yatan çiti göremiyordu **ama** çiti atlayan teğmeni gördü (TR; TRACO, s. 18-19).

Peki **ama** hangisi bu? Hans mı, değil? Birinci **ya da** ikinci kocası mı? (TR; TRD, s. 88)

Öyleyse yarın akşam, yarın akşam (TP; İ, s. 55).

Yukarıdaki örneklerde bağlaçların işlevleri ve cümleye kazandırdıkları anlamlar verilmiştir.

Vaah yavruuu, **vah** yulgın gözlüü! (BAÇ; H, s. 55)

Unuttuğunu sandı, çünkü Sizlerle Başbaşa dergisindeki aşk romanlarında yazılanların doğru olmadığını anladığı zaman, anladığı zaman, **ah** o zaman... (TR, 30)

Kentin lağımına karıştılar, "**Oh!** Bu kadar," dedim. Bu kadardı (TP; TP, s. 16).

Ev tuttun **ha**? (BAÇ; MAŞK, s. 18)

Ah ah, çiftlikler kimin olsun? (BAÇ; DN, s. 13)

Ama sonra düşünden terlerle uyandı Rosa ve "**Oh!**" dedi (TR; TRD, s. 92).

Önüne baksana **be!** (...) (TR; TRP, s. 84)

Eh, beli ağrıyor şimdi de (TR; TRP, s. 81).

Canım, kasiyer olarak olabilir elbette, ama şey olarak... (TR; TRILY, s. 68)

Yukarıdaki örneklerde ünlemlerin işlevleri ve cümleye kazandırdıkları anlamlar verilmiştir.

9. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

Alevler kocaman **bir gedik** açmışlardı (TR; TRACO, s. 18). = "bir" sözcüğü sıfat görevinde

Çığlıkların, dumanın arasından **bir** onu gördü (TR; TRACO, s. 19). = "bir" sözcüğü edat görevinde

*Haddini bilmez **birini** bulmak yatağında* (TR; TRSKÇGD, s. 44). = “bir” sözcüğü zamir görevinde

*Babası sert bir adamdı, ama Rosa'nın sızlanmaları karşısında çaresiz kalarak **onu** bir sirke verdi* (TR; TRACO, s. 16). = “o” sözcüğü zamir görevinde

*Rosa'yı hemen **o gün**, sirkin en huysuz atına bindirdiler* (TR; TRACO, s. 16). = “o” sözcüğü sıfat görevinde

*Aylar yıllar gibi, günler haftalar gibiydi ve o, (...) gözlerini bu karından kaçırıyor ve gözyaşlarını **buna** layık olmayan bir nankör için dökmenin utancıyla...* (TR; TRACO, s. 15) = “bu” sözcüğü zamir görevinde

*Ölmez **bu çiçekler** demişti çiçekçi; duruyorlar işte...* (BAÇ; E, s. 64) = “bu” sözcüğü sıfat görevinde.

Sevgi Soysal'ın öykülerinin, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen 6. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 16 kazanımdan tamamına uygun olduğu belirlenmiştir.

3.1.2. 7. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk

1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.

*Hasan Özçakar'ın küçük oğlu ağlayarak **koşt**... Hasan Özçakar uykusundan silkindi, döşeme tahtalarına baktı dikkatle, tahtalardaki değişimi **sezdi** hemen... Bir ağaç **büyüyordu** döşeme tahtalarının altında* (BAÇ; Y, s. 44).

Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcükler, birer fiil örneğidir. Fiillerin bu cümledeki bağlamından hareketle;

Koş-(tu) → *Durum* fiili

Sez-(di) → *İş (kılış)* fiili

Büyü-(yordu) → *Oluş* fiiline birer örnektir.

2. Kip ve çekimli fiili kavrar.

*Hasan Özçakar, işsiz günlerinden birinde, boyu yararsız ve dural anların yüküyle daha ufalmış, almayı-vermeyi, yürümeyi, yani bir şeyi değiştirmeyi unutmuş kollar ve bacaklarla **oturuyordu** (BAÇ; AB, 47).*

*Ahmed namıssız beşbirliğini boynumdan koparıp kasabaya vardığında ben de evi koyup **gittim** (BAÇ; H, s. 58).*

Yukarıdaki örneklere bakıldığında;

*Gittim fiilinin mastar hali, **git-** şeklindedir. Git- fiilinin mastar haline bir kip eki (dı/di) getirilerek, bu fiil "**git-ti**" halini almıştır ve böylece çekimli fiil özelliği kazanmış oldu. Aynı bilgiler ilk cümlede geçen *otur-* fiili için de geçerlidir. Bu bağlamda, kip ekleri mastar halindeki fiile gelerek onu cümlede işler hale getirir. Ayrıca bu örneklerde çekimli birer fiil olan *git-* ve *otur-* fiilleri cümlede yüklem görevini üstlenmiş oldular.*

Yüklem, cümledeki sözcük ve sözcükleri bir yargıya bağlayan çekimli fiil ya da isim soylu sözcük/sözcük gruplarına denir.

3. Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.

*Oda oda temizlemek, ayıklamak **gerekliyordu** fazlalıkları. Mutfakta, dolabın üstünde birikmiş eski gazetelerden **başladı**. (...) Ben bu kâğıtlara anlamsız şeyler yazmakla oyalanırken o bana önemli bir kazık **atacak** belki (...) Pabuçları koridora **biraktı**, yarın **veririm** (BAÇ; E, s. 63,65).*

Yukarıdaki cümlede belirtilen kelimeler, bildirme kiplerine örnektir. Görüldüğü gibi bildirme kipleri fiili zaman açısından biçimlendirir.

*Ancak tozlanmasına sürekli olarak engel olabileceğimiz kadar şeyimiz **olmalı**, ancak eskimeleriyle baş edebileceğimiz, sürekli olarak yenileyebileceğimiz, onarabileceğimiz kadar eşyamız **olmalı** (...) Pabuçları kapıcıya **versem** mi?(BAÇ; E, 65) Şimdi lütfen **dinleyin**: Diyorum ki, bu kez Zafer içeri girdiğinde hepimiz olduğumuz yerde, ne yapıyorsak bırakıp ayağa **kalkalım** (BAÇ; BAÇ, s. 119).*

Yukarıdaki cümlede belirtilen kelimeler ise dilek kiplerine örnektir. Örnekte de görüldüğü gibi, dilek kipleri fiile farklı anlam özellikleri kazandırır.

4. Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.

*Oğlunun sırtını yumruklamayı bırakıp sarsmaya **başladı** kolundan. Kimlerin Hanife'yi **vurmuşlar**, kim **vurmuş** hele, ah domuz konuşsana, senin bubanı da **vuracaklar** da, söyle dili kopasınca... (BAÇ; H, s.55) Oda oda temizlemek, ayıklamak **gerekliyordu** fazlalıkları... Pabuçları koridora bıraktı, yarın **veririm** (BAÇ; E, s. 63,65).*

Yukarıdaki örnekte altı çizili sözcükler, bildirme kipleri özelliği taşıyan sözcüklerdir.

Başla - **dı** → Geçmiş zaman → Görülen (bilinen) geçmiş zaman → Yapılan iş, oluşa tanıklık edilmiştir.

Vur - **muş** → Geçmiş zaman → Duyulan (öğrenilen) geçmiş zaman → Yapılan işin, oluşun başkasından öğrenilmesi vardır.

Vur - **acak** → Gelecek zaman → Eylemin gelecek zamanda yapılacağını bildirir. Anlatım önce, eylem sonra gerçekleşir.

Gerek - **(i)yor** → Şimdiki zaman → Eylemin söylenen anda yapıldığı anlamı vardır.

Ver - **ir** → Geniş zaman → Eylemin bütün zamanlarda gerçekleşebileceği anlamı mevcuttur.

5. Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.

*Ancak tozlanmasına sürekli olarak engel olabileceğimiz kadar şeyimiz **olmalı**, ancak eskimeleriyle baş edebileceğimiz, sürekli olarak yenileyebileceğimiz, onarabileceğimiz kadar eşyamız **olmalı** (...) Pabuçları kapıcıya **versem** mi?(BAÇ; E, 65) Şimdi lütfen **dinleyn**: Diyorum ki, bu kez Zafer içeri girdiğinde hepimiz olduğumuz yerde, ne yapıyorsak bırakıp ayağa **kalkalım**(BAÇ; BAÇ, s. 119).*

Yukarıdaki örnekte altı çizili sözcükler, dilek kipleri özelliği taşıyan sözcüklerdir.

Ol - **malı** → Gereklilik kipi → Eylemin yapılmasında bir zorunluluğu, bir gerekliliği ifade eder.

Kalk - **a** - lım → İstek kipi → Eyleme dilek, istek, temenni anlamı katar.

Ver - **se** - m → Fiilin gerçekleşmesini isteme ve şarta bağlama anlamı vardır. Bu kip kullanıldığı yere ve anlamına göre (se/sa) ekiyle işlev görür.

Dinle - y - **in** → Emir kipi → Eylemin yapılmasını emreden, buyruk biçiminde bildiren kiptir. Birinci şahıs (ben/biz) çekimleri yoktur.

6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.

*Pabuçları koridora bıraktı, yarın **veririm**. (...) Bunun adı beklemek **olmaz**... Durmadan kapının önüne bir şeyler yığarsam, kapıcı isyan **etmez mi?** İçeri **gelir misin** biraz?* (BAÇ; E, s. 64, 65, 67)

Yukarıdaki örneğe bakıldığında;

Veririm → Fiilin, geniş zamana göre *olumlu çekimi*

Olmaz → Fiilin, geniş zamana göre *olumsuz çekimi*

Gelir misin? → Fiilin, geniş zamana göre *soru çekimi*

Etmez mi? → Fiilin, geniş zamana göre *olumsuz soru çekimi* olduğu görülecektir. (Bu fiillerin diğer zamanlara göre çekimi de yapılabilir).

7. Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.

*İki düğmeli, tek düğmeli, üç düğmeli ceketleriyle duyarsızlar ordusu **yiğün yiğün geçiyorlar**. (...) **Tepeye vardığımda** ışıklarını yakmıştı kent... Tutkularımı, birer birer perçemlerinden çıkarıp mazgaldan **asağı** attım (TP; TP, s.15, 16) Bilirdi bunu kalabalıklar, oç almayı en **iyi bilirdi** (TP; KA, s. 17). **Nasıl** öğreteceğim köpeğe Aport'u? (BAÇ; NÖKA, s. 32)*

Yukarıdaki cümlelerde zarfların bütün çeşitleri örneklendirilmiştir. Zarfların ayrı ayrı sınıflandırılmasına gerek yoktur (Bkz. MEB, 2006: 43). Burada önemli olan, zarfların anlam özelliklerini vermektir.

8. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

*Bir ihtimali **kötü kötü bakarak** anlatmak (BAÇ; ZS, s. 148) = “kötü” kelimesi zarf görevinde*

*Zafer, kadın polislerin en **kötüsü** (BAÇ; ZS, s. 139). = “kötü” kelimesi isim görevinde*

Kötülükte bile hırs sahibi olanlardan (BAÇ; ZS, s. 139) = “kötü” kelimesi isim görevinde

Ya da kendini önemsemenin yani ve **kötü çare**lerinden biri (BAÇ; BAG, s. 130) = “kötü” kelimesi sıfat görevinde

Acı çeken daha **iyi bir insan**dır (BAÇ; ZS, s. 145). = “iyi” kelimesi sıfat görevinde

Bu kadın **iyiye** benziyordu... (BAÇ; BAÇ, s. 124) = “iyi” kelimesi adlaşmış sıfat görevinde

Sevda'nın sık sık yinelenen baş ağrularına **iyi gelir** (BAÇ; BGG, s. 99). = “iyi” kelimesi zarf görevinde

Ceketsiz delikanlılar, **ince bluzlu** kızlar, tayyörünün önünü çözmüş ev kadınları... (BAÇ; ZS, s. 144) = “ince” kelimesi sıfat görevinde

Schwester Maria melek rolüne çıkacak kızların saçlarını şekerli suyla ıslatıp **ince ince ördü** (TR; TRRO, s. 24). = “ince” kelimesi zarf görevinde

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.

2. Farklı yapı özelliklerinde fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

Yukarıda belirtilen iki kazanım birlikte ele alınmıştır.

Rosa'nın annesi haklı bir dehşetle romanı bırakıp Rosa'nın mutluluğunu on sekiz yıl garantilemiş olan babasına **kostu**. Babası sert bir adamdı, ama Rosa'nın sızlanmaları karşısında çaresiz kalarak onu bir sirke **verdi**. Sirk müdürünün de kulağını bükmeyi **unutmadı** (TR; TRACO, s. 16).

Yukarıda altı çizili fiiller, “basit fiillere” örnektir. Bu fiiller, herhangi bir yapım eki olarak yeni bir fiilden türememişlerdir. Dolayısıyla basit fiiller, herhangi bir yapım eki alamayan ama çekim eki alabilen fiillerdir.

Tren geldi. Tante Rosa bindi. Trende şöyle düşündü: “Bir bardak en iyi tükürükle **parlatılır...**” (...) İnmesi gereken istasyonu **kacırdı**. (...) Tante Rosa çeyiz sandığının üzerinde otura otura beklemekten **yoruldu** (TR; TRSKÇGD; s. 47).

Bu cümlelerde altı çizili fiiller, “türemiş fiillere” örnektir. Türemiş fiiller; kök veya gövde halindeki bir fiile, herhangi bir yapım eki getirilerek yeni bir fiilin inşa edilmesiyle oluşur.

Birleşik fiiller üç grupta incelenir:

A- Yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiller:

İsim soylu bir sözcükle bir yardımcı eylemin bir araya gelmesiyle oluşur. Aşağıdaki paragrafta altı çizili sözcükler bu birleşik fiil grubuna örnektir.

*Kraliçe Victoria 18 yaşında, Kraliyet Süvari Birliği’ni **teftiş etti**. Sayın kraliçe teftiş sırasında günün modası olan asker şapkası, mahmuzlu çizmeler ve üniforma biçimi elbisesiyle her zamanki gibi vatandaşlarının ve süvari birliğinin gönüllerini **fethetti** (TR; TRACO, 15).*

B- Kurallı birleşik fiiller:

İki fiilin belli kurallar dâhilinde bir araya gelmesiyle oluşur. Oluşumlarına göre dört başlık altında incelenirler (yeterlik, tezlik, sürerlik, yaklaşma). Aşağıdaki paragraflarda bu birleşik fiil grubu ayrı ayrı incelenmiştir.

*Bir güzel yerleştim ortalarına. Şaşkın şaşkın **bakakaldılar** (TP; TP, 16). Tante Rosa naylon geceliğiyle divana uzanmış ilk aşk gecesini **kuradursun** (TR; TRSKÇGD, s. 49).*

Altı çizili sözcükler, birleşik fiil grubundan “sürerlik” fiillerine örnektir. Bu tür fiiller, asıl fiil üzerine “-a/-e” zarf fiil eki ile “dur-, kal-, gör-, gel-,” yardımcı fiillerinin getirilmesi yolu ile yapılır.

*Senin bir ağaç gibi, bir kedi gibi, bir kanarya gibi, bir koltuk gibi, bir kâğıt gibi, bir perde gibi, bir giysi gibi, bir kalem gibi, bir şapka gibi, **kuruyuverdiğin, uyuzlaşuverdiğin, ötmeyiverdiğin, yırtıverdiğin, yıkılıverdiğin, eskiyiverdiğin, aşınıverdiğin, bitiverdiğin, ucuverdiğin, demektir bu** (TR; TRY, s. 97).*

Altı çizili sözcükler, birleşik fiil grubundan “tezlik” fiillerine örnektir. Bu tür fiiller, asıl fiil üzerine “-ı, -i, / -u, -ü” zarf fiil eki ile “ver-” yardımcı fiilinin getirilmesi yolu ile yapılır.

*Taşlardan, hendeklerden, seke seke **kosabilirdim** ona. Yeni nisanlara **başlyabilirdim**. (...) Zemin katında bir dairenin kapısı önünde durup lacivert yağmurluğunun cebinden bir anahtar çıkardı. Bir anahtar **olabileceğini** nasıl **bilebilirdim*** (TP; DBBYKBBBA, s. 37).

Altı çizili sözcükler, birleşik fiil grubundan “yeterlik” fiillerine örnektir. Bu tür fiiller, asıl fiil üzerine “-a/-e” zarf fiil eki ile “bil-” yardımcı fiilinin gelmesi yolu ile yapılır.

*Hasan su bile getirmedi, bi Hacer geldi bi kaç kez, anamdan babamdan gizli, sonra o da kesildi, bir ay yattım, **ölevazdım*** (BAÇ; H, s. 59).

Altı çizili sözcük, birleşik fiil grubundan “yaklaşma” fiiline örnektir. Bu tür fiiller, asıl fiil üzerine “-a/-e” zarf fiil eki ile “yaz-” yardımcı fiilinin gelmesi yolu ile yapılır.

C- Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller:

“-mak” ekiyle kalıplaşmış deyimler, cümlede yüklem olarak kullanılırsa bu deyimleri oluşturan bütün sözcükler anlamca kaynaşmış birleşmiş fiiller grubuna girer. Aşağıda verilen cümleler bu fiil grubuna örnektir:

*Talebeler bir de meydancıya **karşı çıktılar**. (...) Bunu bile öğrendiğinden beri, beni Diyarbekir’e göndersin diye **başının etini yiyor*** (BAÇ; BGG, s. 97-98).

3. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.

*Olur, peki **yarın akşam**, seninle konuşacaklarım var* (TP; İ, s.55).

***Tepeye vardığımda** ışıklarını yakmıştı kent* (TP; TP, s. 16).

*Tante Rosa, Sizlerle Başbaşa dergisini satarak iyi para kazanıyordu **aforoz edildikten sonra*** (TR; TRAE, s. 35).

***Saban ayında** efendicağımıza eşraf-ı Selaniki'den İzzeddin Efendi'nin nur gibi, nurcuklar gibi uldu bir uğulcağızı* (BAÇ; DN, s. 13).

*Fuchs **meyhaneye vardığında** beş yüzyıllık idamı bir günde gerçekleştirmiş gibiydi* (BAÇ; CFKHNK, s. 27).

2. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.

Ne **koşar** bu deli? *Recep habar etmiştir kahveden, hınzır köpek, gölgede tavla oynadığı yetmezmişcesine ne **ister** gene, öğle sıcaklığında tarlaya **salar** oğlanı* (BAÇ; H, s. 54).

Fiil kiplerinde zaman ve anlam kayması, eylem kiplerinden birinin kendi anlamının dışında başka bir kip anlamının yerine kullanılması yoluyla yapılır. Yukarıdaki paragrafta altı çizili sözcükler zaman kaymasına uğramıştır.

Ne **koşar** bu deli? (koşuyor)

(...) ne **ister** gene, öğle sıcaklığında tarlaya **salar** oğlanı... (istiyor/salıyor)

(Geniş zaman, şimdiki zamanın yerine kullanılmış)

Yukarıdaki çözülemeye bakıldığında, fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymalarının bir anlatım bozukluğu olmadığı, aksine Türkçenin bir zenginliği olduğu anlaşılır.

3. Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

*Güneş batıyor, hava serin. Babası şimdi **gelir*** (BAÇ; H, s. 61).

(Geniş zaman, şimdiki zaman yerine kullanılmış)

*Gücenme yani, bazen **oluyor**, biri **satıyor** da sonra başka biri burada satılacak mal yok deyiveriyor...* (BAÇ; E, s. 69)

(Şimdiki zaman, geniş zaman yerine kullanılmış)

*Yok yok, öyle işte, atlı arabaya binmek **istedi** canım* (BAÇ; E, s. 71).

(Geçmiş zaman, şimdiki zaman yerine kullanılmış)

*O konuda sana gelecek görüşe haber **getiririm**, diyor* (BAÇ; BGG, s. 107).

(Geniş zaman, gelecek zaman yerine kullanılmış)

*Okuluna gittim. Bu yıl sonuna varmadan çıkarsan, kaydın **silinmiyor*** (BAÇ; BGG, s. 112).

(Şimdiki zaman, gelecek zaman yerine kullanılmış)

*Allahısmaırladık, kızım. Ben yine **gelirim*** (BAÇ; BGG, s. 113).

(Geniş zaman, gelecek zaman yerine kullanılmış)

*Çocuklar lütfen **susalım*** (BAÇ; BAÇ, s. 119).

(İstek kipi, emir kipi yerine kullanılmış)

4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.

*Rosa'nın deliği, parmaklarıyla büyütmesi **gereksizdi** artık* (TR; TRACO, s. 18).
*"Ben içimi öldüremem," dedi Rosa, "çünkü içim **preneştir**. Prenses **prensindir** ve prensin olan bir şeyi öldürmeye sizin bile yetkiniz **yoktur**. (...) Düşündü ki bütün Katolikler pis, kötü **seylerdir**; Meryem Ana o kadar da iyi ki, o herhalde İsa'yı doğururken Katolik **değilmiş**. Peki **neymiş**? **Prensesmiş-prensesmiş*** (TR; TRRO, s. 22).

Yukarıdaki paragrafta altı çizili sözcükler isim türünden olup kip ve kişi açısından çekimlenmişlerdir.

2. İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.

*Rosa yoksul bir **cocuktu**, ona bir paçavra giydirdiler. Çok **mutusuzdu** Rosa, dayanılamayacak kadar **mutusuzdu*** (TR; TRRO, s. 24).

*Tante Rosa üçüncü çocuğunu emzirirken, bu bir Pazar **günüydü**, kiliseye giden insan sürüsünü seyretti* (TR; TRAE, s. 31).

*Kaz kızartması her pazarkinden **iyiydi**, elma tatlısı çok çok **iyiydi**, ev **sıcaktı**, masa örtüsü **kolalıydı**, kocanın saçları briyantınle ortadan ikiye ayrılıydı* (TR; TRAE, s. 32).

Yukarıdaki örneklerde isimler, ek fiil aracılığıyla geçmiş zaman kipinde çekimlenmiştir.

*Şimdi beklenen bir **intihardır**, bir **ucurumdur**, bir **düşüştür*** (TR; TRAE, s. 35).

*Bir malule duyulabilecek merhametin bittiği bir yer **yardır*** (TR; TRSKÇGD, s. 43).

*Git, oteller, pansiyonlar ve bu kent **senindir**. (...) Bir insan erken gelen yaşlılıklarından **sorumludur*** (TR; TRSKÇGD, s. 46).

*Bir kedi her zaman **güzelidir**. (...) Yoğurdun, peynirin küflenmiş **iyidir** de etin, balığinki **kötüdür**, diye düşündü* (TR; TRYIE, s. 59).

Güneyde toprak **yoktur** dedi kadın. “Hep **denizdir**, **göktür** oraları, **mavidir** bir tek...” (TP; OBABGGG, s. 24).

Yukarıdaki örneklerde isimler, ek fiil aracılığıyla geniş zaman kipinde çekimlenmiştir.

*Bunun derdi yalnızca azgınlık olsa neyse, aç hayvan; **acsa** aç; biz de açız yahu!* (TR; TRBRA, s. 54).

*O kadar da candan davrandım adama. Kendime **nasılsa** ona da öyle* (TR; TRBRA, s. 56).

*Ben, kadının **biriysem** sevimliyim, sen bilmezsin güzel miyim, bu en büyük güzelliğim senin bilmezliğin, duymazlığın – ya en boş dalmalar gözlerimizde* (TP; NGSBH, s. 19).

Yukarıdaki örneklerde isimler, ek fiil aracılığıyla şart kipinde çekimlenmiştir.

1. Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.

*Kentin ortasından kıvrıla kıvrıla kentin dışındaki sulara varan ırmak celladın evinin orda ikiye **ayrılıyordu**. (...) Onlar kentin içinde **oturamazlardı**. Evlerinin önünden ırmağın bir kolu **akardı**. (...) Joseph Fuchs uyandığında başı çok **ağrıyordu**. Atalarından kalan şarapları, mahzendeki şarapları **yarılamıştı** dün gece. (BAÇ; CFKHNK, s. 24-25).*

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler ek fiil almıştır. Ek fiilin bu örneklerdeki işlevi, basit zamanlı eylemlere gelerek birleşik zamanlı eylemler oluşturmasıdır.

*Köklü bir **eğlentiydi** bu. Cellat bütün bu haksız ölümlerin tek **sorumlusuydu**. O hem hüküm sürenlerin hem başkaldıranların **celladıydı**. Hüküm sürenlerin ve başkaldıranların somut **haksızlığıydı**. (...) Memur bakmamıştı yüzüne. Biliyorsunuz halkın **hizmetindedir** belediye. (BAÇ; CFKHNK, s. 25 - 27).*

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler isim soylu olup ek fiil almışlardır. Ek fiilin bu sözcüklerdeki işlevi, isim soylu sözcüklere gelerek onları cümlede yüklem yapmasıdır.

5. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

Eyüp Cevdet'e ters ters baktı, bir şey söyleyecekti... (BAÇ; SB, s. 78)

└ → Geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet

İşte böyleyken, böyleyken en çok giderdim, bu hep tepeli kentin bir benim olan doruğuna (TP; KA, s. 17). → Terk edilmiş bir alışkanlık

Tozluklarını çıkarmak istemiyen bir adama tozlukları bırakılmıyordu (TP; OBABGGG, s.24). → Gereklilik

Aradığını bulamayan biri olmalı diyordum (TP; DBBYKBBBA, s. 36).

└ → İhtimal

Sevgi Soysal'ın öykülerinin, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen 7. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 20 kazanımdan 17'sine uygun olduğu belirlenmiştir.

3.1.3. 8. Sınıfa Yönelik Kazanımlara Uygunluk

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.

Şaha kalkan at kuzu gibi oldu. (...) Çizmelerinin parlak mahmuzlarını atın böğrüne bastırıp dört nala çıktık çadırdan (TR; TRACO, s. 18).

bastırıp → Fiilimsi (Zarf fiil)

kalkan → Fiilimsi(Sıfat fiil)

çizme → Kalıcı isim

çık- → Fiil   at → İsim

Rosa artık attan düşemiyor; buna karşılık sirk hayvanlarının gübrelerini torbalara yerleştirip köylülere satmaya götürüyordu (TR; TRACO, s. 16).

satma → Fiilimsi (isim fiil)

yerleştirip → Fiilimsi (zarf fiil)

köylü → İsim

götür- → Fiil

2. Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

3. Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.

Bu iki kazanım birlikte ele alınmıştır.

Rosa'nın annesi haklı bir dehşetle romanı bırakıp Rosa'nın mutluluğunu on sekiz yıl garantilemiş olan babasına koştu (TR; TRACO, s. 16).

Bu cümlede “-ip/-ip” zarf fiil eki aşağıda yazılı olan iki cümleyi bağlama görevinde kullanılmıştır.

Rosa'nın annesi haklı bir dehşetle bıraktı. Rosa'nın mutluluğunu on sekiz yıl garantilemiş olan babasına koştu.

Rosa'nın babası on sekiz yıllık garantiyi dolduramadan ölünce anacığı firma değiştirerek Rosa'nın mutluluğunu yeniden garantiye aldı (TR; TRACO, s. 16).

Bu cümlede “-ince” zarf fiil eki aşağıda yazılı iki cümleyi bağlama görevinde kullanılmıştır.

Rosa'nın babası on sekiz yıllık garantiyi dolduramadan öldü. Anacığı firma değiştirerek Rosa'nın mutluluğunu yeniden garantiye aldı.

Başından aşağı ilk suyu dökmüştü ki oğlu Eyüp koşarak haber verdi (BAÇ; SB, s. 75).

Bu cümlede “-arak” zarf fiil eki şu iki cümleyi birbirine bağlamıştır:

Başından aşağı ilk suyu dökmüştü ki oğlu Eyüp koştu. Haber verdi.

4. Cümlede, fiilimsiyeye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

Sonra elleri, bir durumdan başka bir duruma geçmeye yarayan özelliklerini hatırladılar (BAÇ; AB, s. 47).

İki çocuk koşturarak geldiler (BAÇ; AB, s. 52).

Ağaçların yanından **akan dere** kanla kızılaştı, görünmedi **değişen renk** (BAÇ; H, s. 53).

Bir avuç leblebiyle renkli boncuğa ya da beşibirliğe, aslında **anasının itip kakmaları** arasında bir çocukluk **boyunca büyüyen sevgisizliğe** baştan çıkan (BAÇ; H, s. 55).

Gardiyan, Nur'u avlunun ortasında **bırakıp gittikten**, demir kapı kapandıktan sonra... (BAÇ; SB, s. 78).

2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlenin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.

Kraliçe Victoria 18 yaşında, Kraliyet Süvari Birliği'ni **teftiş etti** (TR; TRACO, s. 15).
└ Yüklem

Tante Rosa, bu gönülleri fethetti sözcüğünü, resimde görülen atlarla birlikte belleğine yerleştirdikten kısa bir süre sonra at cambazı olmaya **karar verdi** (BAÇ; TRACO, s. 15).
└ Yüklem

Rosa atın ürktüğünü, üstündeki at cambazı kızı yere fırlatıp deli gibi şaha kalktığını **gördü** (TR; TRACO, s. 15). → **Yüklem** (gördü).

Yukarıdaki örneklerde altı çizili sözcükler, cümlenin temel öğelerinden olan yüklem görevini üstlenmişlerdir. *Yüklem*, cümledeki sözcük ve sözcükleri bir yargıya bağlayan çekimli fiil ya da isim soylu sözcük/sözcük gruplarına denir. Bu örneklerde “teftiş etti, karar verdi, gördü” sözcükleri aynı zamanda birer çekimli eylemdir. Bu bağlamda denilebilir ki yüklem, cümlenin en önemli ögesidir, yüklem olmadan bir cümlenin yargısından ve varlığından söz etmek mümkün değildir.

Bir **ben** bekliyorum. Bir **ben** sevineceğim demek (TP; DOBS, s. 29).

Tante Rosa gittiği büyük kentte bir gazete bayii oldu (TR; TRAE, s. 35).

Meydancı Kürt Güllü'nün üç buçuk yaşlarındaki oğlu Cevdet dış kapının yumrukladığını duyar duymaz koşmuş, avlu kapısının dibine boylu boyunca uzanarak kulağını aralığa dayamıştı (BAÇ; SB, s. 75).

Üç gün sonra tahliye oldu **Nur** (BAÇ; SB, s. 83).

Nur'un tahliyesi, sabah erkenden, ekmek kapışılırken geldi (BAÇ; SB, s. 84).

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler, cümlenin temel öğelerinden özne görevindedirler. *Özne*, cümlenin yüklemde bildirilen işi, oluşu ve hareketi yapan öğedir. *Özne*; isimlerden, zamirlerden, sıfat tamlamasından, adlaşmış sıfatlardan, isim tamlamalarından, fiilimsi gruplarından ve bağlama gruplarından oluşabilir.

2. Cümlenin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.

Kraliçe Victoria 18 yaşında, Kraliyet Süvari Birliği'ni teftiş etti (TR; TRACO, s. 15).

Yeni babacık Rosa'nın at cambazı olma dileğini hiç de o kadar kötü karşılamadı (TR; TRACO, s. 16).

Güllü'yü çok bekletmedi Nur (BAÇ; SB, s. 80).

Bu cümlelerde altı çizili sözcükler, cümlenin yardımcı öğelerinden *belirtili nesne* görevindedirler. Bu çözülemeye bakıldığında belirtili nesnenin, öznenin yaptığı işten etkilendiği görülmektedir.

Zemin katında bir dairenin kapısı önünde durup lacivert yağmurluğunun cebinden bir anahtar çıkardı (TP; DBBYKBBBA, s.37).

Babanız para bıraktı (BAÇ; BGG, s. 113).

Artık her gün giden gelen vapurlarda, bitki öldürücü ilaçlar taşıyordu (BAÇ; Y, s. 44).

Bu cümlelerde altı çizili sözcükler *belirtisiz nesne* görevindedir. Burada dikkat edildiğinde belirtisiz nesne yalın haldeki ad soylu sözcüklerden oluşmuştur ve yüklemde hemen önce kullanılmıştır.

Rosa'nın annesi haklı bir dehşetle romanı bırakıp Rosa'nın mutluluğunu on sekiz yıl garantilemiş olan babasına koştı (TR; TRACO, s. 16).

Sizlerle Başbaşa dergisinde, İngiltere'den yollanmış bir ilan okumuştum bir ay önce (TR; TRSKÇGD, s. 47).

Cipin arkasına zor tırmandım (BAÇ; ZS, s. 142).

Kenti, kent yapan iki caddenin birinden yukarılara doğru yürümeye başladım (TP; TP, s. 16).

Yukarıdaki örneklerde altı çizili sözcük/sözcük grupları, *yer tamlayıcısı (dolaylı tümleç)* ögesini karşılamaktadır.

Caddeden yukarılara doğru yürürken düşündü (BAÇ; AB, s. 52).

Eskiciyi **ıçeri** aldı (BAÇ; E, s. 67).

Aksamları dükkânı kapatıp yorgun argın eve gittiğimde bana hayatı kim sevdirecek? diyordu (TR; TRMÜO, s. 38).

Birdenbire buluverdi evi (TP; DBBYKBBBA, s. 37).

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcük/sözcük grupları *zarf tamlayıcısı* görevindedirler.

3. Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.

Kurallı fiil cümlelerinde anlatılmak istenen ifade (vurgu), yüklemden önceki sözcük ya da sözcük grubundadır:

Koridorda, **ayakkabuların durduğu rafın perdesini** açtı (BAÇ; E, s. 64-65)

Soru edatının bulunduğu cümlelerde anlatılmak istenen ifade (vurgu), soru edatından önceki sözcük ya da sözcük grubudur:

Ağzı fazla **çalısturdun** mı gevezeler yaşamayı beceremezler... (BAÇ; NÖKA, s. 31).

İsim cümlelerinde anlatılmak istenen ifade, yüklemdedir:

Ailenin kızılşaçlılığı, **akıttıkları kanın belirtisiydi** (BAÇ; CFKHNK, s. 25).

4. Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.⁵

Tante Rosa rahibe okulunda vücudunun kötü bir şey olduğunu öğrendi (TR; TRRO, s. 22). → **Etken çatılı**

Gösteri hazırlıkları hızlandı (TR; TRRO, s. 22). → **Edilgen çatılı**

Bir elmalık yüzünden görümcesini boğmuş (BAÇ; BGG, s. 113). → **Geçişli çatı**

Güler taş kesildi (BAÇ; BGG, s. 113). → **Geçişsiz çatı**

⁵ Bu kazanıma yönelik “açıklamalar” kısmında, “Özneye göre etken ve edilgen, nesneye göre geçişli ve geçişsiz çatı özelliklerinden söz edilir.” (MEB, 2006: 49) ifadesi geçtiği için bu kazanıma yönelik çalışma bu sınıflamaya göre ele alınmıştır.

5. İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

*Durağa **geldim**. Çocuklu kadınlar, çocuksuz çantalı kadınlar, çantasız kadınlar, çikletli kızlar, çikletli at kuyrukları hep **bekliyorlar**. (...) Kaldırıma iki liseli genç **oturmuş**. Onlar da **bekliyor**. Yanlarına **gittim**. Şöyle elimle, “Açılın!” diye bir işaret **yaptım**. Bir güzel **yerleştim** ortalarına. Şaşkın şaşkın **bakakaldılar** (TP; TP, s. 16-17).*

Yukarıdaki paragraf fiil cümlelerinden oluşmuştur.

*Kentle ve ırmakla kesin bir sınırı **vardı** celladın evinin. (...) O **hem hüküm sürenlerin, hem başkaldıranların celladıydı. Hüküm sürenlerin ve başkaldıranların somut haksızlığıydı.** (BAÇ; CFKHNK, s. 24-25).*

Yukarıdaki örnek, isim cümlesi özelliği taşır.

6. Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

İşte bugünün kazancı –mazgal deliği- bu baş dönmeli, ılımlı günün kazancı ayaklarımın altındaydı. Deliğin başına çöktüm. Tutkularımı, birer birer perçemlerinden çıkarıp mazgaldan aşağı attım. Kentin lağımına karıştılar, “Oh! Bu kadar,” dedim. Bu kadardı (TP; TP, s. 16).

Yukarıdaki paragrafta yer alan cümlelerin tamamı kurallı cümle özelliğine sahiptir.

Tank hatırladıkça sevdiği güçleriyle saldırdı kente. Dört yol ağızlarındaki trafik polislerini ezdi önce. Televizyon antenlerine, telgraf ve telefon direklerine boşalttı ateşini (BAÇ; DTÇ, s. 38).

Yukarıdaki paragrafta yer alan cümleler, devrik cümle özelliğine sahiptir.

7. Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.

İşte yine atın tepesindeyim (...) Birdenbire ansızın bir çatırtı. Çatırtı yayıldı. Sonra aydınlık. Çığlıklar en sonra. Sıcak. Çatırtı. Alev. Alevler (TR, TRACO, s. 18).

└ Basit Cümle

Evimizin eşyalarını yeni tamamlamıştık, dedi adam (BAÇ; MAŞK, s. 20).

└ → **Birleşik Cümle (iç içe birleşik cümle)**

Bu satma konusu çok önemli oluverdi (TP; OBABGGG, s. 24).

└ → **Birleşik Cümle (girişik birleşik cümle)**

Ağzı fazla çalıştırdın mı gevezeler yaşamayı beceremezler, sevişmeyi de

(BAÇ; NÖKA, s. 31). → **Birleşik Cümle (“mi’li” birleşik cümle)**

Elime vururken hangisini yakalarsam o tutsağım oluyor... (BAÇ; NÖKA, s. 31)

└ **Birleşik Cümle (şartlı birleşik cümle)**

Öyle sevindi ki yorulup en erkek ağaçların oradaki bir banka oturması oldu (TP; OBABGGG, s. 23). → **Birleşik Cümle (“ki’li” birleşik cümle)**

Kadın çöktü yere, çevresine bakındı (BAÇ; MAŞK, s. 23). → **Sıralı Cümle**

Pişona Çiftliği’nde tavuklar sık sık kesilir, inekler sık sık doğurur (BAÇ; DN, s.

16) → **Bağımlı Sıralı Cümle**

Pencereler örtüldü, telefonlar cevap vermedi (BAÇ; CFKHNK, s. 27).

└ → **Bağımsız Sıralı Cümle**

Sizlerle Başbaşa dergisinde yayımlanan o bayağı aşk romanlarının hepsinde olduğu gibi yatar yatmaz hamile kaldı ve bu romanlarda yazılanların doğru olduklarını sandı (TR; TRH, s. 28). → **Bağlı Cümle**

8. Cümlenin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.

O en parlak düğmeli, en parlak gözlünün beni kurtaracağını biliyorum (TR; TRACO, s. 18). → **Beklenti cümlesi**

İşte bir iş, belki de zengin olmaya ilk adım (BAÇ; AB, s. 47). → **İhtimal cümlesi**

Şimdi beklenen bir intihardır, bir uçurumdur, bir düşüştür (TR; TRAE, s. 35).

└ → **Tanımlama cümlesi**

Kocasının küllerinin gömüldüğü mezarın (kocası Hint felsefesine duyduğu saygı sonucu yakılmayı vasiyet etmişti) sağında son derece bakımlı, solunda ise son derece berbat, bakımsız bir mezar vardı (TR; TRMÜO, s. 40) → **Karşılaştırma cümlesi**

Diyorum ki, bu kez Zafer içeri girdiğinde hepimiz olduğumuz yerde, ne yapıyorsak bırakıp ayağa kalkalım. O ‘rahat’ komutu verince de durumumuzu değiştirmeyelim (BAÇ; BAÇ, s. 119). → **Öneri cümlesi**

Bu arada, koğuşta saklanmış kitaplardan birini, örneğin Kıvılcımlı'nın kitabını ele geçirdi diyelim. Hemen bilgiçlik taslar (BAÇ; ZS, s. 141). → **Varsayım cümlesi**

Büyük bir acı, yavaş yavaş uyanıyor bilincimde (BAÇ; BAG, s. 127).

└ → **Aşamalı durum cümlesi**

9. Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.

Bunu bilen alt kat ve üst kat kiracıları değişik bir gömülme seyrederek diye gelmişlerdi (TR; TRMÜO, s. 40). → **Amaç-sonuç ilişkili cümle**

Bütün hayvanlar uyukluyordu ve bir eşekarısı uyumak için Necip'in omzuna kondu (BAÇ; DN, s. 15). → **Amaç-sonuç ilişkili cümle**

Savaşa da gitmemişti kocası kalbi hasta diye (TR; TRMÜO, s. 38).

└ **Sebeup-sonuç ilişkili cümle**

şimdi üçüncü çocuğunu emzirdiği için Pazar sabahı kiliseye gidemeyen Tante Rosa'nın kocası eski anıları org sesiyle düşünmeye alışıkta (TR; TRAE, s. 31).

└ **Sebeup-sonuç ilişkili cümle**

10. Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.

Ah, gelseler, bi gelse uçaklar, savaşlar bi ulaşsa bize, o zaman ne güzel olacak, şimdiye dek olmamış, özlediğim, bilemediğim en güzel şeyler olacak (TP; DOBS, s. 28-29). → **Özlem**

Yukarda kocası, güzel kocası, yeni kocası keman çalıyordu (TR; TRAE, s. 35).

└ **Beğenme**

Vaaaah yavruuu, vah yılgın gözlü! (BAÇ; H, s. 55) → **Üzülme, acıma**

Bizim aileden biri nasıl olur da... Ben nasıl olur da buradayım? Kızım gibi iyi yetişmiş bir kız nasıl olur da buraya düşer? Bir ihtilal mi oldu? Ne oldu? Kimsenin fark edemediği bir afet gerçekleşti de bula bula sadece bizi mi buldu (BAÇ; BGG, s. 100).

└ **Yakınma**

3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme

1. Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.

Bir araba çevirdi bindik (TP; DBBYKBBBA, s. 35). → Dolaylı tümleç eksikliği

Hanife'nin kollarını çözüp götürdüler (BAÇ; H, s. 56). → Nesne eksikliği

Fadime'nin çırılçıplak telefona gittiğini gören kadınlar kahkahayı bastılar (BAÇ; SB, s. 76). → Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

Atı durdurup bindi ve yangın yerinden dört nala kaçtı (TR; TRACO, s. 19).
L Dolaylı tümleç eksikliği

Akşamları dükkânı kapatıp yorgun argın eve gittiğimde bana hayatı kim sevdirecek? (TR, TRMÜO, s. 38) → Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

Yeni piyasaya çıkmış naylondan çeyizleri vardı içinde (TR; TRSKÇGD, s. 47).
L Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

2. Anlatım bozuklarını düzeltir.

Bu kazanım, bir önceki kazanımda verilen cümleler dâhilinde yapılmıştır.

Bir araba çevirdi bindik (TP; DBBYKBBBA, s. 35).

Düzeltilen şekli → Bir araba çevirdi arabaya bindik.

Hanife'nin kollarını çözüp götürdüler (BAÇ; H, s. 56).

Düzeltilen şekli → Hanife'nin kollarını çözüp Hanife'yi götürdüler.

Fadime'nin çırılçıplak telefona gittiğini gören kadınlar kahkahayı bastılar (BAÇ; SB, s. 76).

Düzeltilen şekli → Fadime'nin telefona çırılçıplak gittiğini gören kadınlar kahkahayı bastılar.

Atı durdurup bindi ve yangın yerinden dört nala kaçtı (TR; TRACO, s. 19).

Düzeltilen şekli → Atı durdurup ata bindi ve yangın yerinden dört nala kaçtı.

Akşamları dükkânı kapatıp yorgun argın eve gittiğimde bana hayatı kim sevdirecek? (TR, TRMÜO, s. 38)

Düzeltilen şekli → Akşamları dükkânı kapatıp eve yorgun argın gittiğimde bana hayatı kim sevdirecek?

Yeni piyasaya çıkmış naylondan çeyizleri vardı içinde (TR; TRSKÇGD, s. 47).

Düzeltilen şekli → Piyasaya yeni çıkmış naylondan çeyizleri vardı içinde.

Sevgi Soysal'ın öykülerinin, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen 8. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 17 kazanımdan 16'sına uygun olduğu belirlenmiştir.

Şekil 3. Sevgi Soysal'ın Öykülerinin Dil Bilgisi Kazanımlarına Uygunluk Oranı

Sonuç Ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlara ve araştırma bulguları çerçevesinde geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Sevgi Soysal, *Tutkulu Perçem*'le başladığı yazarlık serüvenini *Hoş Geldin Ölüm* isimli eseriyle tamamlar. Genç yaşta (40) aramızdan ayrılan yazar, eserlerinde kendi yaşamından yola çıkarak Türk toplumunun değişim sürecinde kadının rolünü göstermeye çalışır. Onun eserlerinde “görgü, gözlem, bilgi, izlenim ve duygu”nun bütün izlerini görmek mümkündür. Ona göre sağlıklı ve eğitilmiş bir toplumun geleceği kadınların özgürleşmesine ve kendilerini yeterince ifade etmelerine bağlıdır.

Yapılan çalışma sonucunda Sevgi Soysal'ın üç öykü kitabındaki (*Tutkulu Perçem*, *Tante Rosa*, *Barış Adlı Çocuk*) toplam 41 öykü sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama sonucunda 18 öykünün olay öyküsü, 23 öykünün ise durum öyküsü özelliği taşıdığına ulaşılmıştır.

Sevgi Soysal'ın öyküleri; sözcük seçimi, söz varlığı; deyimler, ikilemeler, yansımalar, kalıp (ilişki) sözler, atasözü, özlü sözler, dolaylama, aktarmalar; deyim aktarması, ad aktarması, söz sanatları; benzetme, kişileştirme, intak; cümle yapısı ve türleri yönüyle incelenmiş olup öykülerin Türkçeye katkısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde kullanılan toplam sözcük sayısı 45.803'tür. Bunların içinde kullanma sıklığı 1.641 olan “bir” sözcüğü en fazla kullanılan sözcüktür. “Bir” sözcüğü toplam sözcük sayısının % 3.58'ini oluşturmaktadır.

9-12 yaş grubuna dâhil çocuklar için önemli olduğunu düşündüğümüz bazı kelimelerin sıklık oranı verilmiştir. Özellikle bu kelimelere dikkat çekmemizin sebebi, bu sözcüklerin çocuğun kişilik eğitiminde çok önemli yer edinmesidir. Bu bağlamda, “Anne” kelimesi = 137, “Baba” kelimesi = 88, “Aile” kelimesi = 19, “İyi” kelimesi = 77, “Kötü” kelimesinin = 47 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerine bakıldığında dikkat çekici bir diğer özellik Türkçe kökenli sözcük sayısının fazla olmasıdır. Yazar, sözcükleri seçerken bir kuyumcu edasıyla çok titiz davranmıştır. Türkçe kökenli kelime sayısının fazla olması, çocuğun

sözcük dağarcığını geliştirmesi açısından önemlidir. Böylece çocuk, ana dilini daha iyi anlar.

Sevgi Soysal'ın öykülerde kullandığı farklı deyim sayısı 115'tir. Sevgi Soysal, öykülerde kullandığı deyimlerle Türkçenin en etkili ve en güçlü anlatım olanaklarından birini çocuğa sunmuştur. Bu da çocuğun Türkçeyi daha iyi anlamasını sağlar. Yazar, öykülerde deyimleri yerinde ve bilinçli bir şekilde kullanmış; bazı cümlelerde de birden fazla deyim örneğine yer vermiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde bilinçli bir şekilde kullandığı kavramlardan birisi de ikilemelerdir. Sevgi Soysal'ın öykülerde kullandığı farklı ikileme sayısı 208'dir. İkilemelerin kullanılması anlatımı güçlendirici ve pekiştirici bir niteliğe kavuşturur. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçeyi daha iyi anlamaları için, bu ikilemeler kayda değer niteliktedir.

Öykülerde kullanılan yansıma sözcükler sayesinde çocuk; doğadaki nesnelere, varlıkların yapısını daha iyi anlamakta ve bu sözcüklerin ana dilindeki önemini de kavramaktadır. Çocuk, bu bağlamda doğanın hareketliliğini, canlılığını daha iyi kavrar ve duyu organlarının varlığını da pekiştirir. Sevgi Soysal'ın öykülerde kullandığı farklı yansıma sözcük sayısı 38'dir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde geçen kalıp sözler de çocuğun içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını kavraması açısından önemlidir. Çocuk, kendi toplumsal kültürünün alt yapısını da anlamış olur. Sevgi Soysal'ın öykülerde kullandığı farklı kalıp sözcük sayısı 40'tır.

Yazar, öykülerinde söz sanatlarını da başarılı bir şekilde kullanmıştır. En fazla tercih ettiği söz sanatları ise benzetme ve kişileştirme sanatlarıdır.

Sevgi Soysal'ın öykülerinde bütün cümlelerin toplamı, 5862'dir. Bunların 2847'si *tek yargılı* cümledir. *Birleşik cümlelerin* sayısı 3015'tir. Bu çalışma yapılırken kesik (eksik) cümleler de toplam cümle sayısına dâhil edilmiştir.

Öykülerde kurallı cümle ve olumlu cümle sayısının fazla olması *çocuğa görelilik* ilkesine uygundur. Öykülerde özellikle fiil cümleleri, kurallı cümleler ve olumlu cümleler ağırlıktadır. Bunun yanı sıra kurallı cümle sayısı da son derece fazladır. Kurallı cümlelerin sayısının fazla olması, çocuğun Türkçe cümle yapısını anlamasını

kolaylaştırır. Yazarın olumlu cümleleri fazla sayıda kullanması da çocuğa kazandırılmak istenen olumlu dünya görüşü için önem arz eder.

Sevgi Soysal'ın öykülerinin, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen dil bilgisine yönelik toplam 53 kazanımdan 49 tanesine uygun olduğu belirlenmiştir.

Sevgi Soysal'ın öykülerinin, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen 6. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 16 kazanımdan tamamına; 7. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 20 kazanımdan 17'sine; 8. sınıf dil bilgisine yönelik toplam 17 kazanımdan 16'sına uygun olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Yukarıdaki sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

Sevgi Soysal'ın öyküleri değer eğitimi açısından incelenebilir. Öykülerde belli bir değer aktarımı var mıdır ya da değer aktarımı nasıl sağlanabilir sorularına yanıt aranmalıdır.

Sevgi Soysal'ın bu öykülerinde kullandığı sözcüklerin büyük oranı Türkçe kökenlidir. Bu öykülerin hedef kitlesi her ne kadar çocuklar değilse de bu sonuç, yazarın çocuklara ana dilin güzelliklerini, zenginliklerini sunması bakımından kayda değerdir. Bu bağlamda benzer çalışmalar, özellikle çocuk edebiyatı yazarları için de yapılarak birtakım karşılaştırmalara gidilmelidir.

Söz varlığı üzerine ülkemizde yapılan çalışmaların doyurucu nitelikte olduğunu söylemek güçtür. Bu çalışmanın sonucunda Sevgi Soysal'ın öykülerinde çok zengin bir söz varlığına ulaşılmıştır. Yazarın özellikle deyimleri, ikilemeleri, yansımaları, kalıp sözleri, aktarmaları, benzetmeleri ve kişileştirme gibi söz sanatlarını ustalıkla kullandığı görülebilmektedir. Bu nedenle hedef kitlesi çocuklar olan ürünlerin de söz varlıkları üzerinde titiz çalışmalar yapılmalı ve araştırma sonuçları ışığında yeni çocuk edebiyatı ürünleri oluşturulmalıdır.

Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın öyküleri, 2006 Türkçe Dersi (6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programında belirtilen dil bilgisi kazanımlarına uygunluğu bakımından incelenmiştir. Bu nedenle hedef kitlesi çocuk olan ürünlerin de Milli Eğitim Bakanlığı

okullarındaki II. kademe öğrencilerinin ders kitaplarıyla karşılaştırılması, artı ve eksi yönlerinin tespit edilmesi gerekir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, Adalet. (1984). *Nasıl Yaşamışlardı?*. İstanbul: Sanat Olayı.
- Ağaoğlu, Adalet. (2004). *Damla Damla Günler*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Akatlı, Füsun. (2009). *Sevgi Soysal'ın Öykücü Damarı. Barış Adlı Çocuk*, Sevgi Soysal 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akın, Gülten. (1977). *Sevgi'yle*. Türk Dili. S.304. 13. Ankara.
- Aksan, Doğan. (1990). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, Doğan. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan. (2002). *Ana Dilimizin Söz Denzinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, Doğan. (2009). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yay.
- Aksoy, Ömer Asım. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aktaş, Şerif. (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Altunkaya, Hatice. (2010). *Eski Ve Yeni II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Banguoğlu, Tahsin. (2000). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Baydar, Oya. (2007). *Sevgi İçin Bir Önsöz, Yıldırım Bölge Kadınlar Koşuşu, Sevgi Soysal*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bakır, Yasemin. (2005). *Sevgi Soysal'ın Romanlarındaki Kadın Kahramanlar Üzerine Taksonomik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- Batur, Suat. (2006). *Öyküleriyle Türkçede Deyimler*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayın Evi.
- Belge, Murat. (2006). *Edebiyat Üzerine Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beyreli, Latif. ve diğerleri (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Ankara, PegemA Yayıncılık.

- Çoban, Ahmet. (2004). *Edebiyatta Üslûp Üzerine*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama Anonim Şirketi.
- Çürük, Yasemin. (2009). *Atilla İlhan'ın Kurtlar Sofrası Adlı Romanında Geçen İkilemeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Adana.
- Daşcıoğlu, Yılmaz ve Koç, Okan. (2009). *Batı Tarzı Türk Hikâyesinin Doğuşu ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ana Temalar*. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-I Winter 2009.
- Dilçin, Cem. (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yay.
- Dilek, İbrahim.(1997). *Altay Türklerinin Atasözlerinde At*. Millî Folklor Dergisi, Cilt:5, Sayı:34, s.63.
- Doğan, Mehmet (2005). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Duru, Orhan. (1973). *Sevgi Soysal*. Milliyet Sanat Dergisi. S.46.3-15. İstanbul.
- Duruhan, Kemal ve Bekir, İlhan (2004). *Eğitim-Öğretimle İlgili Bazı Atasözü ve Deyimlerimizin Öğrenme-Öğretme Süreci Bakımından İrdelenmesi*. Millî Eğitim Dergisi, Güz-2004, Sayı: 164, s: 119-126.
- Doğan, Erdal. (2003). *Sevgi Soysal Yaşasaydı Aşık Olurdum*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Ergin, Muharrem. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Erkul, Ayşe Betül.(2008). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Olaya Dayalı Metinlerin Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmedeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmirErtuğrul, Ahmet. (2005). *Yeni Müfredata Göre Edebî Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: Zambak Yay.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki. (2004). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Furrer, Priska. (2004). *Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.

- Güzel, Abdurrahman ve Torun, Ali (2004); *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 2.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet. (1995). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Ergun Yayınevi.
- İdil, Mümtaz. (1998). *Bir Sevginin Öyküsü*. Tarsus: Kültür Bakanlığı Yay.
- İleri, Selim. (1977). *Sevgi Soysal Üzerine*. Ankara: Türk Dili.
- Kandiyoti, Deniz. (2007). *Cariyeler, Bacılar, Yurттаşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaplan, Mehmet. (1946). *Tevfik Fikret ve Şiiri*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Karakaşlı, Karin. (2010). *Avangard ve Toplum dışı Roman Kadınları: Sevgi Soysal'ın Tante Rosa'sı İle Jean Rhys'in Günaydın Geceyarısı Romanını Karşılaştırmalı Okuması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kavcar, Cahit. ve diğerleri (2002). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kazmaoğlu, Mine .(1997). *Öznel Bir Biyografi Denemesi*. İstanbul: YK Kitaplık.
- Kenan, Akyüz. (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İnkılâp Kitabevi, İstanbul
- Kolcu, Ali İhsan. (2006). *Öykü Sanatı*. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.
- MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Moran, Berna. (2004). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: İletişim Yay.
- Naci, Fethi. (1981). *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme*. İstanbul: Gerçek Yay.
- Oğuzkan, Ali. (2001). *Örneklerle Türkçe ve Kompozisyon Bilgileri*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Öz, Erdal. (1976). "Cumhuriyet." İstanbul. 7.
- Özkırımlı, Atilla. (1994). *Romanların Dünyasında*. Ankara: Ümit Yayınları.
- Özkırımlı, Atilla. (1977). *Tutkulu Perçem'den Şafak'a Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi*. İstanbul: Birikim Yay.

- Özkan, Mustafa. ve Sevinçli, Veysi. (2009). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Pala, İskender. (2007). *İki Dirhem Bir Çekirdek*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Pilav, Salim. (2008). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sağlam, Musa Yaşar. (2004). *Atasözleri – Kaybolan Mirasımız*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Sarmaşık, Belgin.(2001). *Edebiyat Dünyasından Atillâ İlhan'a Mektuplar*. İstanbul: Otopsi Yay.
- Sever, Sedat. (1987). *Çocuk Eğitiminde Çocuk Hikâyelerinin Yeri ve Önemi*. Milli Eğitim, S. 73, s. 14-15.
- Sever, Sedat. (1994). *Türkçe Öğretiminde Uygulanan Tam Öğrenme Kuramı İlkelerinin Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerindeki Erişmeye Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. C. 27, S. 1.
- Sever, Sedat. (2004). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Somuncuoğlu, Gamze. (2002). *Sevgi Soysal'ın Yapıtlarında Kadın Kimliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Soysal, Sevgi. (1976). *Sevgi Soysal Milliyet Sanat*, Sayı 208, s. 3.
- Soysal, Sevgi. (2009). *Barış Adlı Çocuk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, Sevgi. (2010). *Tutkulu Perçem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Soysal, Sevgi. (2012). *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sökmen, Süleyman Alper. (2003). *Sevgi Soysal'ın "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti" Romanında Sıfatlar ve Üslûba Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tekin, Mehmet. (2002). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları)1*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A. Ş.

- Topaloğlu, Ahmet. (1989). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Türker, Yıldırım. (2004). *Sadece Bakmaya Karşı, Bakmak, Sevgi Soysal*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- TDK. Yazım Kılavuzu. (2012). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK. Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, Berke. (1988). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitabevi.
- Yıldız, Saadettin. (1997). *Arif Nihat Asya'nın Şiir Dünyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- Yüce, Sefa. (2007). *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebi Eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zülfikar, Hamza.(1995). *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*. Ankara: TDK Yayınları.
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Varoluşçuluk> (Erişim Tarihi: 24.01.2013)

Ekler

EK-1: Sevgi Soysal'ın Bazı Öykülerinde Geçen Sözcüklerin Köken Bilgisi

Tutkulu Perçem Kitabında “*Tek Kırmızı Bir de*” İsimli Öyküde Geçen Kelimelerin

Köken Bilgisi

Sıra	Sözcük	Köken	Sıra	Sözcük	Köken
1	Ak-	(Tr.)	27	Kuş	(Tr.)
2	Ansızın	(Ar.)	28	Kesim	(Tr.)
3	Ardından	(Tr.)	29	Nasıl	(Tr.)
4	Bütün	(Tr.)	30	O	(Tr.)
5	Bu	(Tr.)	31	Ol-	(Tr.)
6	Boşluk	(Tr.)	32	Oluş-	(Tr.+Tr.)
7	Belki	(Ar.)	33	Ova	(Tr.)
8	Bir	(Tr.)	34	Örtülü	(Tr.+Tr.)
9	Boyut	(Tr.)	35	Özlem	(Tr.)
10	Birden	(Tr.)	36	Patla-	(Tr.)
11	Böl-	(Tr.)	37	Sarı	(Tr.)
12	Bil-	(Tr.)	38	Siyah	(Fars.)
13	Bekle-	(Tr.)	39	Sakla-	(Tr.)
14	Çekinik	(Tr.)	40	Sıra	(Gr.)
15	De/da	(Tr.)	41	Saydam	(Tr.)
16	Derinlik	(Tr.)	42	Tek	(Fars.)
17	Duvar	(Fars.)	43	Tekdüze	(Fars+Tr.)
18	Güneş	(Tr.)	44	Utan-	(Tr.)
19	Gürül	(Sansk.+Tr.)	45	Uç-	(Tr.)
20	Gel-	(Tr.)	46	Uç	(Tr.)
21	Görü	(Tr.)	47	Yer	(Tr.)
22	Herhangi	(Fars.+Tr.)	48	Yitir-	(Tr.)
23	Kırmızı	(Ar.)	49	Yeni	(Tr.)
24	Kara	(Tr.)	50	Yağmur	(Tr.)
25	Kadın	(Sog.)	51	Yitir-	(Tr.)
26	Kıvrım	(Tr.)			

**Tante Rosa Kitabında “Tante Rosa’nın Hayvanları” İsimli Öyküde Geçen
Kelimelerin Köken Bilgisi**

Sıra	Sözcük	Köken	Sıra	Sözcük	Köken
1	Ayrı	(Tr.)	43	Anlam	(Tr.)
2	Anla-	(Tr.)	44	Ansızın	(Ar.)
3	Al	(Tr.)	45	Ah	(Tr.)
4	Ama	(Ar.)	46	Ak-	(Tr.)
5	Akşam	(Har.)	47	Bir	(Tr.)
6	Aşk	(Tr.)	48	Bul-	(Tr.)
7	Asla	(Ar.)	49	Bit-	(Tr.)
8	Aptal	(Ar.)	50	Bakış	(Tr.)
9	Aile	(Ar.)	51	Başbaşa	(Tr.+Tr.)
10	Bil-	(Tr.)	52	Evcil	(Tr.)
11	Bekle-	(Tr.)	53	Gün	(Tr.)
12	Bırak-	(Tr.)	54	Gönüllü	(Tr.+Tr.)
13	Bayağı	(Tr.)	55	Gerek-	(Tr.)
14	Başla-	(Tr.)	56	Gir-	(Tr.)
15	Bön	(Tr.)	57	Gibi	(Tr.)
16	Bombardıman	(Fr.)	58	Götür-	(Tr.)
17	Böyle	(Ar.)	59	Gör-	(Tr.)
18	Birahane	(Alm.+Fars.)	60	Git-	(Tr.)
19	Bardak	(Tr.)	61	Halk	(Ar.)
20	Bira	(Alm.)	62	Hatırla-	(Ar.)
21	Bütün	(Tr.)	63	Hamile	(Ar.)
22	Bu	(Tr.)	64	Hepsi	(Tr.)
23	Birinci	(Tr.+Tr.)	64	Hatırla-	(Ar.)
24	Birlik	(Tr.)	66	Irak	(Tr.)
24	Birdenbire	(Tr.+Tr.)	67	İçin	(Tr.)
26	Biçimleniveren	(Tr.+Tr.)	68	İste-	(Tr.)
27	Benze-	(Tr.)	69	İç-	(Tr.)
28	Bak	(Tr.)	70	İkinci	(Tr.+Tr.)
29	Cumartesi	(Ar.+Tr.)	71	İçinde	(Tr.)
30	Can	(Fars.)	72	İyi	(Tr.)
31	Cinsiyet	(Ar.)	73	Kaplumbağa	(Tr.)
32	Çık-	(Tr.)	74	Hayvan	(Ar.)
33	Çünkü	(Fars.)	75	Kal-	(Tr.)
34	Çılgın	(Tr.)	76	Kedi	(Rum.)
35	Dernek	(Tr.)	77	Kendi	(Tr.)
36	Dans	(Fr.)	78	Köşe	(Fars.)
37	Doğru	(Tr.)	79	Kol	(Tr.)
38	Doğur-	(Tr.)	80	Kötü	(Tr.)
39	Çok	(Tr.)	81	Kız	(Tr.)
40	Daha	(Tr.)	82	Kirlen-	(Tr.)
41	Dördüncü	(Tr.+Tr.)	83	Kuru	(Tr.)
42	Dışarı	(Tr.)	84	Komşu	(Tr.)

85	Çıkıver-	(Tr.+Tr.)	131	Kaç-	(Tr.)
86	Değil	(Tr.)	132	Kadar	(Ar.)
87	Delik	(Tr.)	133	Karşı	(Tr.)
88	Dünya	(Ar.)	134	Koca	(Tr.)
89	Ev	(Tr.)	135	Kadın	(Sog.)
90	Elele	(Tr.+Tr.)	136	Ki	(Fars.)
91	Dergi	(Tr.)	137	Kal-	(Tr.)
92	Evet	(Peh.)	138	Kevgir	(Fars.)
93	En	(Tr.)	139	Kez	(Tr.)
94	Evlen-	(Tr.)	140	Koru-	(Tr.)
95	Erkek	(Tr.)	141	Köpek	(Tr.)
96	El	(Tr.)	142	Kanarya	(İsp.)
97	Kampanya	(İtl.)	143	Tavuk	(Moğ.)
98	Kişi	(Tr.)	144	Tango	(İsp.)
99	Lojman	(Fr.)	145	Tante	(Alm.)
100	Melek	(Ar.)	146	Tut-	(Tr.)
101	Muhabbet	(Ar.)	147	Terle-	(Tr.)
102	Mahalle	(Ar.)	148	Titre-	(Tr.)
103	Nen	(Tr.)	149	Unut-	(Tr.)
104	Namus	(Gr.)	150	Utan-	(Tr.)
105	Neden	(Tr.)	151	Üç	(Tr.)
106	Ol-	(Tr.)	152	Üçüncü	(Tr.+Tr.)
107	O	(Tr.)	153	Varlık	(Tr.)
108	Orman	(Tr.)	154	Vals	(Fr.)
109	Olay	(Tr.)	155	Ve	(Ar.)
110	Oğul	(Tr.)	156	Yık-	(Tr.)
111	Orada	(Tr.)	157	Yıkıntı	(Tr.)
112	Özgür	(Tr.)	158	Yıkıl-	(Tr.)
113	Önce	(Tr.)	159	Yardım	(Tr.)
114	Öde-	(Tr.)	160	Yap-	(Tr.)
115	Pembe	(Fars.)	161	Yalnız	(Tr.)
116	Pusu	(Tr.)	162	Yırtıcı	(Tr.)
117	Piç	(Fars.)	163	Yanak	(Tr.)
118	Pek	(Tr.)	164	Yürü-	(Tr.)
119	Patika	(Bul.)	165	Yeter	(Tr.)
120	Para	(Fars.)	166	Yırtıcı	(Tr.)
121	Roman	(Fr.)	167	Yine	(Tr.)
122	Sırt	(Tr.)	168	Yat-	(Tr.)
123	Sayesinde	(Fars.)	169	Yayımlan-	(Tr.)
124	Sonra	(Tr.)	170	Yat-	(Tr.)
125	Sabah	(Ar.)	171	Yazılan	(Tr.)
126	Siz	(Tr.)	172	Yık-	(Tr.)
127	Sinsi	(Tr.)	173	Yukarı	(Tr.)
128	San-	(Tr.)	174	Zavallı	(Ar.)
129	Sahip	(Ar.)	175	Zaman	(Ar.)
130	Süzül-	(Tr.)	176	Zarar	(Ar.)

177	Su	(Tr.)	188	Dondurmacı	(Tr.+Tr.)
178	Sık-	(Tr.)			
179	Somutlaşiver-	(Tr.+Tr.)			
180	Sap-	(Tr.)			
181	Süslen-	(Tr.)			
182	Sev-	(Tr.)			
183	Savaş	(Tr.)			
184	Şey	(Ar.)			
185	Taşı-	(Tr.)			
186	Tak-	(Tr.)			
187	Tek	(Fars.)			

**Barış Adlı Çocuk Kitabında “Deli Tank ve Çocuk” İsimli Öyküde Geçen
Kelimelerin Köken Bilgisi**

Sıra	Sözcük	Köken	Sıra	Sözcük	Köken
1	Arı	(Tr.)	43	Bağır-	(Tr.)
2	Arada	(Tr.)	44	Büzül-	(Tr.)
3	At-	(Tr.)	45	Bil-	(Tr.)
4	Aban-	(Ar.)	46	Bahçe	(Fars.)
5	Ansızın	(Ar.)	47	Banka	(Alm.)
6	Art	(Tr.)	48	Birden	(Tr.)
7	At	(Tr.)	49	Bereket	(Ar.)
8	Armağan	(Fars.)	50	Boşal-	(Tr.)
9	Ağız	(Tr.)	51	Bul-	(Tr.)
10	Ara	(Tr.)	52	Ben	(Tr.)
11	Ayrı	(Tr.)	53	Biz	(Fars.)
12	Alev	(Tr.)	54	Birik-	(Tr.)
13	Al-	(Tr.)	55	Başarı	(Tr.)
14	Ayır-	(Tr.)	56	Bit-	(Tr.)
15	Anne	(Hit.)	57	Bela	(Ar.)
16	Apartman	(Fr.)	58	Başka	(Tr.)
17	Atla-	(Tr.)	59	Başla-	(Tr.)
18	Artık	(Tr.)	60	Baba	(Fars.)
19	Ateş	(Fars.)	61	Camekân	(Fars.)
20	Asker	(Ar.)	62	Cam	(Fars.)
21	At-	(Tr.)	63	Canlı	(Fars.+Tr.)
22	Arz	(Ar.)	64	Canlan-	(Tr.)
23	Amir	(Ar.)	65	Canlılık	(Tr.)
24	Aşk	(Ar.)	66	Cimri	(Fars.)
25	Ama	(Ar.)	67	Çocuk	(Tr.)
26	Alışagel-	(Tr.+Tr.)	68	Çizgi	(Tr.)
27	Alın	(Tr.)	69	Çiçek	(Fars.)
28	Bat-	(Tr.)	70	Çabala-	(Tr.)
29	Bozkır	(Tr.)	71	Çoğal-	(Tr.)
30	Bahar	(Sansk.)	72	Çiğdem	(Tr.)
31	Bütün	(Tr.)	73	Çalış-	(Tr.)
32	Bu	(Tr.)	74	Çam	(Tr.)
33	Beden	(Ar.)	75	Çörek	(Tr.)
34	Bir	(Tr.)	76	Çık-	(Tr.)
35	Bazen	(Ar.)	77	Çamaşır	(Fars.)
36	Boşluk	(Tr.)	78	Deli	(Tr.)
37	Boy	(Tr.)	79	Dizi	(Tr.)
38	Bilinçsiz	(Tr.)	80	Dönem	(Tr.)
39	Bitki	(Tr.)	81	Don (hava olayı)	(Tr.)
40	Büyü-	(Tr.)	82	Doğa	(Tr.)
41	Bulut	(Tr.)	83	Doğum	(Tr.)
42	Bas-	(Tr.)	84	Dur-	(Tr.)

85	Bağla-	(Tr.)	131	Dolu	(Tr.)
86	Dudak	(Tr.)	132	Gör-	(Tr.)
87	Dükkân	(Fars.)	133	Gözük-	(Tr.)
88	Dokun-	(Tr.)	134	Gezin-	(Tr.)
89	Düşünce	(Tr.)	135	Güneş	(Tr.)
90	Düğme	(Tr.)	136	Gelincik	(Tr.)
91	Daha	(Tr.)	137	Gibi	(Tr.)
92	Doğurgan	(Tr.)	138	Güvenli	(Tr.)
93	Delir-	(Tr.)	139	Gırtlak	(Tr.)
94	Dikil-	(Tr.)	140	Gazete	(Fr.)
95	Dört Yol	(Tr.+Tr.)	141	Hareket	(Ar.)
96	Direk	(Tr.)	142	Hazırlan-	(Ar.)
97	Daire	(Ar.)	143	Hınçlı	(Tr.)
98	Dol-	(Tr.)	144	Her	(Fars.)
99	Damga	(Tr.)	145	Hem	(Fars.)
100	Döner	(Tr.)	146	Halka	(Ar.)
101	Dolap	(Ar.)	147	Herhangi	(Fars.+Tr.)
102	Dolandırıcılık	(Tr.)	148	Hatırla-	(Ar.)
103	Damar	(Sansk.)	149	Hepsi	(Tr.)
104	Delilik	(Tr.)	150	Hanım	(Tr.)
105	Dek	(Tr.)	151	Harf	(Ar.)
106	Daya-	(Tr.)	152	Irak	(Tr.)
107	Diploma	(Gr.)	153	İç	(Tr.)
108	Düşman	(Fars.)	154	İste-	(Tr.)
109	Eşya	(Ar.)	155	İşaret	(Ar.)
110	El	(Tr.)	156	İki	(Tr.)
111	Ev	(Tr.)	157	İleri	(Tr.)
112	Ez-	(Tr.)	158	İçeri	(Tr.)
113	Eğlenceli	(Tr.)	159	İçin	(Tr.)
114	Emir	(Ar.)	160	İlk	(Tr.)
115	Eski	(Tr.)	161	Kızıl	(Tr.)
116	En	(Tr.)	162	Kurak	(Tr.)
117	Ekle-	(Tr.)	163	Kar	(Tr.)
118	Erit-	(Tr.)	164	Kızgın	(Tr.)
119	Fıskır-	(Tr.)	165	Kon-	(Tr.)
120	Gün	(Tr.)	166	Kapat-	(Tr.)
121	Güç	(Tr.)	167	Karınca	(Tr.)
122	Gel-	(Tr.)	168	Köstebek	(Tr.)
123	Gizli	(Tr.)	169	Kurşun	(Tr.)
124	Gitgide	(Tr.+Tr.)	170	Kudur-	(Tr.)
125	Günbatımı	(Tr.+Tr.)	171	Koş-	(Tr.)
126	Gürle-	(Sansk.)	172	Kızıştır-	(Tr.)
127	Gümüş	(Tr.)	173	Kop-	(Tr.)
128	Geç-	(Tr.)	174	Kâğıt	(Ar.)
129	Geri	(Tr.)	175	Kılıbık	(Tr.)
130	Git-	(Tr.)	176	Kol	(Tr.)

177	Küçük	(Fars.)	224	Örtü	(Tr.)
178	Kapı	(Tr.)	225	Özle-	(Tr.)
179	Kovala-	(Tr.)	226	Ön	(Tr.)
180	Koş-	(Tr.)	227	Önce	(Tr.)
181	Kaç-	(Tr.)	228	Ölgünlük	(Tr.+Tr.)
182	Kent	(Sog.)	229	Ölüm	(Tr.)
183	Kal-	(Tr.)	230	Öden-	(Tr.)
184	Karşı	(Tr.)	231	Övün-	(Tr.)
185	Kaçış-	(Tr.)	232	Örgüt	(Tr.)
186	Kır-	(Tr.)	233	Papatya	(Rum.)
187	Kolay	(Tr.)	234	Paslandır-	(Tr.)
188	Kürk	(Tr.)	235	Paket	(Fr.)
190	Kancık	(Lat.)	236	Piyangocu	(İtl.+Tr.)
191	Kendi	(Tr.)	237	Pamuk	(Tr.)
192	Mevsim	(Ar.)	238	Para	(Fars.)
193	Maden	(Ar.)	239	Parmak	(Tr.)
194	Mor	(Fars.)	240	Piyango	(İtl.)
195	Memur	(Ar.)	241	Polis	(Gr.)
196	Morluk	(Fars.+Tr.)	242	Pul	(Lat.)
197	Makine	(Gr.)	243	Palavra	(İsp.)
198	Masa	(Lat.)	244	Parti	(Fr.)
199	Mektup	(Ar.)	245	Renkli	(Fars.+Tr.)
200	Matbaa	(Ar.)	246	Rüzgâr	(Fars.)
201	Merak	(Ar.)	247	Rahatlık	(Ar.+Tr.)
202	Meraklı	(Ar.+Tr.)	248	Resmî	(Ar.)
203	Namlu	(Fars.)	249	Sonra	(Tr.)
204	Ne	(Tr.)	250	Soğuk	(Tr.)
205	Nişan	(Fars.)	251	Sıcak	(Tr.)
206	Nerede	(Tr.)	252	Sıçan	(Tr.)
207	Orada	(Tr.)	253	Sindir-	(Tr.)
208	O	(Tr.)	254	Sinek	(Tr.)
209	Onun	(Tr.)	255	Sancı	(Tr.)
210	Oyuk	(Tr.)	256	Sıklaş-	(Tr.)
211	Ovala-	(Tr.)	257	Süslü	(Tr.)
212	On	(Tr.)	258	Salon	(Alm.)
213	Oyna-	(Tr.)	259	Sıra	(Gr.)
214	Ona	(Tr.)	260	Sat-	(Tr.)
215	Oyuncak	(Tr.)	261	Say-	(Tr.)
216	Oraya	(Tr.)	262	Salata	(Fr.)
217	Ol-	(Tr.)	263	Sokak	(Tr.)
218	Onlar	(Tr.)	264	Sev-	(Tr.)
219	Ora	(Tr.)	265	Seç-	(Tr.)
220	Oradaki	(Tr.)	266	Sahip	(Ar.)
221	Ölgün	(Tr.)	267	Sınır	(Yun.)
222	Ölü	(Tr.)	268	Sağ	(Tr.)
223	Savaş-	(Tr.)	269	Yürüt-	(Tr.)

270	Sıyrı-	(Tr.)	324	Yağ-	(Tr.)
271	Silkin-	(Tr.)	325	Yavaş	(Tr.)
272	Sandık	(Ar.)	326	Yılbaşı	(Tr.+Tr.)
273	Sicil	(Lat.)	327	Yarış	(Tr.)
274	Sövgü	(Tr.)	328	Yan	(Tr.)
275	Sar-	(Tr.)	329	Yayıl-	(Tr.)
276	Sızı	(Tr.)	330	Yön	(Tr.)
277	Sevgi	(Tr.)	331	Yoksul	(Tr.)
278	Şimdi	(Tr.)	332	Yaş	(Tr.)
279	Şiş-	(Tr.)	333	Yargıç	(Tr.)
280	Şey	(Ar.)	334	Yabancı	(Fars.)
281	Şaşır-	(Tr.)	335	Yıl	(Tr.)
282	Top	(Tr.)	336	Yalnız	(Tr.)
283	Toz	(Tr.)	337	Yiyici	(Tr.)
284	Tekerlek	(Tr.)	338	Yüzyıllık	(Tr.+Tr.)
285	Tek	(Fars.)	339	Yürü-	(Tr.)
286	Tüket-	(Tr.)	340	Yapı	(Tr.)
287	Tombala	(İtl.)	341	Yer	(Tr.)
288	Tat	(Tr.)	342	Yat-	(Tr.)
289	Toprak	(Tr.)	343	Yıldız	(Tr.)
300	Tezgâh	(Fars.)	344	Yazı	(Tr.)
301	Tırnak	(Tr.)	345	Yaz-	(Tr.)
302	Tanı-	(Fars.)	346	Yalan	(Tr.)
303	Tüken-	(Tr.)	347	Yak-	(Tr.)
304	Tüketici	(Tr.)	348	Yet-	(Tr.)
305	Uç	(Tr.)	349	Yüz	(Tr.)
306	Uzat-	(Tr.)	350	Yeni	(Tr.)
307	Uzan-	(Tr.)	351	Ziyafet	(Ar.)
308	Ufal-	(Tr.)	352	Zaman	(Ar.)
309	Uyuş-	(Tr.)	353	Zincir	(Fars.)
310	Ukala	(Ar.)	354	Değişken	(Tr.)
311	Üç	(Tr.)	355	Büfe	(Fr.)
312	Ün	(Tr.)	356	Nasıl	(Tr.)
313	Üst	(Tr.)	357	Saldır-	(Tr.)
314	Var	(Tr.)	358	Hiçbir	(Fars.+Tr.)
315	Varoluş	(Tr.+Tr.)	359	Devlet	(Ar.)
316	Vitrin	(Fr.)	360	Barış	(Tr.)
317	Var-	(Tr.)	361	Anten	(Fr.)
318	Ve	(Ar.)	362	Tank	(İng.)
319	Yaz	(Tr.)	363	Trafik	(Fr.)
320	Yağmur	(Tr.)	364	Televizyon	(Fr.)
321	Yapış-	(Tr.)	365	Telgraf	(Fr.)
322	Yuva	(Çin.)	366	Telefon	(Fr.)
323	Yut-	(Tr.)			

Ek-2: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Deyimler Listesi

Sıra	Deyim	Geçtiği Öyküler
1	Açığa vur-	CFKHNS
2	Aforoz et-	TRAE
3	Ayakta kal-	TRMÜO
4	Ayak kes-	TRMÜO
5	Ayağa kalk-	TRMÜO
6	Allah Allah	TRSKÇGD
7	Ayağı yere bas-	TRGDŞM
8	Aklı ermemek	TRGDŞM
9	Acı çek-	TRP
10	Araları açıl-	BGG
11	Aklından çıkar-	BGG
12	Arka çık-	BGG
13	Akıl sır ermemek	BGG
14	Avucunu yala-	BAÇ
15	Ağzından yel al-	BAÇ
16	Aklı kes-	BAÇ
17	Ağızdan laf al-	ZS
18	Aklına gel-	ZS
19	Boyun eğ-	NÖKA
20	Baş salla-	TETR
21	Bağrına bas-	DN
22	Bildiğini oku-	H
23	Baş et-	E
24	Baştan savma	BGG
25	Burnu havada ol-	BGG
26	Burnu büyü-	BGG
27	Başının etini ye-	BGG
28	(Birine) Kafa tut-	BGG
29	Burnu sürtül-	BGG
30	Başa çık-	BAÇ
31	Boğazına düğümlen-	DOBS
32	Canı çık-	DN / BGG / BAÇ
33	Canına değ-	BGG
34	Canına düşkün	TRBRA
35	Canına oku-	ZS
36	Canı çek-	DOBS / NÖKA
37	Canı sıkıl-	OBABGGG
38	Can ver-	TRAE
39	Çit çıkarmamak	BAÇ
40	Dile gel-	BGG
41	Diş bile-	AB
42	Eceli gel-	H
43	El at-	TETR / ZS

44	Elleri kolları bağı kal-	TETR
45	Ele ver-	TRYIE / BGG
46	El değmemiş ol-	KA
47	El ele ver-	TRYIE
48	Göz boya-	ZS
49	Gücüne git-	BAÇ
50	Gözleri parla-	BAÇ
51	Gönlü kırıl-	BGG
52	Göz at-	SB
53	Göze gel-	DN
54	Gözü pek ol-	E
55	Gözleri yaşar-	MAŞK
56	Göze al-	E / SB / BGG
57	Gönül al-	E
58	Gözden çıkar-	H
59	Göz yum-	BAÇ
60	Gözüne kestir-	NÖKA
61	Gözlerini ayırma-	TP
62	Göz dik-	DBBYKBBBA
63	Gönülleri fethetmek	TRACO
64	Gözü tut-	TRILY
65	Günüşiğine çıkar-	TETR
66	Gönlünden kop-	DN
67	Helal olsun	TRBRA
68	Hüküm sür-	CFKHNK
69	İcabına bak-	BGG
70	İmana gel-	BAÇ
71	İçine kapan-	İ
72	İç aç-	TRMÜO
73	İşe koyul-	TETR
74	Kıran gir-	BAÇ
75	Karar kıl-	BAÇ
76	Kaş çat-	BGG
77	Kılını bile kıpırdatmamak	BGG
78	Karşı çık-	BGG / BAÇ
79	Kulak kesil-	DOBS
80	Karşı dur-	DOBS
81	Kulak bük-	TRACO
82	Kapı dışarı et-	TRSKÇGD
83	Karşı koy-	TETR
84	Kucak aç-	DN
85	Kulak tıka-	MAŞK
86	Kendine gel-	DTÇ
87	Lahavle çek-	BAÇ
88	Laf tut-	BGG
89	Maşallahı var	DN

90	Ocağı sön-	BGG
91	Öç al-	KA / TRRO
92	Peşkeş çek-	BGG
93	Rahat bat-	DN
94	Sağı solu (belli) olmamak	E
95	Sineye çek-	BAÇ
96	Su gibi ak-	TRH
97	Silip süpür-	SESBGYNV
98	Şaha kalk-	TRACO
99	Şom ağızlı	TRMÜO
100	Tadına var-	HSNSISGS
101	Tadını çıkar-	TRRO / Y
102	Tadı kaç-	ZS
103	Taş kesil-	BGG
104	Takılı kal-	H
105	Üstüne al-	TETR
106	Üstesinden gel-	E
107	Yol aç-	BGG
108	Yüreği ağzına gel-	AB
109	Yüz ver-	TRSKÇGD / NÖKA
110	Yufka yürekli ol-	TRACO
111	Yürek parçala-	TRACO
112	Yol al-	DBBYKBBBA
113	Yüz yüze gel-	DBBYKBBBA
114	Yüz tut-	TRMÜO
115	Zaman öldür-	NÖKA

EK-3: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen İkilemeler Listesi

Sıra	İkileme	Geçtiği Öyküler
1	Ard arda	BŞHHOY / HSNSİSGS
2	Arka arkaya	SESBGYNV / TRD / BAÇ
3	Arada sırada	TRSKÇGD / TRYIE
4	Allah Allah	TRSKÇGD
5	Al al	TRH
6	Ayrı ayrı	BAG
7	Apar topar	BAG
8	Ardı ardına	BGG / BAG
9	Ağır ağır	BAÇ
10	Allak bullak	BAÇ
11	Adam madam	BGG
12	Az maz	BGG
13	Açık saçık	BGG / ZS
14	Alev alev	E
15	Alık alık	H
16	Aşağılamalı aşağılamalı	H
17	Ah ah	DN
18	Aman aman	DN
19	Bile bile	TRILY / Y / BGG
20	Bağrıış çığıriş	SB / BGG
21	Birer ikişer	BGG
22	Bildi bileli	BGG
23	Bula bula	BGG
24	Bura bura	BGG
25	Başı sonu	BAG
26	Baka baka	TRSKÇGD
27	Bas bas	BAG
28	Bazı bazı	ZS
29	Bulaşa bulaşa	ZS
30	Bir bir	TRH / DTÇ
31	Bol bol	TRMÜO / BGG / BAÇ / ZS
32	Bıngıl bıngıl	TRMÜO
33	Batı batı	TRYIE
34	Birer birer	TP/HSNSİSGS
35	Bırakıp bırakıp	NGSBH
36	Birikti birikti	BŞHHOY
37	Biçim biçim	SESBGYNV
38	Bütün bütün	TP / SESBGYNV / KN
39	Baş başa	BGG
40	Cav cav	BGG
41	Cart curt	ZS
42	Çat küt	DN
43	Çoluk çocuk	CFKHNK
44	Çığlık çığlık	NÖKA / BGG

45	Çalı çırpı	H
46	Çabuk çabuk	E
47	Çala çala	BGG
48	Çok çok	HSNSİSGS / TRACO / TRAE
49	Döne döne	HSNSİSGS
50	Daha daha	H
51	Dertli dertli	BGG
52	Defa defa	BAG
53	Döve döve	BGG
54	Duyar duymaz	SB
55	Dik dik	H / BGG
56	Durur durmaz	NÖKA
57	Evet evet	TRH / BGG
58	Ev bark	KN
59	Enine boyuna	DOBS
60	El ele	TRYIE
61	Evir çevir	TRSKÇGD
62	Fazla fazla	BGG
63	Girip çık-	TRH
64	Güle güle	TRSKÇGD / SB / BGG
65	Genişleye genişleye	TRD
66	Gürül gürül	DOBS / TKBD
67	Git gide	HSNSİSGS / NÖKA / DTÇ / Y / E
68	Gidiş geliş	TP
69	Gün gün	ZS
70	Gide gele	DN / BAG
71	Gak guk	BGG / BAÇ
72	Getirip getirip	BGG
73	Gelip geçici	BGG
74	Göstere göstere	BGG
75	Gerine gerine	H
76	Güm güm	H
77	Giden gelen	Y
78	Gidip gelen	Y
79	Güle eğlene	CFKHNK
80	Getire getire	DN
81	Getire götüre	DN
82	Geçip git-	ÜPA
83	Haklı haksız	BAÇ
84	Hayın hayın	H
85	Ivır kıvrır	DBBYKBBBA
86	Ivır zıvrır	MAŞK
87	İzleyi izleyi	H
88	İte kaka	SB / BGG
89	İleri geri	BAÇ
90	İkişer üçer	BAÇ

91	İnce ince	TRRO / ZS
92	İnim inim	SESBGYNV
93	İç içe	HSNSİSGS
94	İyiden iyiye	TRBRA
95	Kim kime	KN
96	Kolay kolay	KN
97	Küme küme	SESBGYNV
98	Konu komşu	DOBS
99	Kol kola	OBABGGG
100	Kıvrım kıvrım	TRP
101	Kaba kaba	TRILY
102	Kötü kötü	TRMÜO / H / ZS
103	Kıvrır kıvrır	TRRO
104	Kana kana	TRRO
105	Kir pas	BGG
106	Kocaman kocaman	ZS
107	Kinli kinli	BGG
108	Karşı marşı	BGG
109	Kötü mötü	H
110	Koca koca	E
111	Karıştıra karıştıra	AB
112	Kıkır kıkır	NÖKA
113	Kıvrıla kıvrıla	CFKHNK
114	Kem kem	DN
115	Kibar kibar	MAŞK
116	Neler neler	DN
117	Ola ola	DN
118	Oluk oluk	CFKHNK / H
119	Orospu morospu	H
120	Onu bunu	BGG
121	Oflayıp pufla-	Y
122	Pırıl pırıl	TRP
123	Pisi pisi	TRBRA
124	Pis pis	BGG
125	Pat küt	DN
126	Renk renk	SB
127	Rap rap	BAÇ
128	Silip süpür-	SESBGYNV
129	Seke seke	DBBYKBBBA
130	Sıra sıra	TRD / H
131	Sağa sola	TRD
132	Saçma sapan	TRYIE
133	Sık sık	TRBRA / DN / BGG
134	Sürüye sürüye	TRBRA
135	Söylene söylene	TRSKÇGD
136	Sora sora	TRRO

137	Soluk soluğa	TRRO / TRBRA
138	Soy sop	BGG
139	Sere serpe	ZS
140	Sinsi sinsi	BAG
141	Suratına suratına	BAG
142	Sapır sapır	BAG
143	Sıkkın sıkkın	BAÇ
144	Sürüm sürüm	BGG
145	Salına salına	BGG
146	Saç saça	BGG
147	Savura savura	BGG
148	Söve saya	SB
149	Sıkı sıkı	SB
150	Sile sile	SB
151	Sallana sallana	E
152	Sağ sol	E
153	Sek sek	Y
154	Sert sert	CFKHNK
155	Şingirdata şingirdata	BGG
156	Şangirdata şangirdata	BGG
157	Şaşkın şaşkın	TP / TRSKÇGD
158	Şöyle böyle	TRBRA
159	Tıka basa	TRGDŞM
160	Tembel tembel	TRBRA
161	Tekrar tekrar	TRSKÇGD
162	Töbe töbe **	BAG
163	Tuta tuta	BAG
164	Tıpış tıpış	BAÇ
165	Tekmeleye tekmeleye	BGG
166	Terli terli	BGG
167	Tıkış tıkış	E
168	Ters ters	SB
169	Tuğla tuğla	Y
170	Tek tek	DTÇ / Y
171	Teker teker	Y
172	Usul usul	MAŞK / NÖKA
173	Ufak tefek	SB
174	Uslu uslu	BAÇ
175	Uzun uzun	ZS
176	Üst üste	DBBYKBBBA / MAŞK / AB / H
177	Üstüne üstüne	BGG
178	Vah vah	TRBRA / BAG
179	Vura vura	BGG
180	Varır varmaz	TRY
181	Yakıp yık-	TRD
182	Yudum yudum	TRILY

183	Yorgun argın	TRMÜO
184	Yatar yatmaz	TRH
185	Yavaş yavaş	BAG
186	Yok yok	E
187	Yığın yığın	TP / BŞHHOY
188	Yaklaştı yaklaştı	E
189	Yamru yumru	E
190	Yüz yüze	DTÇ
191	Yan yana	DTÇ
192	Yerli yersiz	NÖKA
193	Zır zır	BGG
194	Zar zor	TRILY
195	Otura otura	TRSKÇGD
196	Patlat patlat	H
197	Bön bön	TP
198	Küçük küçük	ÜPA
199	Vıcık vıcık	ÜPA
200	Abuk sabuk	TRSKÇGD
201	Dükkân dükkân	MAŞK
202	Fındık fıstık	CFKHNK
203	Sıkıla sıkıla	H
204	Şaklata şaklata	BGG
205	Doğru dürüst	BGG
206	Suçlu suçlu	BAÇ
207	Bak bak	BAG
208	İnleyle inleyle	BAG

** Bu tür ikilemeler, yazım kurallarına uymamaktadır. Metnin özgün biçimine bağlı kalınarak yazılmıştır.

EK-4: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Yansıma Sözcükler Listesi

Sıra	Yansıma Sözcük	Geçtiği Öyküler
1	Cıvıltı	MAŞK
2	Cırla-	NÖKA
3	Çat	DN
4	Çatırtı	TRACO
5	Çatla-	H
6	Çıt	NÖKA / BAÇ
7	Çingırda-	NÖKA
8	Çakırtı	DOBS
9	Fısılda-	H / TRYIE
10	Fıskır-	MAŞK
11	Fırla-	MAŞK / H / SB / BGG / TRACO
12	Hıçkır-	MAŞK
13	Havla-	MAŞK / BŞHHOY / DOBS / TRSKÇGD
14	Homurtu	SESBGYNV
15	Hıştırtı	AB / H
16	Gak	BGG / BAÇ
17	Guk	BGG / BAÇ
18	Gıcırda-	BŞHHOY / TRAE
19	Güm	MAŞK / H
20	İnle-	MAŞK / H / BAG / BŞHHOY / SESBGYNV
21	Küt	DN / DBBYKBBBA
22	Mırıldan-	MAŞK
23	Mırıltı	TRAE
24	Miyavla-	TRBRA
25	Patla-	MAŞK / NÖKA / Y / H / E / BAÇ / DOBS
26	Rap rap	BAÇ / BŞHHOY
27	Şakırdat-	SB / BGG
28	Şangırdat-	E / BGG
29	Tıkırtı	E
30	Tuh	DN
31	Tak	BŞHHOY
32	Takırtı	DOBS
33	Tık	NÖKA
34	Uğultu	TRAE
35	Öt-	H / SB / BAÇ
36	Zır	BGG
37	Gıcırtı	BŞHHOY
38	Pat	DN

EK-5: Sevgi Soysal'ın Öykülerinde Geçen Kalıp Sözler Listesi

Sıra	Kalıp Söz	Geçtiği Öyküler
1	Allah korusun	DOBS / DN
2	Allah'ı var	BGG / BAG
3	Allah bağışlasın	BGG
4	Allahısmarladık	BGG
5	Allah'mı sev-	BAG
6	Allah var	BAG
7	Allah kurtarsın	ZS
8	Allah'ın belası	İ / AB
9	Allah Allah	TRSKÇGD
10	Aforoz et-	TRAE
11	Affedersiniz	BGG
12	Arz et-	NÖKA
13	Buyrun	TRBRA / TRP
14	Çok şükür	BAG
15	Elbet	TRY
16	Elbette	TRRO / TRBRA / TRYIE / CFKHNK / E
17	Efendim	KN / E
18	Günaydın	TRAE / TRGDŞM / TRP / CFKHNK
19	Geçmiş olsun	ZS
20	Güle güle	SB
21	Hoş geldin	SB
22	Hamdolsun	BGG
23	Hay Allah	TRBRA
24	Helal olsun	TRBRA
25	Kusura bakma	BAÇ
26	Lütfen	TRGDŞM / BAÇ / BAG
27	İyi günler	TRILY
28	Maşallah	DN
29	Maşallahı var	DN
30	Merhaba	TRAE
31	Özür dilerim	TRP / ZS
32	Rica ederim	TRGDŞM / BGG
33	Sayın	TRACO / TRP
34	Sağol	ZS
35	Pekâlâ	HSNSİSGS / TRBRA / TRILY
36	Peki	İ / TRYIE / TRILY / TRGDŞM / TRD / MAŞK / E
37	Pardon	TRAE
38	Vallahi	TRSKÇGD / TRBRA / BAG
39	Tövbe tövbe	BAG
40	Teşekkürler	TRBRA / BGG

Öz Geçmiş

1987 yılında Muş ilinin Bulanık ilçesinde doğdu. İlköğrenimini (1996-2003) Muş Merkez Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda, ortaöğrenimini (2003-2007) Muş Anadolu Öğretmen Lisesi'nde, lisans öğrenimini (2007-2011) Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde, yüksek lisans öğrenimini de (2011-2013) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda tamamladı. İngilizce bilmektedir.